Duurzaamheidbenchmark gemeente Oss 2015

Drs. John Dagevos
Ruben Smeets, MSc

Tilburg, 6 oktober 2015

Documentnummer: 15.136

Warandelaan 2
5037 AB Tilburg
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

T 013 - 466 87 12
telos@uvt.nl
www.telos.nl

Inhoudsopgave

1 Inleiding en achtergrond 5
1.1 Inleiding 5
1.2 Aanpak 6
1.3 Leeswijzer 7

2 De Telos methode 9

3 Het sociaal-culturele kapitaal van Oss 14
3.1 Inleiding 14
3.2 De voorraden 15

4 Het economisch kapitaal van Oss 31
4.1 Inleiding 31
4.2 De voorraden 33

5 Het ecologisch kapitaal van Oss 44
5.1 Inleiding 44
5.2 De voorraden 45

6 Tussenbalans 59

7 Oss in vergelijkend perspectief 63
7.1 Inleiding 63
7.2 Typologie op basis van inwoneraantal 64
7.3 Typologie op basis van kwalitatieve kenmerken 64
7.4 Duurzaamheids- en kapitaalscores gemeente Oss in vergelijking met Brabantse benchmarkgemeenten. 67
7.5 Scores van de duurzaamheidvoorraden van de gemeente Oss 69
7.6 Resume 72

8 Conclusie 74

Bijlage 1: Factsheets Duurzaamheidbenchmnark Gemeente Oss **78**

1 People **79**
1.1 Maatschappelijke participatie 79
1.2 Economische participatie 87
1.3 Kunst en cultuur 93
1.4 Gezondheid 99
1.5 Veiligheid 111
1.6 Woonomgeving 120
1.7 Onderwijs 127

2 Planet **137**
2.1 Bodem 137
2.2 Lucht 143
2.3 Hinder en calamiteiten 156
2.4 Water 172
2.5 Natuur en landschap 184
2.6 Energie 194
2.7 Afval en grondstoffen 204

3 Profit **211**
3.1 Arbeid 211
3.2 Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden 219
3.3 Concurrentievermogen 228
3.4 Infrastructuur en bereikbaarheid 235
3.5 Kennis 238

1 Inleiding en achtergrond

1.1 Inleiding

In haar coalitieakkoord “Durven door doen” spreekt de gemeente Oss de ambitie uit (pag. 10) om met Oss in de top 3 van de meest duurzame Brabantse gemeenten terecht te komen. Voorwaar een hoge ambitie.
Vragen die direct opkomen bij het lezen van een dergelijke ambitie is hoe realistisch is een dergelijke ambitie? Maar daaraan vooraf gaat de vraag wat te verstaan onder duurzame ontwikkeling? Hoe maak je het meetbaar zodat je ook daadwerkelijk kunt bepalen wat de prestaties van Oss zijn vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling? En hoe bepaal je vervolgens de positie van Oss op de ranglijst van duurzame gemeenten in Brabant? En als die positie op de ranglijst niet in overeenstemming is met de geformuleerde ambitie is dan de positie op de ranglijst het belangrijkste of gaat het vooral om het inzetten van de beweging om die ambities en daarmee positieverbetering te realiseren? Welke beïnvloedingsmogelijkheden heb je als gemeente Oss überhaupt om die positieverbetering te realiseren? Welke rol spelen de maatschappelijke stakeholders in het realiseren van die ambitie en hoe breng je hen in positie om hun bijdrage te leveren aan die ambities? Hoe betrek je burgers bij de beweging die je in gang wil zetten? Achter die ogenschijnlijk zo eenvoudige ambitie gaat een reeks van methodologische, inhoudelijke en politiek-strategische vragen schuil.

De gemeente Oss heeft Telos, het Brabants Centrum voor Duurzame Ontwikkeling verbonden aan de Universiteit van Tilburg, gevraagd haar te helpen bij het beantwoorden van een aantal (niet alle) van bovenstaande vragen en daarmee de basis te leggen voor een door de gemeente Oss te ontwikkelen duurzaamheidsagenda. Met de keuze van Oss om Telos een deel van de vragen te laten beantwoorden kiest de gemeente ook expliciet voor de visie van Telos op duurzame ontwikkeling (het 3P perspectief: people, planet, profit) en de wijze waarop Telos duurzame ontwikkeling geoperationaliseerd en meetbaar heeft gemaakt. We komen daar in hoofdstuk 2 nog uitgebreid op terug.

1.2 Aanpak

Aan de vragen, zoals Oss die zichzelf stelt, zitten twee dimensies. De eerste heeft vooral betrekking op de vraag hoe ziet het duurzaamheidsprofiel van Oss er überhaupt uit? Waarin is Oss goed en waarin slecht bezien vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling? De tweede dimensie betreft vooral het vergelijkingsperspectief. Hoe presteert Oss in vergelijking met andere gemeenten?

Het duurzaamheidsprofiel
Het opstellen van het door Oss gewenste uitgebreide duurzaamheidsprofiel is gebeurd op basis van de gegevens die ook zijn gebruikt in de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2015 van Telos (in totaal 106 indicatoren voor alle 393 Nederlandse gemeenten). Deze monitor is begin september 2015 aangeboden aan Chris Kuijpers, directeur-generaal Milieu en Internationaal van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. In overleg met de gemeente Oss is er voor gekozen om geen aanvullende gegevens te verzamelen en uitsluitend te werken met de gegevens uit de monitor. Het voordeel hiervan is dat geen extra werk verricht hoefde te worden (gunstig voor doorlooptijd en budget) en dat het vergelijken van gemeenten onderling niet bemoeilijkt is. Het nadeel is dat er binnen de gemeente soms meer, andere, betere gegevens voorradig zijn die ook in de reguliere monitoringsprocessen gebruikt worden. De ervaring leert dat het gebruik van gegevens die ook binnen de eigen gemeentelijke organisatie standaard gebruikt worden bevorderlijk is voor de herkenbaarheid en acceptatie van de monitor als strategisch sturingsinstrument.

Het vergelijkingsperspectief
De gemeente Oss wil haar duurzaamheidsprestaties graag vergelijken (benchmarken) met die van andere Brabantse gemeenten. De Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2015 van Telos biedt niet alleen de mogelijkheid om een uitgebreid duurzaamheidsprofiel van Oss op te stellen, ze kan en is in dit rapport ook gebruikt worden om de duurzaamheidsprestaties van Oss met andere gemeenten te vergelijken. De meest eenvoudige vorm van vergelijken kan plaatsvinden door het opstellen van een ranglijst met koplopers en achterblijvers. In onze ogen is een dergelijke vorm van vergelijken en beoordelen van de duurzaamheidsprestaties van gemeenten in meer algemene zin en van Oss meer specifiek niet zo zinvol omdat deze al te gemakkelijk voorbij gaat aan de eigenheid van de gemeente. Eigenheid die samenhangt met zaken als historische ontwikkeling, ligging (centraal in het land of perifeer), bevolkingssamenstelling en –ontwikkeling (groei/krimp), samenstelling van de economische structuur, positie van de gemeente in het regionale netwerk etc. Oss is een bijzondere gemeente die zich niet gemakkelijk laat typeren. Het is een uitgestrekte en qua oppervlakte zeer grote gemeente, met Moerdijk de grootste van Brabant. Het is een oude industriestad, zeker als het gaat om de kerngemeente, maar ook een meer landelijke/agrarische gemeente als het gaat om de kernen in het buitengebied. Kijkend naar de bevolkingsomvang sec is Oss de vijfde grootste gemeente van Brabant (nog groter dan Helmond). In het beoordelen van het presteren van Oss

op het terrein van duurzame ontwikkeling is het daarom van belang om met die verschillende gezichten, die eigenheid rekening te houden. Tegelijkertijd ontstaat daarmee ook een beter begrip van de specifieke ontwikkelkansen en –opgaven van Oss. Om recht te doen aan die eigenheid maar om tegelijkertijd niet te verzanden in een stapeling van louter specifieke kenmerken van een gemeente hebben we gebruik gemaakt van typologieën die ontleend zijn aan onze Nationale Monitor. Oss wordt in algemene zin vergeleken met alle Brabantse gemeenten en meer specifiek met de andere middelgrote Brabantse steden, de voormalige Brabantse industriegemeenten en met de Brabantse groeigemeenten

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 is een ‘methodologie’ hoofdstuk. Daarin gaan we in op de theoretische en methodologische achtergronden van de wijze waarop Telos het complexe begrip duurzaamheid operationaliseert en meetbaar heeft gemaakt. In dit hoofdstuk wordt ook aangeven aan welke onderwerpen we uiteindelijk allemaal aandacht besteden. Dit hoofdstuk kan desgewenst overgeslagen worden. In de hoofdstuk 3, 4 en 5 worden de resultaten per kapitaal beschreven. Eerst wordt gestart met een korte inhoudelijke beschouwing waarna we vervolgens per voorraad/onderwerp aangeven waar het in dat onderwerp vooral om draait, welke na te streven maatschappelijke doelen we onderscheiden en wat de meetresultaten zijn. Deze resultaten worden inzichtelijk gemaakt met behulp van taartdiagrammen en vervolgens kort toegelicht. Daar waar mogelijk wordt de analyse verrijkt met aanvullend kaartmateriaal, om de prestaties van de gemeente Oss in een breder Brabants perspectief te plaatsen, of met grafieken om trendmatige ontwikkelingen te laten zien. Op basis van het duurzaamheidsprofiel zoals dat in de hoofdstukken 3, 4 en 5 in detail is opgesteld wordt vervolgens in hoofdstuk 6 een eerste tussenbalans opgesteld die min of meer het karakter heeft van een sterkte zwakte analyse vanuit duurzaamheidsperspectief. Daarna wordt in hoofdstuk 7 het ‘presteren’ van Oss in een vergelijkend perspectief geplaatst. Daarin wordt ook uitgelegd welke typen gemeenten we onderscheiden, hoe we deze definiëren en operationaliseren, tot welke typen Oss behoort en met welke gemeenten Oss uiteindelijk vergeleken is. In hoofdstuk 8 trekken we een aantal conclusies en maken we letterlijk en figuurlijk de balans op. Naast het voorliggende hoofdrapport hebben we ook een factsheetboek gemaakt. Van iedere indicator die we in de duurzaamheidsbalans voor Oss hebben gebruikt is een factsheet opgesteld. Daarin wordt o.a. aangegeven hoe de indicator wordt omschreven, wat de gehanteerde normen/ streefwaarden zijn, wat de waarde van de indicator is, op welk jaar deze waarde betrekking heeft etc. Op deze wordt maximale transparantie nagestreefd. Dit factsheetboek is opgenomen in de rapportage als bijlage 1.

2 De Telos methode

Er bestaan vele definities over wat duurzame ontwikkeling is. In het hedendaagse denken over duurzame ontwikkeling wordt meestal gerefereerd aan het werk van de commissie-Brundtland, de World Commission on Environment and Development, die in 1987 het rapport Our Common Future publiceerde. Daarin wordt duurzame ontwikkeling als volgt omschreven: ‘Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarbij de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun behoeften te kunnen voorzien te beperken.’

Centraal in deze definitie staat de mens of, beter gezegd, de behoeften van de mens. Telos volgt de commissie-Brundtland in haar definitie van het begrip duurzame ontwikkeling. Het betreft echter een zeer algemene omschrijving. Om het begrip verder te kunnen operationaliseren maken we gebruik van een zogeheten driekapitalenmodel waarin een onderscheid gemaakt wordt tussen het economische, ecologische en sociaal-culturele kapitaal.

Volgens Telos kan duurzame ontwikkeling worden opgevat als een ontwikkelingsproces gericht op het bevorderen van een evenwichtige groei (in balans) van de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal), van het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal) en een gezonde economische ontwikkeling (het economisch kapitaal).
Om te kunnen spreken van duurzame ontwikkeling moet in het verlengde van de gedachtegang van de commissie-Brundtland worden voldaan aan drie eisen:

- Er moet sprake zijn van het gelijktijdig verbeteren van het economische, ecologische en het sociaal-culturele kapitaal. Verbetering van het ene kapitaal mag niet ten koste gaan van één of beide andere kapitalen.

- De ontwikkeling moet houdbaar zijn over generaties heen: er mag geen afwenteling in de tijd plaatsvinden.

- De ontwikkeling moet ook houdbaar zijn op mondiaal niveau of, anders geformuleerd: er mag geen afwenteling in de ruimte plaatsvinden. Onze ontwikkeling mag niet ten koste gaan van die in andere gebieden en andere landen.

Met deze integrale benadering kiest Telos nadrukkelijk voor een breed perspectief op duurzame ontwikkeling. Het begrip heeft zowel een strategische dimensie (de langere termijn), als een normatieve dimensie (verantwoordelijkheid voor andere schaalniveaus en toekomstige generaties).

Om duurzame ontwikkeling te kunnen meten heeft Telos de duurzaamheidbalans ontwikkeld. In een duurzaamheidbalans brengen we de belangrijkste indicatoren voor de ontwikkeling van een gebied samen. Dat doen we door de kapitalen te ontleden in voorraden, eisen en indicatoren en hun normen. In het onderstaande schema worden deze begrippen kort toegelicht.

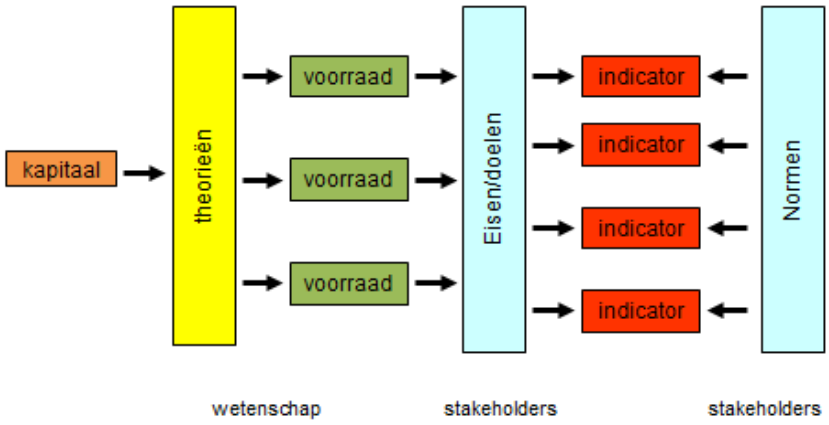
Figuur 2.1 De relevante begrippen uit de duurzaamheidbenchmark

Begrip	Omschrijving
Kapitaal	De drie essentiële delen, subsystemen van het totale maatschappelijke systeem: ecologie, sociaal-cultureel en economie.
Voorraad	De essentiële elementen die samen de kwaliteit en kwantiteit van een kapitaal bepalen.
Eisen	De langetermijndoelen die geformuleerd worden voor de ontwikkeling van een voorraad.
Indicatoren	Graadmeters waarmee de eisen kunnen worden geoperationaliseerd.
Normen	Normatief vastgestelde maatstaven met behulp waarvan we de score van indicatoren beoordelen.

De eisen of lange termijn doelen vormen uiteindelijk de kern van de duurzaam-heidbalans. Ze verwoorden eigenlijk de lange termijn duurzaamheidsambities van de regio/gemeente, de gemeenschappelijke droom (stip op de horizon). Met behulp van de indicatoren wordt vervolgens gemeten of de regio/gemeente er in slaagt haar ambities ook waar te maken. Hoe ver staat men af van doelrealisatie. Normaal worden bij het opstellen van een regionale of lokale duurzaamheidbalans de doelen samen met de opdrachtgever vastgesteld. De doelen die we in deze balans hanteren zijn de doelen die we gebruiken in de Telos Nationale Gemeentelijke Duurzaamheidsmonitor. Deze doelen zijn gebaseerd op de

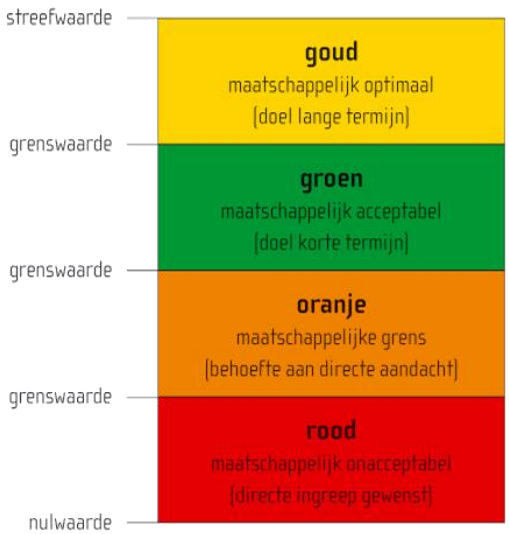
jarenlange ervaring die Telos heeft met het maken van provinciale, regionale en lokale duurzaamheidbalansen (inmiddels meer dan 25 gemaakt). Hoewel in de (beleids)praktijk er vaak andere woorden worden gebruikt blijkt bij nadere bestudering en analyse sprake te zijn van een grote mate van overeenstemming over de lange termijn duurzaamheidsambities. De verschillen zitten veelal niet zo zeer in de doelen, maar in de wijze waarop deze doelen moeten worden gerealiseerd.

Figuur 2.2 De samenhang tussen kapitalen, voorraden en indicatoren

Voor iedere indicator wordt een meetschaal opgesteld. Deze meetschaal bestaat uit normatief vastgestelde maatstaven die een nul- en een streefwaarde kennen met daartussen gelegen grenswaarden. In de benchmark wordt deze klassenindeling op de volgende manier zichtbaar gemaakt.

Figuur 2.3 Klassenindeling

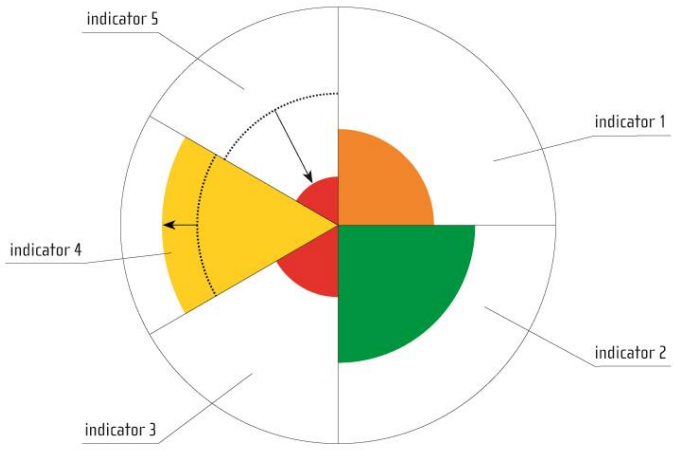

Het bepalen van de grenswaarden is een onderdeel in de methode dat veel discussie oplevert wat ook precies onze bedoeling is. Vaak zijn de ambities zeer abstract en algemeen geformuleerd en weinig concreet. Door concrete en meetbare streefwaarden te formuleren wordt het debat gefaciliteerd en vergemakkelijkt om antwoorden te vinden op de vraag wanneer men op een bepaald beleidsterrein nu daadwerkelijk tevreden is en wanneer men zich zorgen zou moeten gaan maken. Zo is bijvoorbeeld in het Nationale Energieakkoord als streefdoel geformuleerd dat in 2020 van het Nederlandse finale energieverbruik 14% duurzaam opgewekt dient te zijn. Vertaald naar het ‘kleurenschema’ van Telos zou deze 14% gezien kunnen worden als de grenswaarde tussen het oranje (zorgelijke) en het groene (acceptabele) niveau.

Voor het bepalen van de grenswaarden in deze duurzaamheidbalans is gebruikgemaakt van de normen die we gebruikt hebben in de nationale gemeentelijke duurzaamheidsmonitor 2015. De normeringen uit deze monitor zijn veelal gebaseerd op een regionale vergelijking. Daar waar mogelijk zijn tevens wettelijke normen gebruikt in de normeringswijze. Wanneer zowel regionale vergelijking en wettelijke normen onbekend zijn is de normering opgebouwd vanuit een vergelijking in de tijd. Als ook die niet beschikbaar is rest enkel nog expert judgement als normeringsmethodiek.

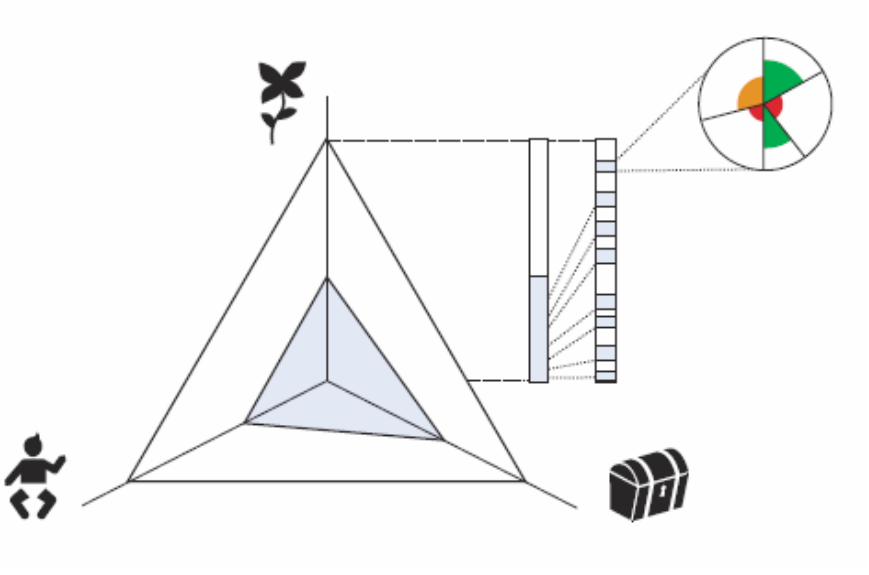
Niet iedere indicator is even belangrijk. Daarom heeft iedere indicator een eigen gewicht. Het belang of gewicht van een indicator komt tot uitdrukking in de hoekpunt die ze innemen in de taartdiagrammen: hoe belangrijker de indicator, hoe groter het gewicht en daarmee hoe groter de hoek. De straal van de taartpunt, de mate waarin de taartpunt ook daadwerkelijk gevuld wordt, geeft vervolgens de feitelijke gemeten waarde aan. Hoe groter de straal, hoe beter de score. Of anders geformuleerd: hoe meer de taartpunt is gevuld hoe beter het resultaat

Figuur 2.4 Voorbeeld cirkeldiagram

De optelsom van de voorraden binnen een kapitaal bepaalt vervolgens de score van het kapitaal.

Figuur 2.5 Samenhang tussen kapitalen, voorraden en indicatoren

Een overzicht van alle gebruikte indicatoren en een verantwoording bij de gemaakte keuzes voor weging van voorraden, indicatoren en normeringen is terug te vinden in de factsheets die te vinden zijn in het bijlagenboek bij dit rapport.
Onderstaande tabel 2.1 geeft een overzicht van de gekozen voorraden per kapitaal.

Tabel 2.1 Gekozen voorraden per kapitaal

Sociaal-cultureel	Ecologie	Economie
1 Maatschappelijke participatie	1 Bodem	1 Arbeid
2 Economische participatie	2 Lucht	2 Ruimtelijke vestigings-voorwaarden
3 Kunst en cultuur	3 Water	3 Concurrentievermogen
4 Gezondheid	4 Natuur en landschap	4 Kennis
5 Veiligheid	5 Hinder en calamiteiten	5 Infrastructuur/bereik-baarheid
6 Woonomgeving	6 Energie en klimaat	
7 Onderwijs	7 Afval- en grondstoffen	

De totale duurzaamheidbalans voor de gemeente Oss bevat in totaal 107 indicatoren.

3 Het sociaal-culturele kapitaal van Oss

3.1 Inleiding

Kernbegrippen binnen het sociaal culturele kapitaal zoals we dat voor de gemeente Oss in kaart brengen zijn sociale rechtvaardigheid en maatschappelijke betrokkenheid. Voor een sociaal en cultureel duurzame samenleving wordt het principe van sociale rechtvaardigheid ingevuld met gelijke kansen, vrijheid, brede toegankelijkheid van voorzieningen en veiligheid. Maatschappelijke participatie verwijst naar sociale, politieke en economische participatie van burgers. Die zowel rechten als plichten hebben.

Binnen het sociaal cultureel kapitaal draait het primair om de sociale interacties binnen een samenleving. Mensen ontwikkelen zich door te participeren in sociale netwerken. Die toegang tot netwerken wordt niet voor niets in toenemende mate uitgedrukt in noties van 'sociaal kapitaal'. Het wordt van belang geacht voor de economische productiviteit en groei én voor het welzijn van mensen. Via sociale netwerken hebben mensen toegang tot hulpbronnen die ze individueel niet kunnen bereiken. Dat kunnen netwerken zijn binnen kleine en gesloten gemeenschappen zoals die van de familie, de voetbalclub of de klas, maar ook netwerken binnen grotere en meer open sociale eenheden zoals de buurt, de wijk en de stad, de werkomgeving, maatschappelijke organisaties, vakverenigingen of de kerk. Er kan in dit verband een onderscheid gemaakt worden tussen ‘bonding’ in de zin van de verbondenheid in eigen kring en ‘bridging’ in de zin van de verbondenheid tussen gemeenschappen. Idealiter is er een zeker evenwicht tussen beide: immers veel ‘bonding’ zonder ‘bridging’ leidt op termijn tot isolatie en sociale ‘inteelt’; veel ‘bridging’ zonder ‘bonding’ leidt tot een afname van solidariteit en gemeenschappelijkheid.

Bonding en bridging bestaan beide bij de gratie van en dragen bij aan onderling vertrouwen. Enerzijds werkt vertrouwen als voorwaarde omdat mensen die anderen vertrouwen sneller onderlinge relaties aangaan dan wantrouwende mensen. Anderzijds is het een gevolg of een product van participatie in sociale netwerken. Door te participeren ontmoet men elkaar en leert men elkaar kennen en ‘onbekend maakt onbemind’. In wijken en buurten waar men elkaar niet kent

en weinig van elkaar weet (er is weinig publieke familiariteit), bestaat weinig onderling vertrouwen tussen mensen. Hierdoor krijgt men sneller het gevoel in een onleefbare en onveilige omgeving te wonen. Naast vertrouwen in de medemens (sociaal vertrouwen) is er ook politiek en institutioneel vertrouwen. Daarbij gaat het om het vertrouwen in instituties zoals leger, overheid, pers, bedrijven om vertrouwen in de politiek.

3.2 De voorraden

In het sociaal cultureel kapitaal onderscheiden we zeven voorraden: maatschappelijke participatie, economische participatie, kunst en cultuur, wonen, veiligheid, gezondheid en onderwijs. Zoals in het voorgaande reeds aangegeven vormt vertrouwen in al zijn vormen een belangrijk onderwerp binnen het sociaal-culturele kapitaal. We beschikken echter niet over gegevens over vertrouwen op het niveau van de gemeente of de stedelijke regio, maar wel op het niveau van de provincie Noord-Brabant. Uit deze gegevens, die terug te vinden zijn in de Duurzaamheidbalans van Brabant 2014 (pag. 50) blijkt dat Noord-Brabant na Zuid Holland en Limburg het laagste scoort met betrekking tot vertrouwen in meer algemene zin en politiek en maatschappelijk vertrouwen in het bijzonder. Maatschappelijk vertrouwen heeft betrekking op vertrouwen in leger, politie, rechterlijke macht, ambtenaren, pers en grote bedrijven.[1]

[1] Zie John Dagevos e.a. (2014*), De duurzaamheidsbalans van Brabant 2014*, Telos/Tilburg

Voorraad Maatschappelijke participatie

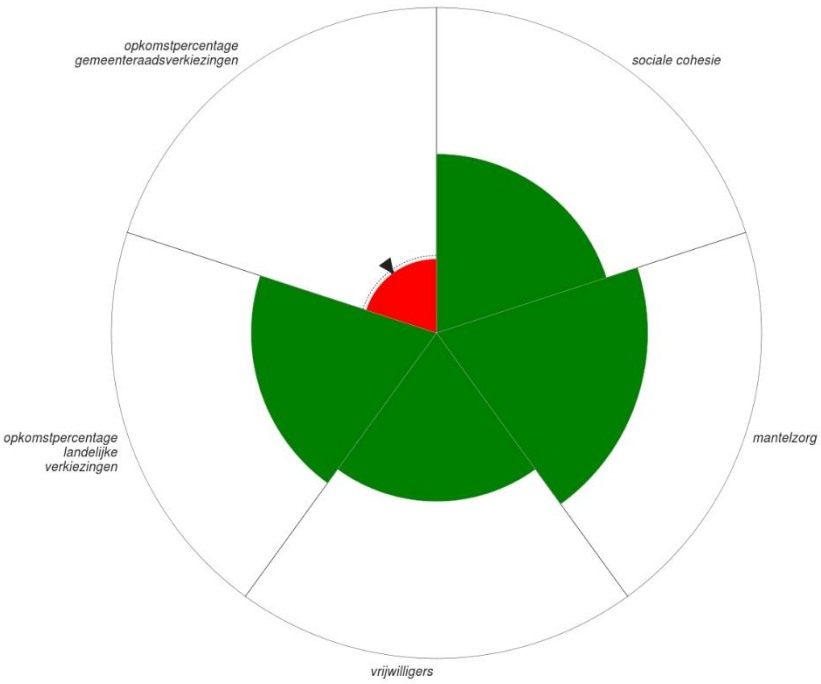
Mensen ontwikkelen zich door te participeren in netwerken. Daardoor krijgen ze toegang tot hulpbronnen die ze individueel niet zouden kunnen bereiken. Dat kunnen netwerken zijn binnen kleine, min of meer gesloten eenheden (familie, klas, voetbalclub), maar ook grotere en meer open netwerken. Participatie in sociale netwerken is van belang voor het welzijn van mensen, maar ook voor economische productiviteit en groei. Daarnaast draait de politieke participatie om de mate waarin burgers betrokken zijn bij de besluitvorming die henzelf als individu en de samenleving als geheel raakt. Daarin speelt het vertrouwen dat de burger heeft in de politiek en haar instituties een belangrijke rol.

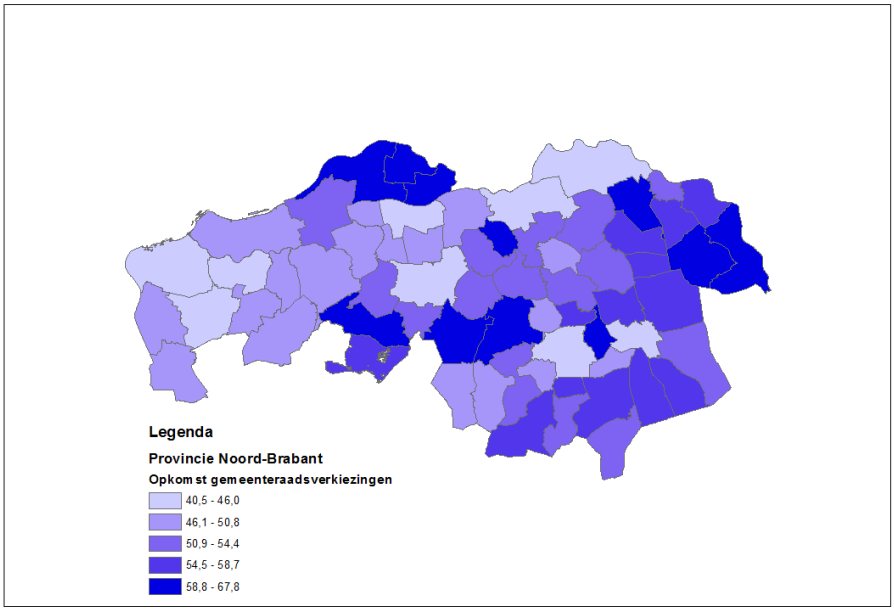
Eisen:

- De sociale samenhang van de samenleving is gewaarborgd.

Resultaten

De gemeente Oss laat een positief beeld zien voor deze voorraad. Op zowel de indicatoren sociale cohesie, mantelzorg, vrijwilligers als opkomstpercentage landelijke verkiezingen is er sprake van acceptabele (‘groen’) resultaten. De enige indicator die achterblijft, is het opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezingen. Dit opkomstpercentage is gedaald. Oss wijkt waar het gaat om het opkomstpercentage overigens niet af van de andere grote Brabantse steden, zo laat het kaartje zien. Over het algemeen ligt het opkomstpercentage in Zuidoost-Brabant wat hoger en wat lager in West Brabant.

opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen
sociale cohesie
opkomstpercentage landelijke verkiezingen
mantelzorg
vrijwilligers

Legenda
Provincie Noord-Brabant
Opkomst gemeenteraadsverkiezingen
40,5 - 46,0
46,1 - 50,8
50,9 - 54,4
54,5 - 58,7
58,8 - 67,8

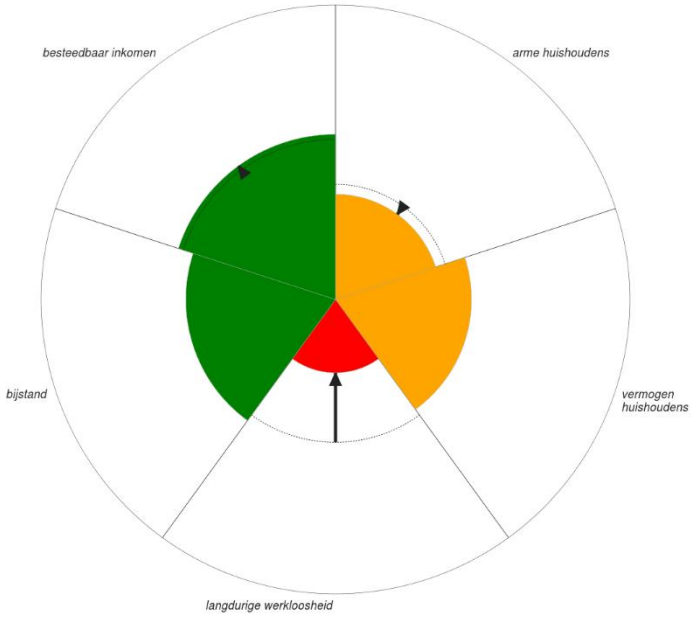
Voorraad Economische participatie

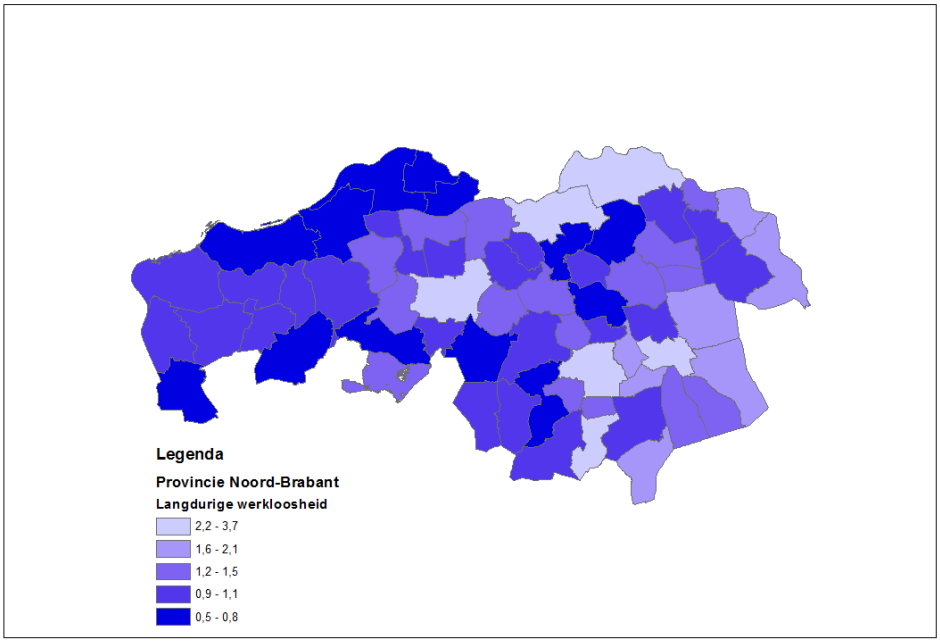
Het hebben van werk vormt een van de belangrijkste ordende principes in onze Westerse samenleving. Het biedt eerst en vooral aan de meeste burgers mogelijkheden om inkomen te verwerven. Daarnaast kan werk bijdragen aan de behoefte van mensen om zichzelf te verwerkelijken en biedt het toegang tot allerlei sociale netwerken.

Eisen:
- Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden.

Resultaten
De voorraad economische participatie laat wisselende resultaten zien. We zien positieve resultaten voor de gemiddelde hoogte van het besteedbaar inkomen en het aantal mensen dat in de bijstand zit. Daartegenover staat een hoog aandeel langdurig werklozen (dat sterk is gestegen) en een groot aantal arme huishoudens. Ten slotte zien we dat er relatief veel huishoudens zijn die over onvoldoende vermogen beschikken om onverwachte financiële tegenvallers te kunnen incasseren.

De problematiek van het hoge en gestegen aandeel langdurige werkloosheid hangt uiteraard samen met de economische crisis en speelt niet alleen in Oss maar is, zoals het kaartje laat zien, een probleem van vrijwel alle grote Brabantse steden. Daarnaast zien we dat er in West Brabant minder langdurige werkloosheid is in vergelijking met de oostelijke helft van Brabant.

besteedbaar inkomen
arme huishoudens
bijstand
vermogen huishoudens
langdurige werkloosheid

Legenda
Provincie Noord-Brabant
Langdurige werkloosheid
2,2 - 3,7
1,6 - 2,1
1,2 - 1,5
0,9 - 1,1
0,5 - 0,8

Voorraad Kunst en cultuur

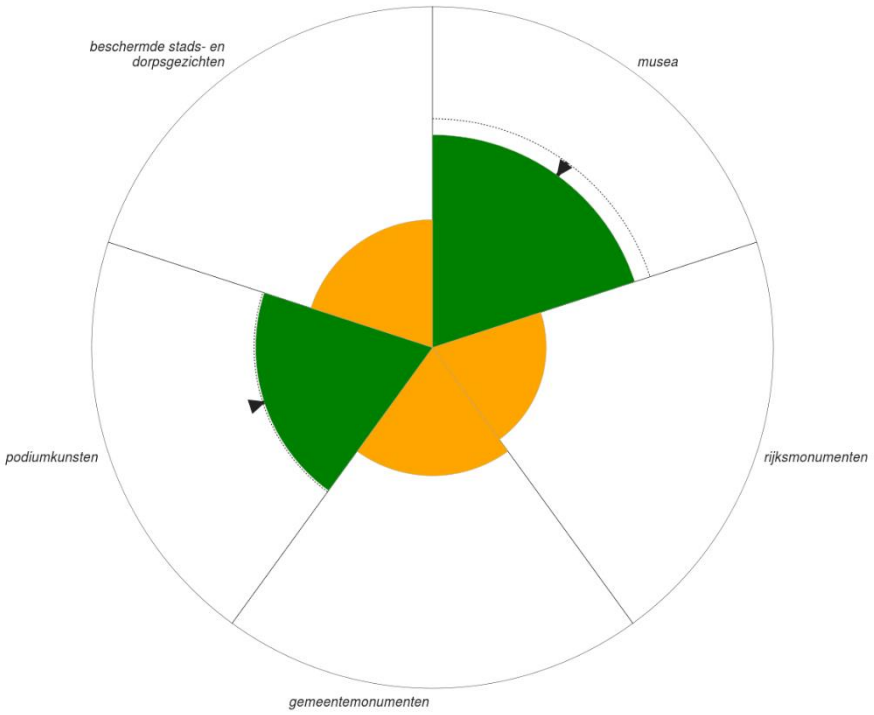
In bredere zin kunnen kunst en cultuur gezien worden als dragers of uitingen van bestaande normen en waarden binnen het sociaal culturele kapitaal. Het gaat dan ook over het beschermen, bewaren en opnieuw inbedden van in de tijd en ruimte vastgelegde culturele uitingen (erfgoed). De voorraad kunst en cultuur wordt hier gemeten in 'enge' zin dat wil zeggen dat we met name kijken naar de voorzieningenstructuur en daarbinnen zelfs maar naar een beperkt deel. We kijken naar kunst en cultuur in de vorm van musea, monumenten en het aanbod van theater- en concertvoorstellingen.

De beschikbaarheid van kunst en cultuur in de omgeving heeft verschillende positieve effecten voor de lokale gemeenschap. Allereerst maakt een gevarieerd en groot aanbod van kunst en cultuur in de gemeente de woonomgeving aantrekkelijk voor de eigen bevolking. Daarnaast kan het aanbod van kunst en cultuur ook een aanzuigende werking hebben op mensen van buiten de gemeente (toeristen, nieuwe inwoners) en daarmee leiden tot welvaartswinst in de vorm van toename van de recreatieve bestedingen, maar ook in de vorm van stijging van huizenprijzen en daarmee indirect tot stijgende belastinginkomsten.

Eisen:
- Het culturele aanbod is voldoende groot, evenals de diversiteit
- Iedereen kan actief of passief deelnemen aan culturele uitingen of activiteiten.

Resultaten

De voorraad Kunst en cultuur in Oss laat twee gezichten zien. Er zijn positieve resultaten waar het gaat om het aanbod van podiumkunsten en musea. Wel staat dit aanbod onder druk zoals de teruglopende indicatorscores laten zien. Er zijn in Oss relatief weinig beschermde stads- en dorpsgezichten, gemeente- en rijksmonumenten gezien de matige indicatorscores.

beschermde stads- en dorpsgezichten
musea
podiumkunsten
rijksmonumenten
gemeentemonumenten

Voorraad Gezondheid

Een van de voorwaarden voor een duurzame samenleving is dat de bevolking gezond is zowel lichamelijk als geestelijk. De verantwoordelijkheid voor een gezonde samenleving ligt deels bij de overheid die moet zorgen voor een goede en toegankelijke gezondheidszorg, maar zeker ook bij de individuele burgers die verantwoordelijk zijn voor een gezonde leefstijl. Met behulp van de eisen en indicatoren is getracht de rechten en plichten kant van gezondheid(szorg) in beeld te brengen.

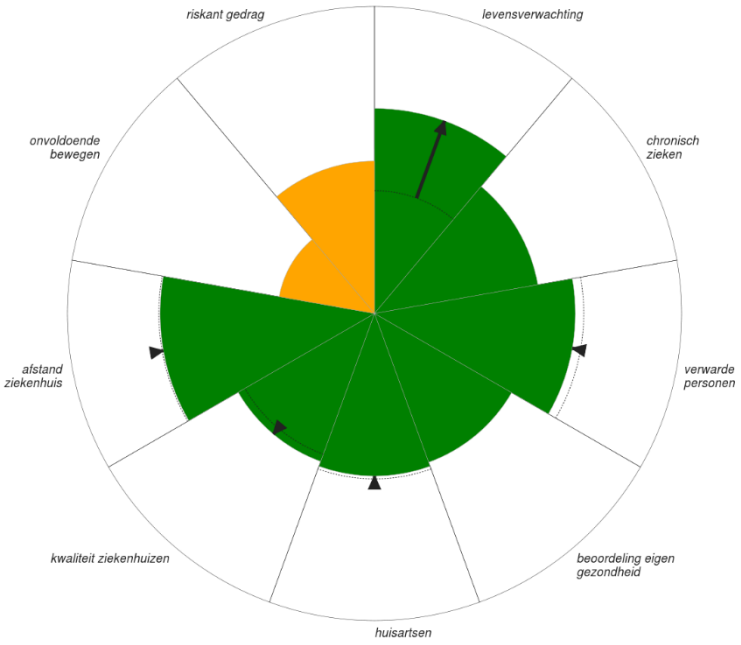
Gezondheid heeft zowel een objectieve 'harde' kant (percentage zieken en sterfgevallen) als een subjectieve 'zachte' (gezondheidsbeleving). Beide kanten worden via de indicatoren in kaart gebracht.

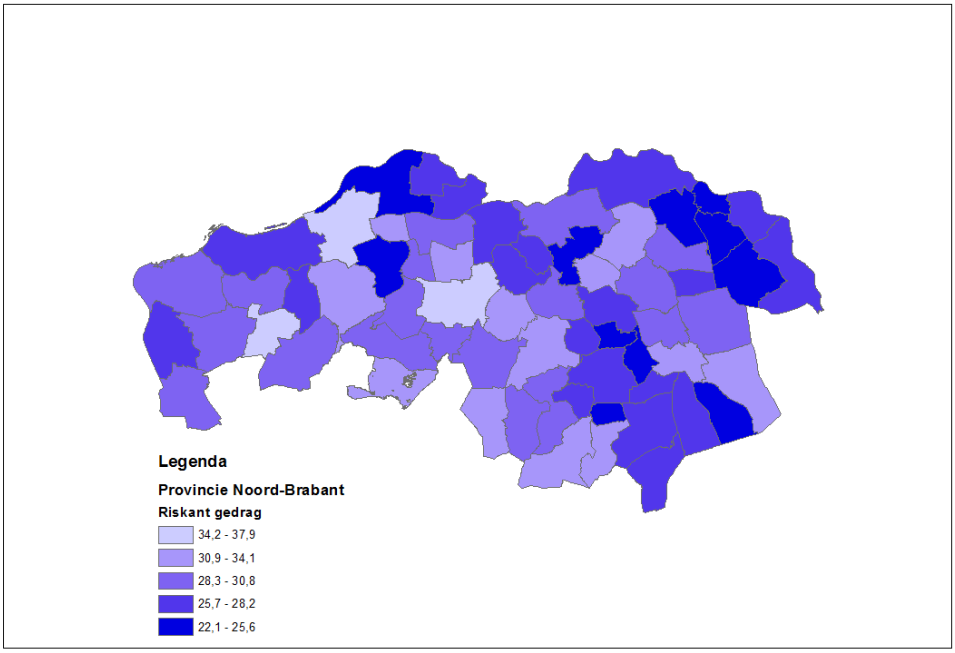
Eisen:
- De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond.
- De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen; inclusief preventie en nazorg.
- Iedereen neemt verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl.
- De bevolking voelt zich gezond.

Resultaten

De voorraad gezondheid laat overwegend positieve resultaten zien. Zowel de afstand tot als de kwaliteit van ziekenhuizen is acceptabel. De kwaliteit van ziekenhuizen is licht verbeterd. Daarnaast zien we dat er voldoende huisartsen in de directe omgeving aanwezig zijn. Het aantal verwarde personen is laag te noemen, net als het aantal chronisch zieken. We zien ook een relatief hoge waardering voor de eigen gezondheid en tevens een hoge levensverwachting in de gemeente Oss.

De levensverwachting is gestegen t.o.v. de vorige meting, iets wat we ook landelijk terugzien. De twee indicatoren die matig scoren zijn riskant gedrag en onvoldoende bewegen. Indicatoren die behoren bij de eis: "iedereen neemt verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl'. Riskant gedrag op het gebied van gezondheid (roken, alcoholgebruik, overgewicht) kent, zoals het kaartje laat zien, geen duidelijk specifiek regionaal patroon in de provincie Brabant. De gemeente Oss scoort voor deze indicator net iets onder het gemiddelde.

riskant gedrag
levensverwachting
onvoldoende bewegen
chronisch zieken
afstand ziekenhuis
verwarde personen
kwaliteit ziekenhuizen
beoordeling eigen gezondheid
huisartsen

Legenda
Provincie Noord-Brabant
Riskant gedrag
34,2 - 37,9
30,9 - 34,1
28,3 - 30,8
25,7 - 28,2
22,1 - 25,6

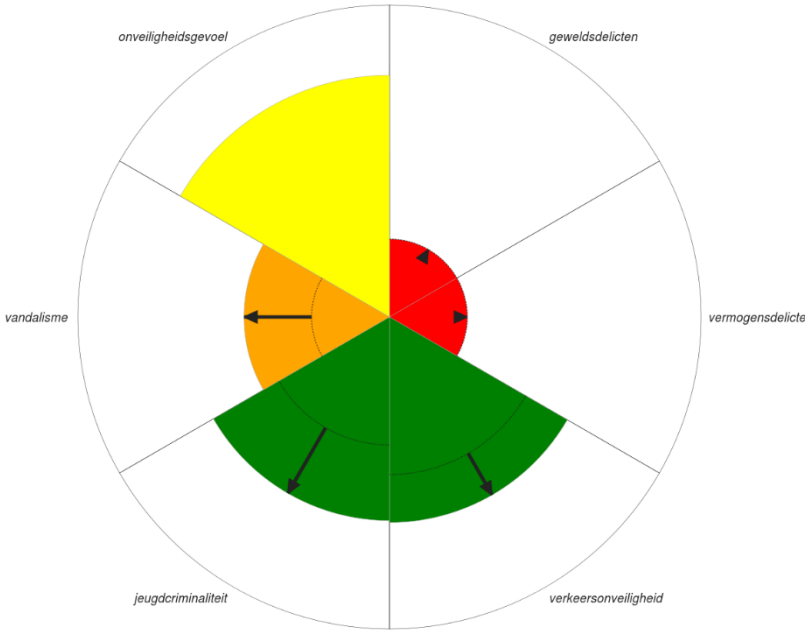
Voorraad Veiligheid

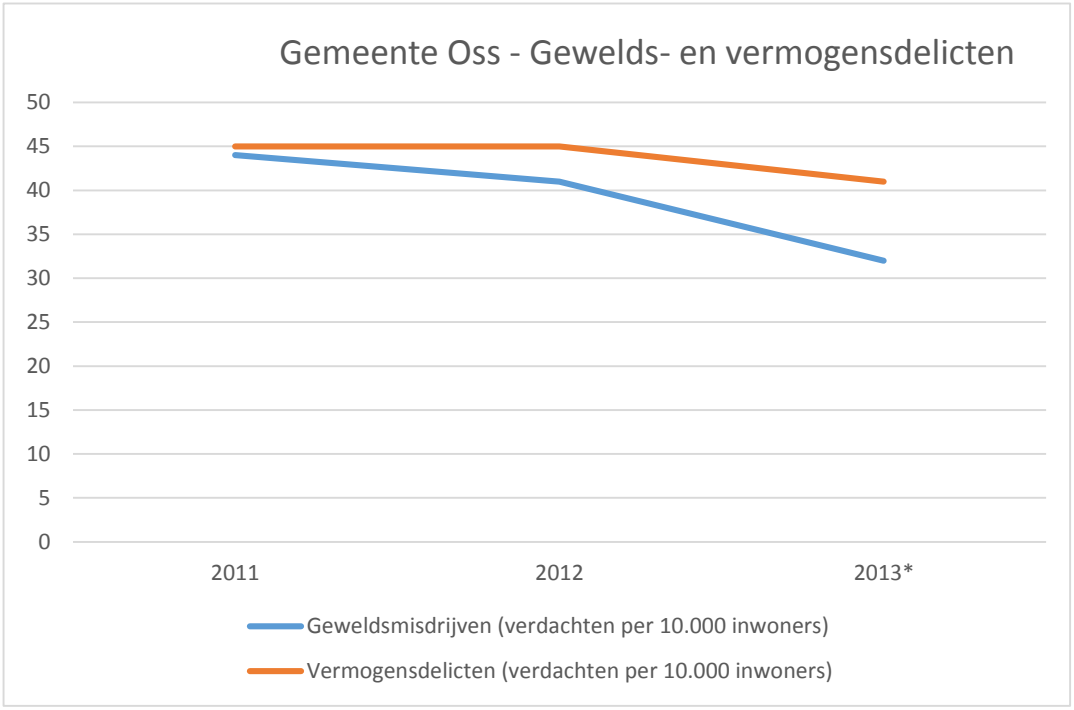
Zowel de individuele burger als de samenleving als geheel heeft een bepaalde mate van veiligheid nodig om te kunnen functioneren. In de afgelopen tien jaar heeft het onderwerp veiligheid sterk aan belang gewonnen. Binnen de voorraad veiligheid is een onderscheid gemaakt tussen min of meer geobjectiveerde veiligheid in termen van risico's om ergens slachtoffer van te worden en de subjectieve beleving van veiligheid: het veiligheidsgevoel. Veiligheid spitst zich in deze voorraad toe op bescherming tegen geweld, misdaad en verkeersongevallen.

Eisen:
- De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.
- Iedereen voelt zich veilig in de gemeente Oss.

Resultaten

De voorraad veiligheid heeft twee verschillende gezichten. Het positieve gezicht is dat de inwoners van de gemeente Oss zich gemiddeld genomen zeer veilig voelen. Daarnaast is er relatief weinig jeugdcriminaliteit en is de verkeersveiligheid acceptabel te noemen. Tegenover het feit dat de Ossenaren zich gemiddeld genomen zeer veilig voelen (het subjectieve veiligheidsgevoel) staat dat de objectieve gegevens uit de misdaadstatistieken laten zien dat er juist relatief veel geweld- en vermogensdelicten plaatsvinden in Oss. Wel is er met betrekking tot dit type delicten in de afgelopen jaren sprake van een (licht) dalende trend. Dat geldt met name voor de geweldsdelicten. Oss heeft te kampen met relatief veel vandalisme, al is ook hier sprake van een afname. Het is sowieso goed om vast te stellen dat, m.u.v. het veiligheidsgevoel, alle indicatoren een verbetering in de tijd laten zien.

onveiligheidsgevoel
geweldsdelicten
vandalisme
vermogensdelicte
jeugdcriminaliteit
verkeersonveiligheid

Gemeente Oss - Gewelds- en vermogensdelicten
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
2011
2012
2013*
Geweldsmisdrijven (verdachten per 10.000 inwoners)
Vermogensdelicten (verdachten per 10.000 inwoners)

Voorraad Woonomgeving

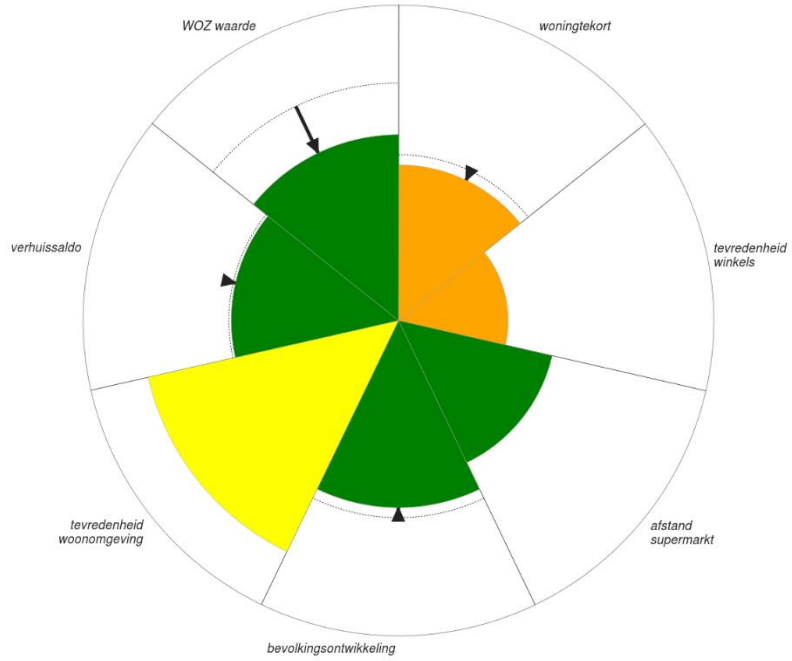
Binnen deze voorraad is de aandacht gericht op de beschikbaarheid en de kwaliteit van woningen, de aanwezigheid van publieke en dagelijkse voorzieningen en de tevredenheid met de eigen woonomgeving. Daarnaast kijken we naar de bevolkingsontwikkeling.

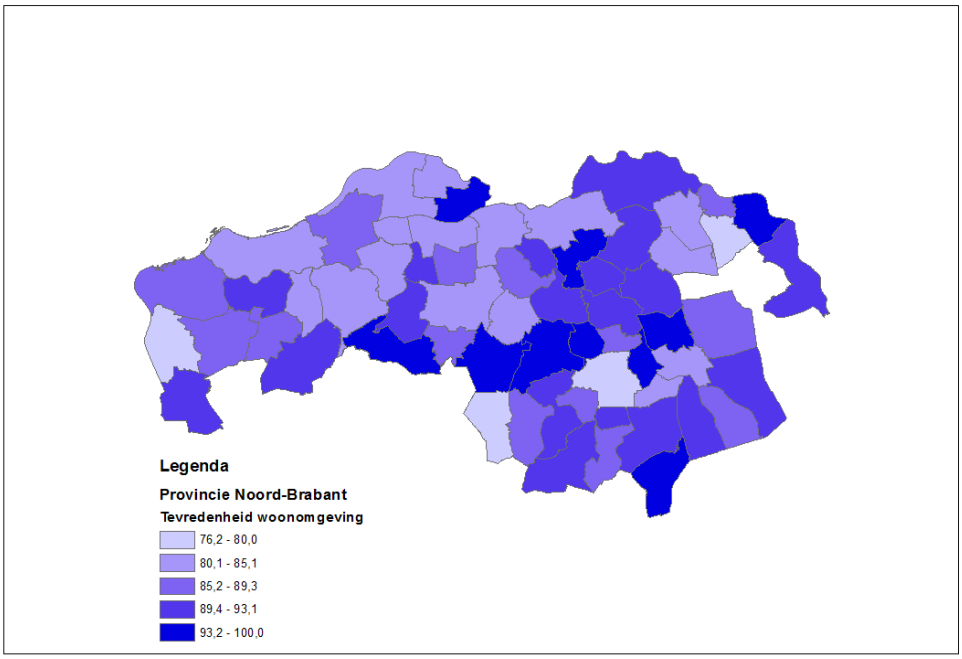
Eisen:

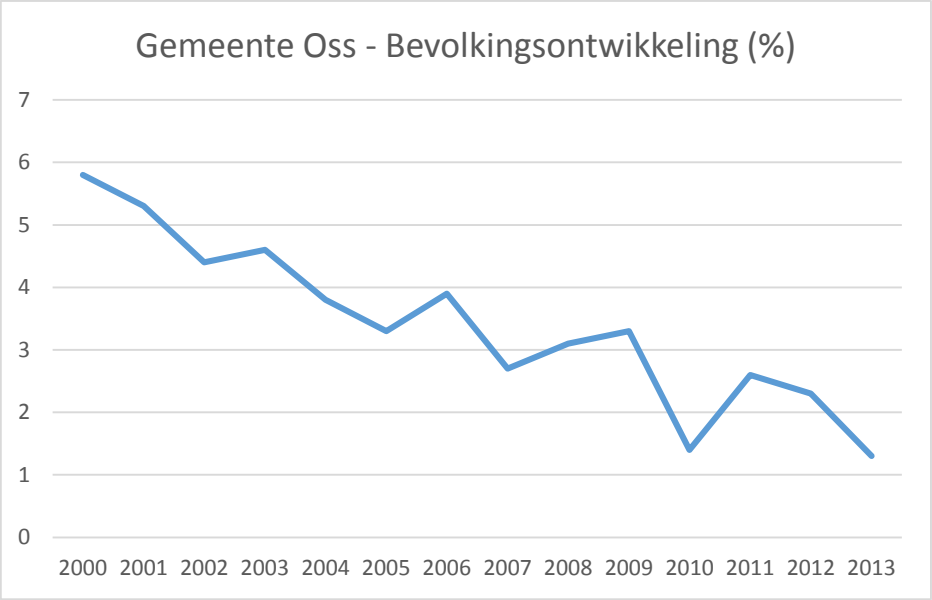
- Het woningaanbod sluit goed aan bij de vraag en de mogelijkheden van de huishoudens die in de gemeente Oss (willen) wonen.
- De kwaliteit van de woonomgeving is hoog: schoon, stil, groen en veilig, met voldoende buurtvoorzieningen en voldoende mogelijkheden voor recreatie.

Resultaten

De voorraad woonomgeving laat overwegend positieve resultaten zien. Ossenaren zijn tevreden met hun woonomgeving (zie ook het kaartje voor de vergelijking met Brabant), de gemiddelde afstand tot supermarkten is OK. Er is sprake van een groeiende bevolkingsomvang. Hierbij moet wel aangetekend worden dat de bevolkingsgroei in de afgelopen 10 jaar fors is afgenomen (zie grafiek). Dit is het gevolg van een dalende natuurlijke aanwas samenhangend met een ontgroening c.q. vergrijzing van de bevolking. Het positieve verhuissaldo (er vestigen zich meer mensen in Oss dan dat er mensen uit Oss vertrekken) heeft een positieve invloed op de bevolkingsontwikkeling. Minder tevreden zijn de Ossenaren over het totale winkelaanbod. Verder is er sprake van een woningtekort. De gemiddelde WOZ waarde wijkt nauwelijks af van het landelijke gemiddelde en is gedaald in de periode 2010-2014, een weerspiegeling van de crisis op de huizenmarkt.

WOZ waarde
woningtekort
verhuissaldo
tevredenheid winkels
tevredenheid woonomgeving
afstand supermarkt
bevolkingsontwikkeling

Legenda
Provincie Noord-Brabant
Tevredenheid woonomgeving
76,2 - 80,0
80,1 - 85,1
85,2 - 89,3
89,4 - 93,1
93,2 - 100,0

Gemeente Oss - Bevolkingsontwikkeling (%)
7
6
5
4
3
2
1
0
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

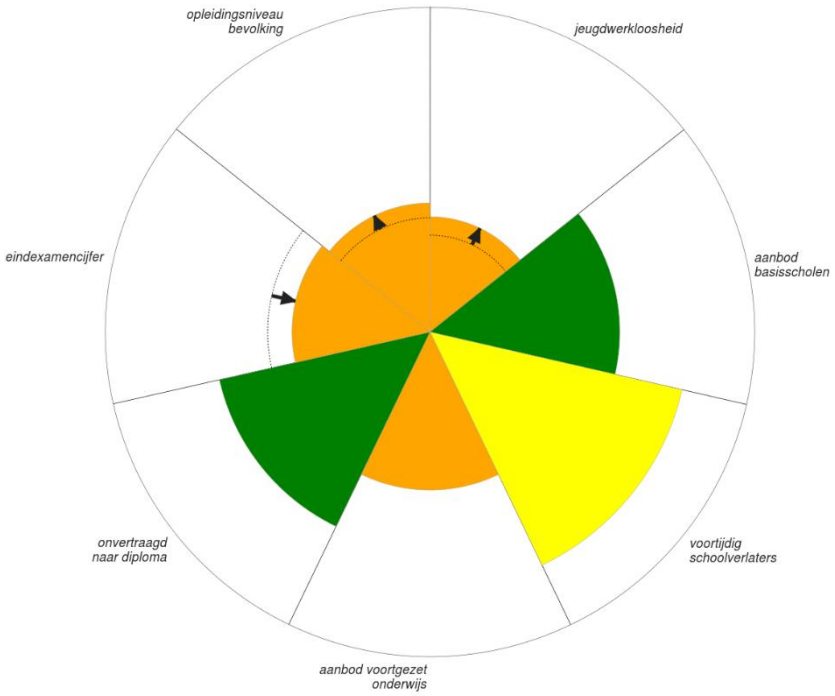
Voorraad Onderwijs

Onderwijs is van groot belang voor de ontwikkeling van onze (kennis)samenleving en is gericht op het overbrengen van kennis, vaardigheden en houding. Het onderwijs heeft drie hoofdfuncties: kwalificatie, selectie en allocatie en socialisatie. Formeel onderwijs vindt meestal plaats in bestaande onderwijsinstellingen, maar gebeurt uiteraard ook in meer informele settings zoals het gezin, de sportvereniging, het buurthuis en de peer group. Om in te kunnen blijven spelen op de maatschappelijke behoeften en de behoeften van de arbeidsmarkt moet het onderwijs continu in ontwikkeling blijven. Voor de jeugd is het van belang dat er voldoende mogelijkheden voor goed onderwijs in de gemeente en regio aanwezig zijn. Daarnaast moeten jongeren nadat ze een opleiding hebben voltooid voldoende mogelijkheden hebben om de arbeidsmarkt te betreden.

Eisen:
- Het onderwijs sluit aan op de maatschappelijke behoefte.
- Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten.
- Iedereen heeft de plicht er voor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften.
- Het onderwijs is van hoge kwaliteit.

Resultaten

De voorraad onderwijs laat wisselende resultaten zien. Positief is dat er zeer weinig voortijdig schoolverlaters zijn. Daarnaast is voldoende aanbod van basisscholen en er zijn voldoende jongeren die zonder vertraging naar hun diploma studeren. Aan de andere kant is er, net als elders in Nederland, sprake van een aanzienlijke jeugdwerkloosheid die rond het landelijk gemiddelde ligt. Verder is er sprake van een matig aanbod van voortgezet onderwijs, een laag gemiddeld eindexamencijfer (deze laat tevens een verslechtering zien t.o.v. de vorige meting) en een gemiddeld laag opleidingsniveau van de bevolking, dat overigens wel stijgt.

opleidingsniveau bevolking
jeugdwerkloosheid
aanbod basisscholen
voortijdig schoolverlaters
aanbod voortgezet onderwijs
onvertraagd naar diploma
eindexamencijfer

4 Het economisch kapitaal van Oss

4.1 Inleiding

Binnen het economisch kapitaal staat het functioneren van de lokale en regionale economie centraal. Hierbij is de focus gericht op behoud en versterking van het vermogen van een gemeente/regio om voldoende inkomen te genereren. Of een gemeente/regio daar ook daadwerkelijk in slaagt, is afhankelijk van de vraag of de gemeente/regio als gebied én de bedrijven in de gemeente er in slagen zich in de internationale concurrentiestrijd een goede uitgangspositie te verwerven. Vanuit lokaal en regionaal economisch perspectief wordt het concurrerend vermogen van een gemeente/regio in belangrijke mate bepaald door het samenspel van de economische structuur en het lokale en regionale vestigingsklimaat. Waar het gaat om de economische structuur kijken we dan naar zaken als de sectorale samenstelling (bedrijfstakken, exportgerichtheid, innovativiteit), de grootteklasse-structuur, aandeel buitenlandse bedrijven, levensfase van de ondernemingen, onderlinge verwevenheid (clustering) etc. Waar het gaat om het lokale en regionale vestigingsklimaat zijn zaken van belang als beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel, ontsluiting via weg, lucht, water, spoor, ICT, kennis-infrastructuur (universiteiten en hogescholen, publieke R&D, maar ook private kennisinvesteringen), ruimte voor bedrijvigheid (bedrijfsterreinen, kantoorge-bouwen), politieke stabiliteit etc. Hoewel de interactie tussen de economische structuur en het vestigingsklimaat van groot belang is voor het in economisch opzicht functioneren van een gemeente/regio is deze echter niet louter en alleen hiervan afhankelijk. Het gaat om een dynamische relatie, die sterk beïnvloed wordt door de wijze waarop bedrijven reageren op veranderingen in hun omge-ving en in het verlengde hiervan hun bedrijfsstrategie aanpassen.

Veranderingen in consumentenvoorkeuren, technologische ontwikkelingen uit-mondend in product- en procesinnovaties, internationalisering van de concurren-tieverhoudingen, veranderingen in de geopolitieke verhoudingen etc. hebben allemaal invloed op de waardering van het bedrijf van het lokale en regionale vestigingsklimaat. We zien dan ook dat bepaalde elementen uit het vestigings-klimaat in de loop van de tijd aan betekenis winnen terwijl andere juist aan bete-kenis verliezen. In het kader van het bevorderen van de innovatiekracht van gemeenten en regio's wordt bijvoorbeeld grote waarde toegekend aan de aanwezigheid van kennisinstellingen en aan de verbindingen tussen deze

kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Creativiteit wordt in de huidige economie steeds meer een cruciale factor. Was de industriële economie of ‘oude economie’ gericht op productie van goederen en op standaardisatie en schaalvergroting, de postindustriële economie is gericht op productie van diensten en kennis. Zowel de productie van diensten als die van kennis bestaan bij de gratie van creativiteit.

Zelfs waar het in de ‘nieuwe economie’ gaat om de voortbrenging van goederen is deze niet meer in de eerste plaats gericht op standaardisatie, maar op de toevoeging van kwaliteiten en betekenis. Men zou zelfs van een culturele economie kunnen spreken. Dat is een economie die ‘symbolische goederen’ produceert. Daaronder worden goederen verstaan die vooral de behoefte aan persoonlijke groei en individuele zelfbevestiging, aan amusement en aan verfraaiing en decoratie bevredigen. Economische sectoren als mode, sport, muziek, film, radio, televisie, show, design, cosmetica, toerisme, architectuur, reclame, uitgeverij en nieuwe media zijn daartoe te rekenen. Het zijn alle sectoren die bestaan bij de gratie van creativiteit. Juist dit creatieve deel in de huidige economie is snel groeiende en heeft behoefte aan een totaal ander vestigingsklimaat waarin er letterlijk en figuurlijk ruimte is voor creativiteit.

Niet alleen de behoeften en de waardering van het bedrijfsleven zijn aan veranderingen onderhevig, dat geldt ook voor het lokale en regionale productiemilieu. Dat is geen statisch geheel. Aanleg van wegeninfrastructuur ontsluit nieuwe gebieden, investeringen in de kennisinfrastructuur bijvoorbeeld door de komst van een kennisinstituut verhoogt de aantrekkelijkheid van de gemeente/regio voor kennisintensieve bedrijven, verbeteringen in het woon- en leefklimaat maakt een gemeente/regio aantrekkelijker als woonplaats voor werknemers, het ter beschikking stellen door lokale/regionale overheden van investeringspremies aan bedrijven heeft invloed op de locatiekeuze van bedrijven en op de waardering van reeds gevestigde bedrijven van hun huidige locatie.

4.2 De voorraden

Voorraad Arbeid

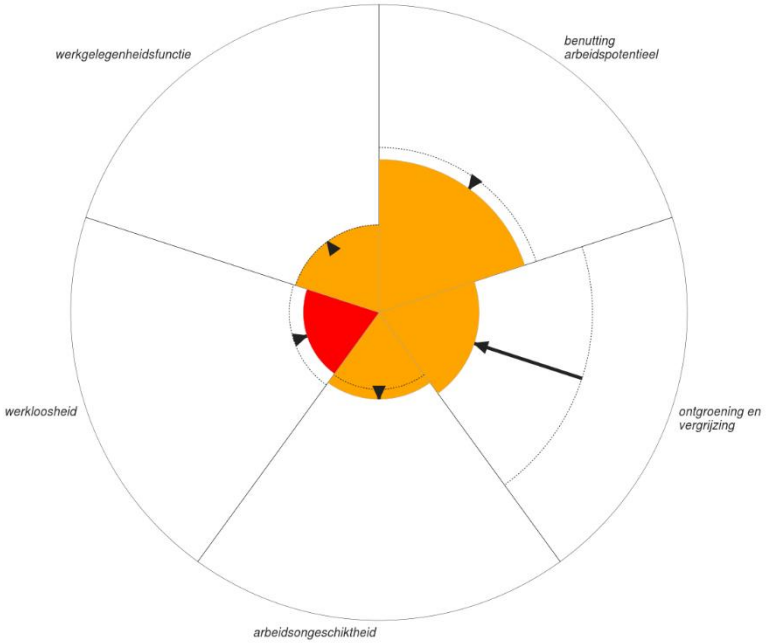
Arbeid binnen het economisch kapitaal refereert aan het vermogen van de mens om een bijdrage te leveren aan het productieproces van goederen en diensten. De kwaliteit (kennis, ervaring, creativiteit) en de (kwantitatieve) beschikbaarheid van mensen die kunnen en willen werken is dan ook een cruciale economische factor. Het functioneren van de arbeidsmarkt is van groot belang om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

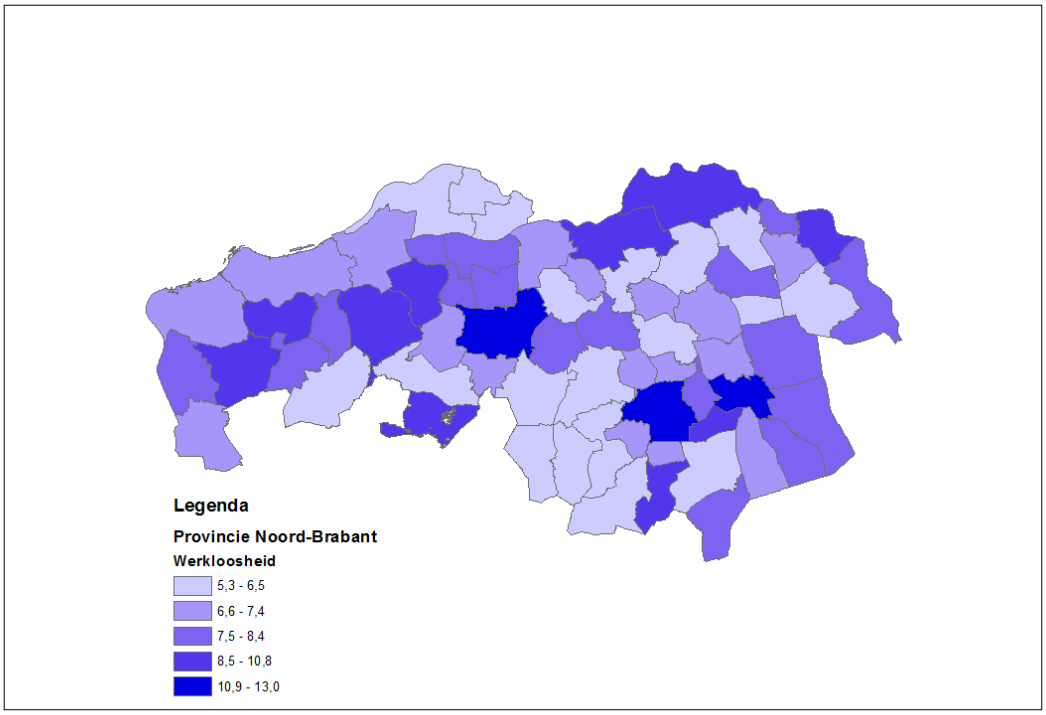
Eisen:
- De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief.
- Werk is gezond: langdurig ziekteverzuim en uitstroom t.g.v. arbeids-ongeschiktheid worden voorkomen.
- Het arbeidspotentieel van de totale potentiële beroepsbevolking wordt benut.

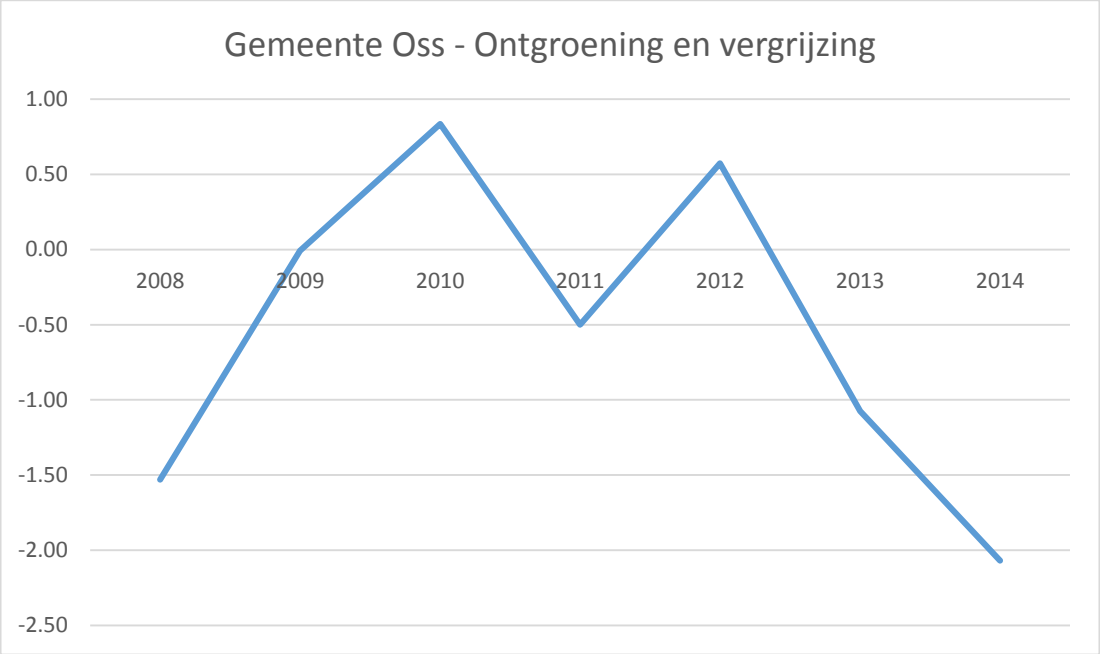
Resultaten

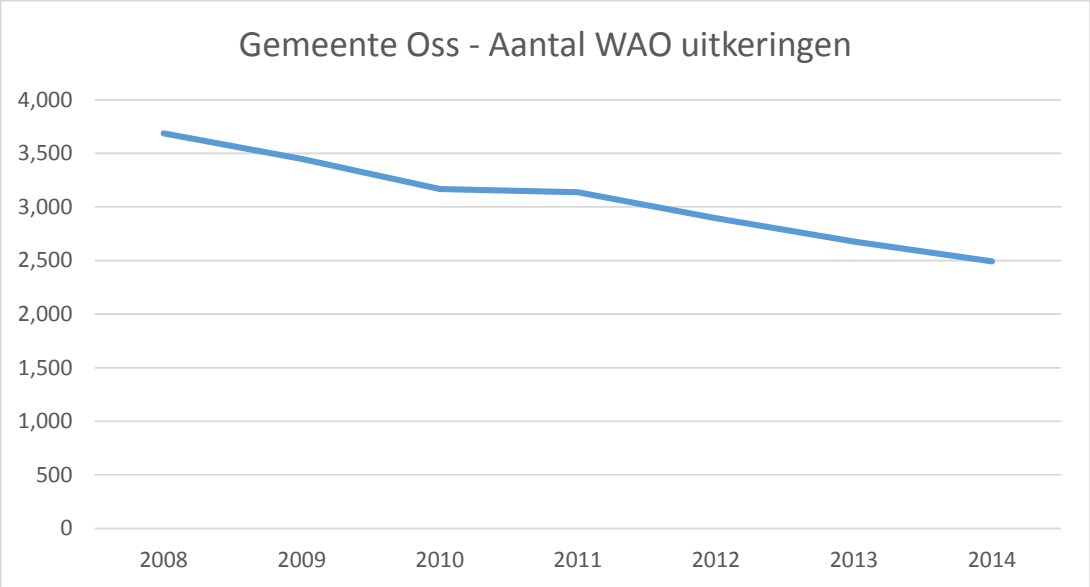
De resultaten voor de voorraad arbeid geven reden tot zorg. Met name de werkloosheid is zeer hoog. Iets dat Oss overigens, zoals het bijgevoegde kaartje laat zien, gemeen heeft met de andere grote(re) Brabantse steden. Oss heeft relatief veel mensen die arbeidsongeschikt zijn. Deze groep neemt overigens in omvang af (zie ook grafiek). Voor een deel hangt deze afname samen met het feit dat een aanzienlijk deel van de populatie arbeidsongeschikten gevormd wordt door ouderen. Met het ouder worden van deze groep en het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd verdwijnt een deel op natuurlijke wijze uit de arbeidsongeschiktheid. Daarnaast leidt het strengere toelatingsbeleid tot verminderde instroom. De benutting van het arbeidspotentieel is laag. Oss heeft een relatief slecht ontwikkelde werkgelegenheidsfunctie, hetgeen wil zeggen dat het aantal in Oss aanwezige banen onvoldoende groot is om de totale eigen beroepsbevolking aan werk te helpen. Verder wordt Oss geconfronteerd met toenemende ontgroening en vergrijzing (zie grafiek). In combinatie met de stijgende werkloosheid legt dat een grotere druk op het functioneren van de arbeidsmarkt. Deze wordt geconfronteerd, zeker op iets langere termijn, met een afnemend aanbod aan jongeren die op dit moment geen of moeilijk een baan kunnen vinden (getuige een gestegen en omvangrijke jeugdwerkloosheid) en tegelijkertijd met een groeiend aantal oudere werknemers die eenmaal werkloos, moeilijk weer aan het werk komen.

.

werkgelegenheidsfunctie
benutting arbeidspotentieel
werkloosheid
ontgroening en vergrijzing
arbeidsongeschiktheid

Legenda
Provincie Noord-Brabant
Werkloosheid
5,3 - 6,5
6,6 - 7,4
7,5 - 8,4
8,5 - 10,8
10,9 - 13,0

Gemeente Oss - Ontgroening en vergrijzing
1.00
0.50
0.00
-0.50
-1.00
-1.50
-2.00
-2.50
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014

Gemeente Oss - Aantal WAO uitkeringen
4,000
3,500
3,000
2,500
2,000
1,500
1,000
500
0
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014

Voorraad Kennis

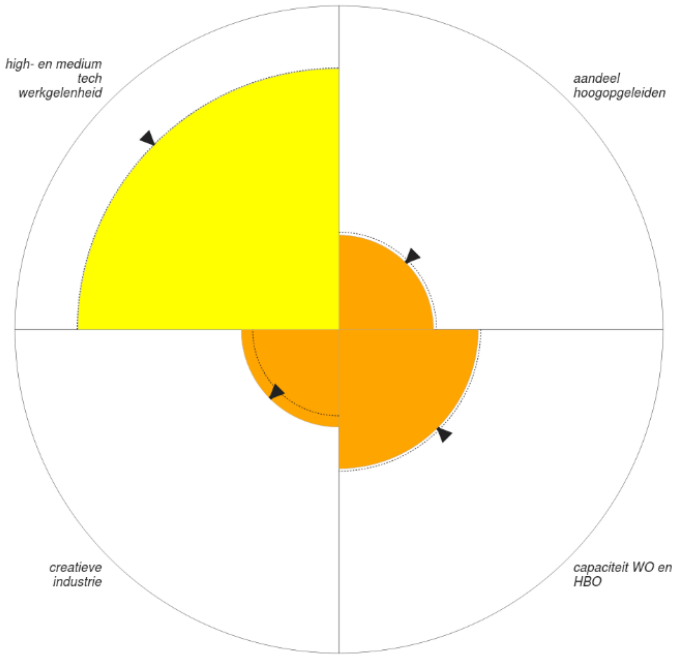
Bij de voorraad kennis gaat het primair om de kennis die gebruikt wordt in het productieproces. We kunnen daarbij nog een onderscheid maken tussen zogenaamde ‘embodied’ en ‘disembodied knowledge’. Bij embodied knowledge gaat het om kennis die arbeidskrachten bezitten (human capital), bij disembodied knowlegde juist om kennis die opgesloten zit in kapitaalgoederen. Voor het op peil houden van het kennisniveau van bedrijven en beroepsbevolking is een goede kennisinfrastructuur noodzakelijk.

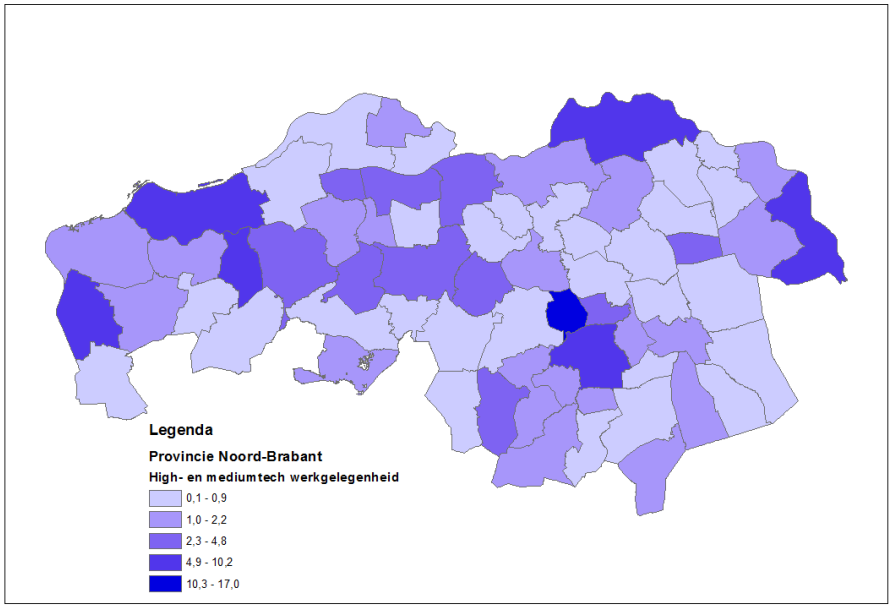
Eisen:

- De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid.
- Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt**.**

Resultaten

In de voorraad Kennis valt met name op dat Oss, ook in vergelijking met de rest van Brabant (zie kaartje), een relatief hoog aandeel van high- en medium tech werkgelegenheid heeft. Dit zal ongetwijfeld deels te maken hebben met de aanwezigheid van Organon/MSD. Daartegenover staat dat het aandeel hoogopgeleiden in de lokale beroepsbevolking relatief laag is, het aandeel van de creatieve industrie, vaak gezien als een bron van vernieuwing, laag is en ook het aantal studenten WO/HBO een matige score laat zien (‘oranje’).

high- en medium tech werkgelenheid
aandeel hoogopgeleiden
creatieve industrie
capaciteit WO en HBO

Legenda
Provincie Noord-Brabant
High- en mediumtech werkgelegenheid
0,1 - 0,9
1,0 - 2,2
2,3 - 4,8
4,9 - 10,2
10,3 - 17,0

Voorraad Ruimtelijke vestigingswaarden

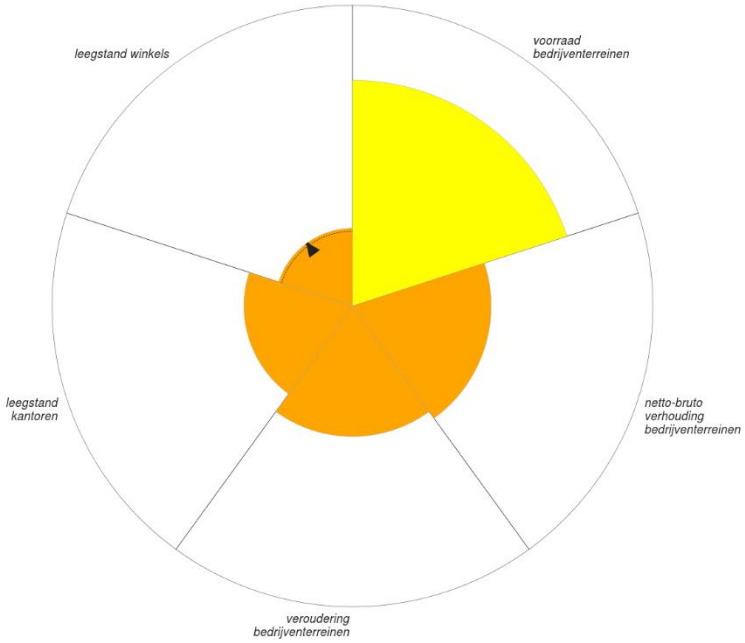
Bij deze voorraad gaat het vooral om zaken als de beschikbaarheid, segmentatie en kwaliteit van bedrijventerreinen en de beschikbaarheid en kwaliteit van bedrijfsruimten en kantoorgebouwen. Hoewel bedrijventerreinen, bedrijfshuisvesting en kantoor gebouwen en dat geldt ook voor infrastructuur te beschouwen zijn als een vorm van kapitaalgoed worden ze hier meegenomen als een eigenstandige voorraad. Ze fungeren immers niet als een directe input in het productieproces, maar als randvoorwaarde voor het goed functioneren van de regionale economie.

Eisen:

- Het kantorenaanbod sluit kwalitatief en kwantitatief aan op de vraag uit de markt.
- De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: er is sprake van zuinig ruimtegebruik.
- Er is kwantitatief voldoende ruimte (terreinen, bedrijfspanden) beschikbaar voor bedrijvigheid en van goede kwaliteit.

Resultaten

De resultaten van de voorraad ruimtelijke vestigingsvoorwaarden worden in belangrijke mate bepaald door de economische crisis en de daarmee samenhangende vastgoedcrisis. Er is sprake van een aanzienlijke leegstand van winkels en kantoren. De leegstand van kantoren vormt niet alleen kwantitatief een probleem, maar de vraag is ook welk deel van deze leegstaande kantoren in de toekomst nog als kantoor bruikbaar is. Hier doemt een aanzienlijke herbestemmings-, sloop- c.q. transformatieopgave op. De winkelleegstand hangt voor een deel samen met het feit dat het besteedbaar inkomen van de consument niet of nauwelijks is gegroeid, maar ook met het feit dat de koopgewoonten van de consument zijn veranderd. Voor de gemeente Oss is de vraag aan de orde wat dit alles betekent voor de ruimtelijke inrichting van de binnenstad en de kwaliteit van het winkelaanbod. Er is (meer dan) voldoende voorraad aan bedrijventerreinen. Dat wil zeggen dat afgezet tegen het uitgiftetempo van bedrijventerreinen in de afgelopen jaren er vandaag de dag er meer dan genoeg uitgeefbare bedrijventerreinen beschikbaar zijn. Een relatief groot deel van de (beschikbare) bedrijventerreinen is echter wel verouderd. Daarnaast is de netto-bruto verhouding van deze terreinen, als maat voor zuinig ruimtegebruik, niet optimaal te noemen.

leegstand winkels
voorraad bedrijventerreinen
leegstand kantoren
netto-bruto verhouding bedrijventerreinen
veroudering bedrijventerreinen

Voorraad Concurrentievermogen

De kracht van een lokale en regionale economie wordt in belangrijke mate bepaald door de in die gemeente/regio aanwezige bedrijvigheid. Daarbij gaat het om het geheel van al die bedrijven maar ook om de samenstelling daarvan (de lokale en regionale productiestructuur).

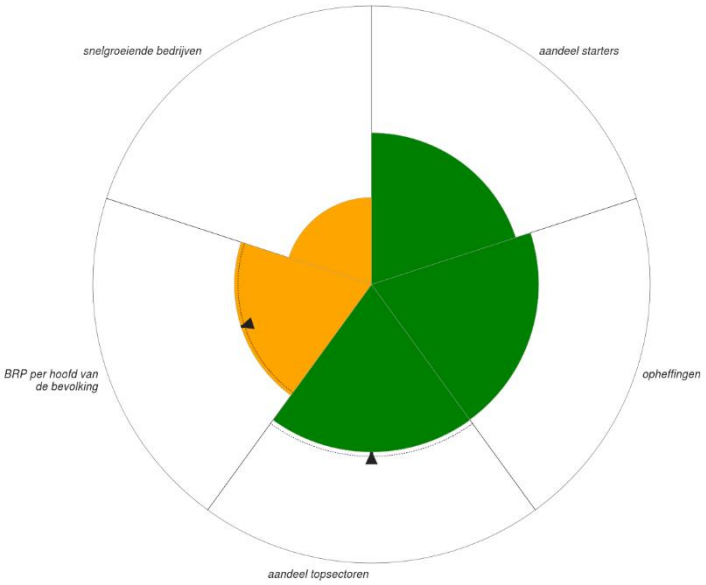
De samenstelling moet zodanig zijn dat deze economische groei kan genereren, maar ook conjuncturele schokken kan opvangen. Daarnaast moet er sprake zijn van voldoende dynamiek en vernieuwing (starters, bedrijven die zich nieuw in de regio vestigen). Ondernemingen moeten daarbij voortdurend blijven investeren in de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten.

Eisen:

- De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw in de gemeente Oss vestigende ondernemingen.
- De lokale economie is concurrerend.
- Voor het instandhouden en versterken van het productieve vermogen van de economie is het nodig dat het bedrijfsleven voldoende investeert.

Resultaten

De voorraad concurrentievermogen laat wisselende resultaten zien. Positief is dat er relatief veel starters en tegelijkertijd weinig opheffingen zijn. Verder zijn de zogenoemde economische topsectoren goed vertegenwoordigd in Oss. Daartegenover staat dat het BRP per hoofd van de bevolking gemiddeld genomen laag te noemen is. Ook heeft Oss relatief weinig snelgroeiende bedrijven.

snelgroeiende bedrijven
aandeel starters
BRP per hoofd van de bevolking
opheffingen
aandeel topsectoren

Voorraad Infrastructuur/bereikbaarheid

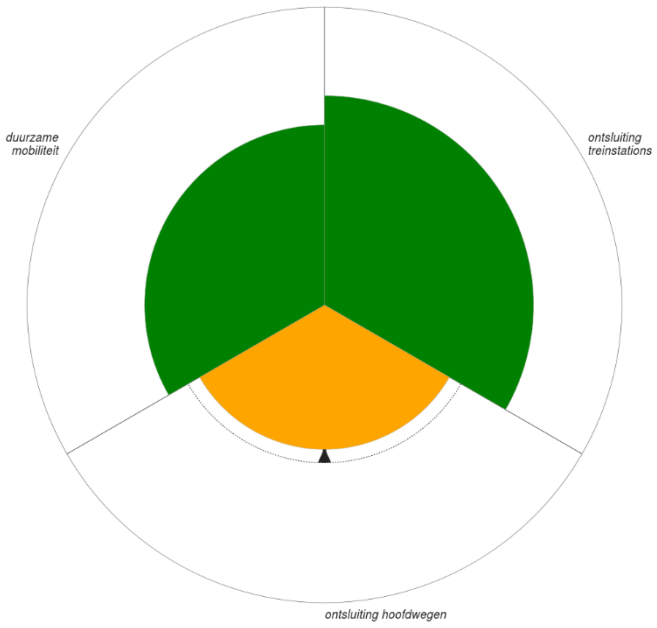
In onze ‘hoog mobiele’ samenleving speelt bereikbaarheid en de daarbij behorende infrastructuur in al zijn verschijningsvormen een steeds crucialere rol. Dat geldt niet alleen voor het economisch functioneren van onze samenleving, maar evenzogoed voor het sociale functioneren. Het gaat echter niet alleen om bereikbaarheid als zodanig maar ook over de vraag of we onze mobiliteit op een zo’n duurzaam mogelijke wijze doen.

Eisen:

- Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT.

Resultaten

De resultaten voor voorraad infrastructuur en bereikbaarheid zijn overwegend positief. Te constateren valt de treinontsluiting relatief goed is. Daarbij is gekeken naar de gemiddelde afstand in Oss tot een treinstation. Deze is verhoudingsgewijs relatief klein is en dat is positief. Ook de indicator duurzame mobiliteit laat een acceptabele score zien. Dit is een samengestelde indicator waarin zaken worden meegenomen als deelauto's, p+r en carpoolplaatsen, aantal laadpunten voor elektrisch rijden, schone bussen en auto verplaatsingen (modal split). Tot slot hebben we ook nog gekeken naar de gemiddelde afstand naar een hoofdweg. Deze ligt net aan de negatieve zijde van de grens tussen een goede en een matige score.

duurzame mobiliteit
ontsluiting treinstations
ontsluiting hoofdwegen

5 Het ecologisch kapitaal van Oss

5.1 Inleiding

Voor het ecologisch kapitaal van de gemeente Oss kijken we naar de verschillende ecosystemen binnen de gemeente. Deze dienen over voldoende veerkracht te beschikken om de natuurlijke en menselijke verstoringen op te kunnen vangen zonder dat dit leidt tot onherstelbare schade aan een van de vier ecosysteemfuncties: de productiefunctie, draagkrachtfunctie, informatiefunctie en regulatiefunctie. Er is gekozen voor een ecosysteembenadering waarbij de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde functies centraal staat. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen biotische elementen zoals de aanwezigheid van planten en dieren en de abiotische elementen zoals bodem, water en lucht. Op basis van de ecosysteembenadering onderscheiden we de volgende voorraden: bodem en grondwater, oppervlaktewater, lucht en natuur en landschap. Deze voorraden hangen onderling sterk samen, maar ook met voorraden in de andere kapitalen. Zo bepaalt de kwaliteit van de abiotische elementen bodem, oppervlaktewater en lucht in sterke mate de mogelijkheden van de natuur die er kan gedijen. Aan de voorraad natuur is landschap toegevoegd dat sterk samenhangt met het sociaal culturele kapitaal, maar dat ook de belevingskant van de natuur omvat.

De op grond van de ecosysteembenadering onderscheiden 4 voorraden zijn aangevuld om te beginnen met de voorraad hinder en calamiteiten. Een typisch milieubeleidsonderwerp dat om die reden vaak tot het ecologisch kapitaal gerekend wordt. Daarnaast onderscheiden we de voorraad grondstoffen die we operationaliseren door te kijken naar de afvalproblematiek waarbij het zowel gaat om minder afval te produceren als dat wat geproduceerd wordt nuttiger te gebruiken. Dit spaart niet alleen (schaarse) grondstoffen en energie uit, het vermindert hierdoor onder meer ook de uitstoot van CO2. Daarnaast hoeft er minder afval te worden verbrand of gestort, hetgeen op zijn beurt weer leidt tot minder nadelige milieueffecten. Als aparte voorraad wordt nog de voorraad energie en klimaat onderscheiden. Van belang om te beginnen vanuit het belang van energie voor het functioneren van onze samenleving, de schaarste van fossiele brandstoffen en de noodzaak derhalve om zuiniger om te gaan met hetgeen beschikbaar is alsook te zoeken naar alternatieven. Daarnaast vanwege de met energiegebruik samenhangende klimaatproblematiek en de gevolgen die dit heeft voor de gemeente en regio.

5.2 De voorraden

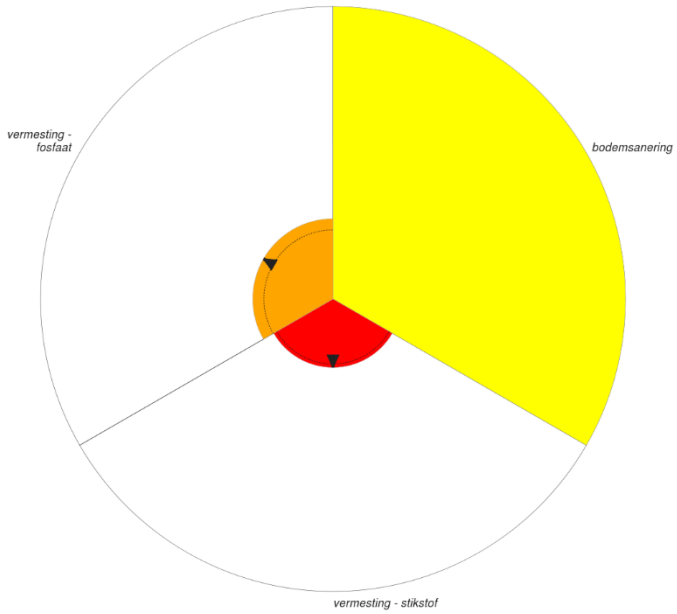
Voorraad Bodem

Tot de voorraad bodem behoort het ondiep (freatisch) grondwater. De grondwaterkwaliteit kan worden bedreigd door vermesting, verzuring en de verspreiding van milieugevaarlijke stoffen zoals zware metalen en bestrijdingsmiddelen.

Eisen:
- De bodem is schoon.
- Het grondwater is schoon.

Resultaten

De voorraad bodem laat positieve en negatieve resultaten zien. Aan de positieve zijde van de balans staat het feit dat de bodemsaneringsopgaven in Oss volledig zijn weggewerkt. Aan de negatieve zijde staat de problematiek van de vermesting/vervuiling van de bodem. Dat geldt zowel de vervuiling met fosfaat als, en met name, de vervuiling met stikstof. Wel is er sprake van een lichte afname van de vermestingsproblematiek.

vermesting -
fosfaat
bodemsanering
vermesting - stikstof

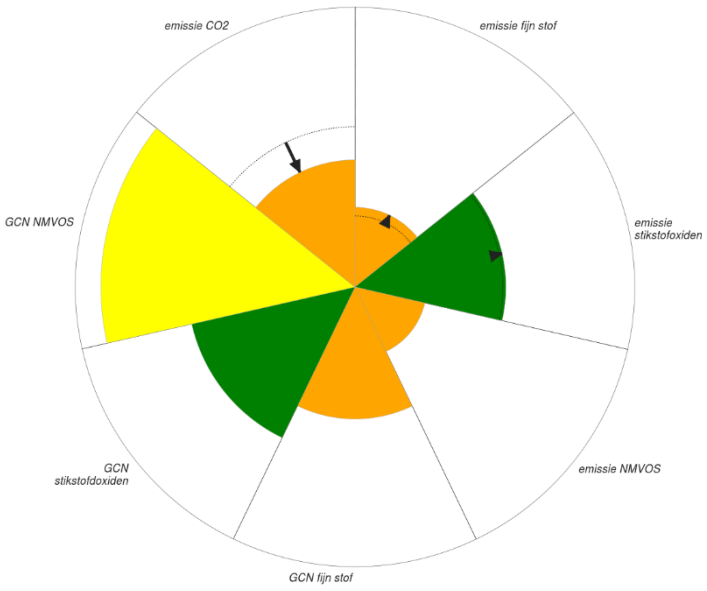
Voorraad Lucht

De kwaliteit van de lucht heeft invloed op de gezondheid van mensen en de ontwikkeling van de natuur. Schade aan de gezondheid ontstaat door zowel kortdurende blootstelling aan hoge concentraties van vervuilende stoffen als door langdurige blootstelling aan relatief lage concentraties. Voor de natuur zijn er effecten op het gebied van vermesting en verzuring waardoor het natuurlijke evenwicht van ecosystemen wordt verstoord. De luchtkwaliteit wordt beïnvloed door emissies die vrijkomen bij vrijwel alle menselijke activiteiten. Soms hebben deze emissies een lokale oorsprong, maar vaak wordt de luchtkwaliteit bepaald door de import van elders geëmitteerde stoffen. Luchtkwaliteit speelt dus op heel verschillende schaalniveaus. Op lokaal niveau gaat het gepaard met problemen als fijn stof (PM_{10}) en luchtconcentratie stikstofdioxide (NO_2), terwijl (aan het andere uiterste) op mondiaal niveau de uitstoot van CO_2 uit verbrandingsprocessen een rol speelt.

Eisen:
- De luchtkwaliteit vormt geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen.
- De luchtkwaliteit is geen bedreiging voor de gezondheid van de inwoners van de gemeente Oss.

Resultaten

De voorraad lucht heeft twee gezichten. Het positieve gezicht betreft de goede resultaten met betrekking tot de achtergrondconcentraties van NMVOS en stikstofdioxiden en de emissie van stikstofdioxiden. Het minder positieve gezicht heeft betrekking op de matige resultaten voor de emissies van fijn stof (PM10), NMVOS en CO2. Waarbij de emissie van CO2 in de tijd ook nog eens is toegenomen. Verder kan geconstateerd worden dat er nog sprake is van een te hoge achtergrondconcentratie van fijn stof in de lucht.

emissie CO2
emissie fijn stof
GCN NMVOS
emissie stikstofoxiden
GCN stikstofdoxiden
emissie NMVOS
GCN fijn stof

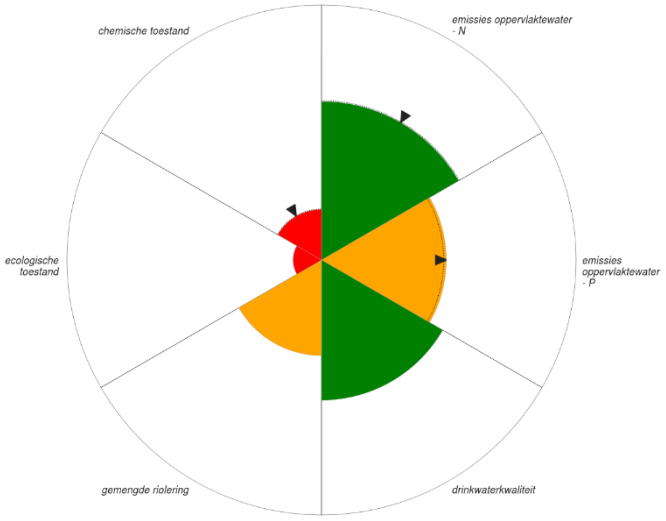
Voorraad Water

In de voorraad water kijken we zowel naar het drinkwater als het oppervlaktewater. Onder dit laatste wordt verstaan dat deel van de bodem dat (in principe) bedekt is met water. We onderscheiden stromende wateren zoals rivieren en beken en stilstaande wateren zoals meren en vennen. In de voorraad oppervlaktewater gaat het met name om de kwaliteit van het oppervlaktewater. Daarnaast, en zeker ook tegen de achtergrond van het klimaatvraagstuk, krijgt ook het vraagstuk van wateroverlast steeds meer aandacht. We kijken hier zowel naar de biologische en chemische kwaliteit van het oppervlaktewater als naar de emissies van fosfaat en stikstof. Verder wordt gekeken naar de drinkwaterkwaliteit en het rioleringsstelsel.

Eisen:
- Het oppervlaktewater heeft een goede biologische en chemische kwaliteit.
- Het drinkwater is van goede kwaliteit

Resultaten

De voorraad water laat twee verschillende gezichten zien. Er is sprake van een goede kwaliteit van het drinkwater. Daarnaast is een relatief hoog percentage van de riolering inmiddels gebaseerd op een gemengd stelsel. Ook de emissies van stikstof (N) op het oppervlaktewater zijn acceptabel. Dat geldt echter niet voor de emissies van fosfor (P). Verder bevinden zowel de chemische als de ecologische toestand van het oppervlaktewater zich op een onacceptabel laag niveau. Een problematiek die niet specifiek voor Oss is, maar die Oss gemeen heeft met Brabant en grote delen van Nederland. Dit hangt samen met het feit dat de normen van de Kaderrichtlijn Water, die we gebruikt hebben om de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater te kunnen normeren, zeer streng zijn.

chemische toestand
emissies oppervlaktewater - N
ecologische toestand
emissies oppervlaktewater - P
gemengde riolering
drinkwaterkwaliteit

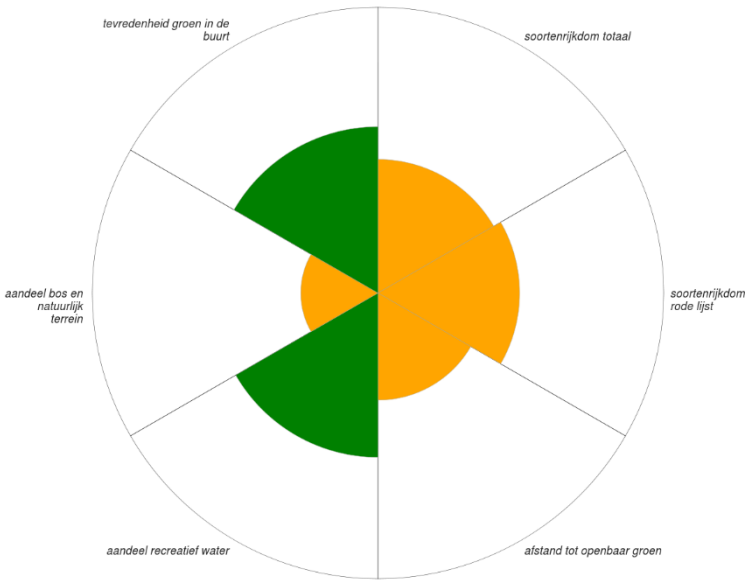
Voorraad Natuur en landschap

In de voorraad natuur staat het behoud van de natuurlijke biodiversiteit (de kwalitatieve dimensie van natuur) centraal. Dit brengen we in beeld door naar de soortenrijkdom te kijken. Verder besteden we in deze voorraad ook aandacht aan de meer kwantitatieve dimensie van de natuur: de instandhouding en de bereikbaarheid van het natuurlijk areaal. Dit wordt in kaart gebracht met behulp van indicatoren die iets zeggen over het aandeel bos en natuurlijk terrein, het aandeel recreatief binnenwater en de afstand tot openbaar groen. Aan de belevingskant van de natuur wordt, zij het in beperkte mate, aandacht besteed via de indicator tevredenheid met het groen in de buurt.

Eisen:
- De natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden.
- De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt.

Resultaten

De voorraad natuur en landschap geeft enige reden tot zorg. Er is, en dat is positief, voldoende tevredenheid met het groen in de buurt is en er is voldoende recreatief water voorradig in Oss. Daartegenover staat dat er matige resultaten behaald worden voor zowel de totale soortenrijkdom als voor het voorkomen van de rode lijst soorten. Daarnaast is de gemiddelde afstand tot groen verhoudingsgewijs wat aan de lange kant en is er sprake van een relatief laag aandeel bos en natuurlijk terrein.

tevredenheid groen in de buurt
soortenrijkdom totaal
aandeel bos en natuurlijk terrein
soortenrijkdom rode lijst
aandeel recreatief water
afstand tot openbaar groen

Voorraad Hinder en calamiteiten

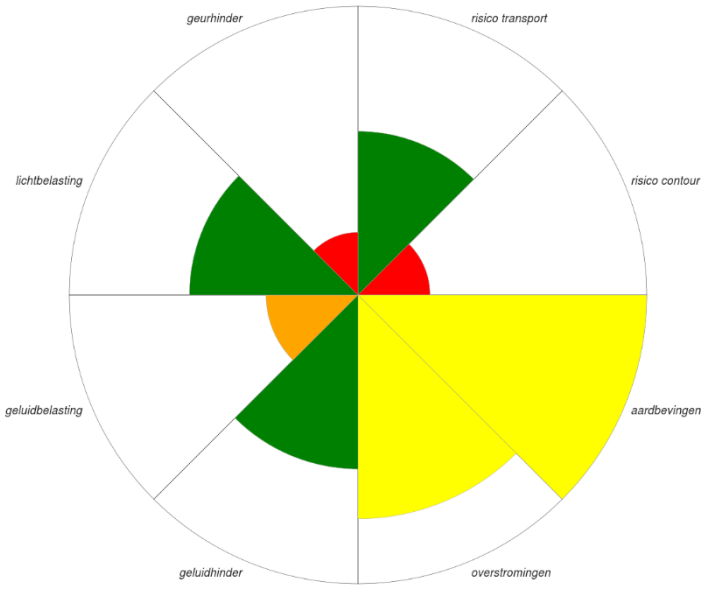
De voorraad hinder en calamiteiten gaat vooral over de vraag of de burger in zijn/haar dagelijks functioneren overlast ondervindt in de vorm van geur, licht en geluid. Verder speelt het vraagstuk van externe veiligheid, het risico dat mensen slachtoffer worden van een ramp in deze voorraad een belangrijke rol. Hinder en externe veiligheid/calamiteiten maken zoals al eerder aangegeven deel uit van het milieubeleid en zijn daarom onder het ecologisch kapitaal geplaatst. Deze voorraad heeft sterke verbindingen met de voorraad wonen en woonomgeving. Industrie, landbouw en verkeer hebben grote invloed op de kwaliteit van de leefomgeving onder andere door vervuiling van lucht en bodem.

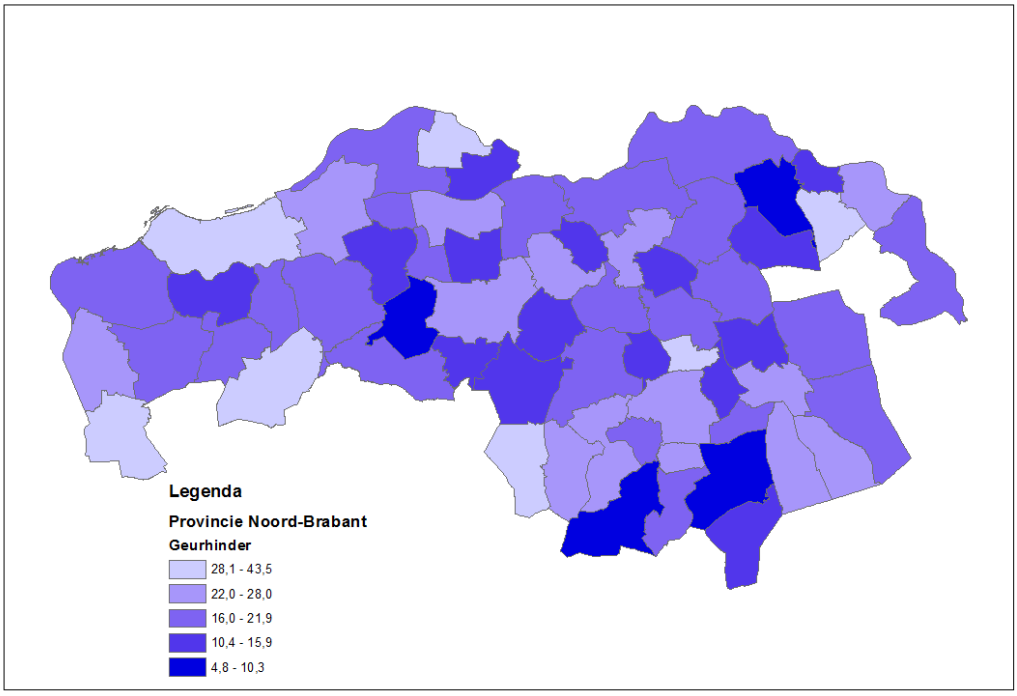
Daarnaast wordt de leefomgeving ook aangetast door geluid- en geuroverlast en is er het risico van een calamiteit. Geluidsoverlast, door bijvoorbeeld industrie, weg-, spoor- en vliegverkeer, kan leiden tot verstoring van de nachtrust. Deze kan leiden tot een verhoogd stressniveau met hart- en vaatziekten tot gevolg en tot verminderde leerprestaties bij kinderen. Ook geuroverlast is gerelateerd aan psychische problemen. Verder vormen de productie, het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen een risico voor de externe veiligheid. In het geval van een calamiteit kunnen mensen aanwezig in de directe omgeving gewond raken of komen te overlijden afhankelijk van het gevaar van de stoffen. Voorbeelden van bedrijven met een extern veiligheidsrisico zijn: spoorwegemplacementen, LPG-tankstations en grote chemische bedrijven. Niet alleen deze bedrijven zelf, maar ook het vervoer van de stoffen van en naar de bedrijven vormt een risico voor de mensen in de directe omgeving.

Eisen:
- De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal.
- Er is geen door de mens veroorzaakte overlast in de vorm van geur, licht en geluid.

Resultaten

De voorraad hinder en calamiteiten laat een wisselend beeld zien. Zo zien we dat er in Oss vrijwel geen kans is op aardbevingen en overstromingen. Ook het risico op transportcalamiteiten zijn beperkt. Dat geldt echter niet voor het oppervlak dat binnen de zogenaamde risicocontouren valt (‘rode kaart’). Een risicocontour (ofwel plaatsgebonden risico) geeft aan hoe groot in de omgeving de overlijdenskans is door een ongeval met een risicobron: binnen de contour is het risico groter, buiten de contour is het risico kleiner. De grens wordt gelegd bij een kans van 1 op een miljoen. Op het terrein van hinder zijn er acceptabele scores voor de indicatoren lichtbelasting en (de subjectief ervaren) geluidhinder. Dat geldt echter niet voor de meer objectief vastgestelde indicator geluidbelasting (landoppervlakte belast met hoog geluidsniveau) en zeer zeker niet voor de ervaren geurhinder. Deze laatste scoort zelfs onacceptabel.

geurhinder
risico transport
lichtbelasting
risico contour
geluidbelasting
aardbevingen
geluidhinder
overstromingen

Legenda
Provincie Noord-Brabant
Geurhinder
28,1 - 43,5
22,0 - 28,0
16,0 - 21,9
10,4 - 15,9
4,8 - 10,3

Voorraad Afval- en grondstoffen

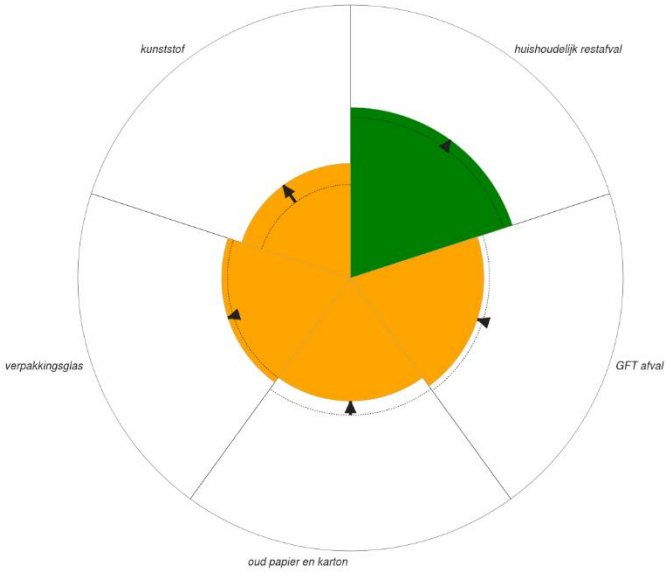
De hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner is verviervoudigd sinds 1950. Deze berg afval moet op één of andere manier verwerkt worden. Het nuttig toepassen van afvalstoffen spaart grondstoffen én energie uit. Hierdoor vermindert onder meer de uitstoot van CO2. Ook hoeft er minder afval te worden verbrand of gestort. Dat leidt weer tot minder nadelige milieueffecten van deze afvalbeheersvormen. Daarbij is het belangrijk dat afval gescheiden opgehaald wordt bij de bron. Scheiding van afvalstoffen die vervolgens een nuttige toepassing krijgt heeft kostenvoordelen ten opzichte van integrale inzameling.

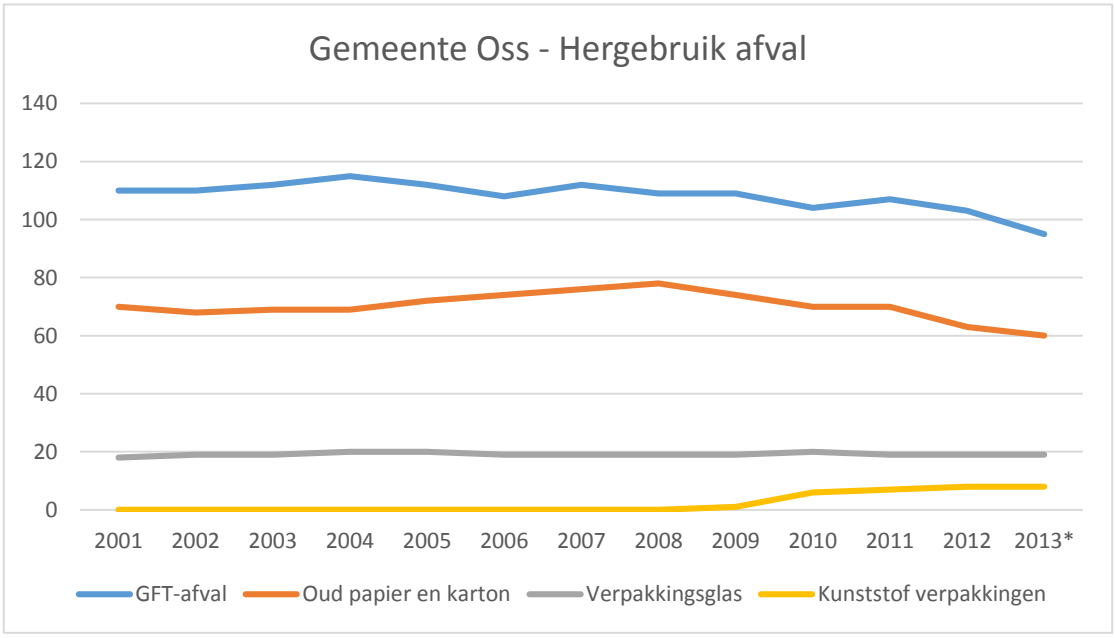
Deze voordelen zitten vooral in de duurdere verwerking van integraal afval. Storting en verbranding kosten geld terwijl de gescheiden ingezamelde afvalstoffen vaak een positieve waarde hebben voor de verwerker waardoor ze tegen een laag of nultarief worden geaccepteerd. Daarnaast is de belasting voor het milieu lager als afval wordt hergebruikt in plaats van storting of verbranding. Over het algemeen wordt er in stedelijke gebieden minder afval gescheiden opgehaald.

Eisen:
• Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving.

Resultaten

De voorraad afval- en grondstoffen geeft reden tot zorg. Alleen de indicator totaal huishoudelijk restafval laat een relatief goede en verbeterde score zien. Voor de afzonderlijk ingezamelde soorten afval is het resultaat minder positief. Wel is er voor de gescheiden inzameling van kunststof en verpakkingsglas sprake van een verbetering. Dat geldt echter niet voor de gescheiden inzameling van oud papier en karton en voor GFT afval. Deze soorten afval worden juist minder separaat ingezameld, zoals de onderstaande figuur laat zien. Oss heeft vergelijkenderwijs geen uitzonderlijke positie waar het gaat om het verwerken van afval.

kunststof
huishoudelijk restafval
verpakkingsglas
GFT afval
oud papier en karton

Gemeente Oss - Hergebruik afval
140
120
100
80
60
40
20
0
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013*
GFT-afval
Oud papier en karton
Verpakkingsglas
Kunststof verpakkingen

Voorraad Energie

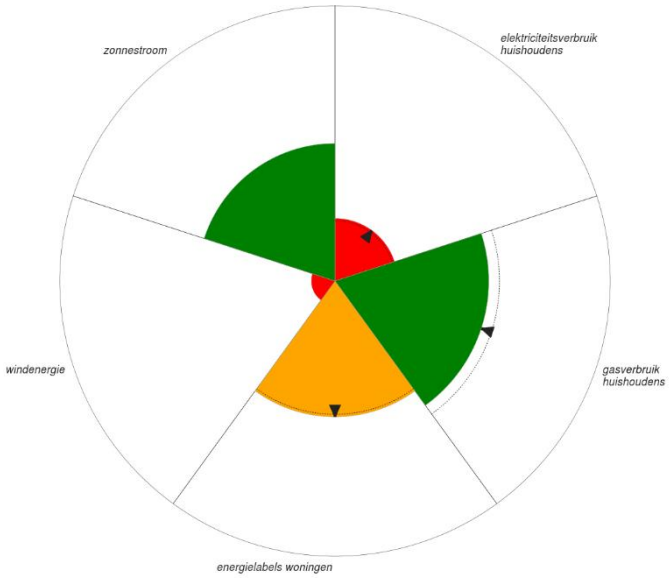
In deze voorraad gaan we vooral in op het belang van energie voor het functioneren van onze samenleving, de schaarste van fossiele brandstoffen en de noodzaak derhalve om zuiniger om te gaan met hetgeen beschikbaar is alsook te zoeken naar alternatieven. We kijken naar de productie en consumptie van (duurzame) energie en daarmee samenhangende zaken als energiebesparing.

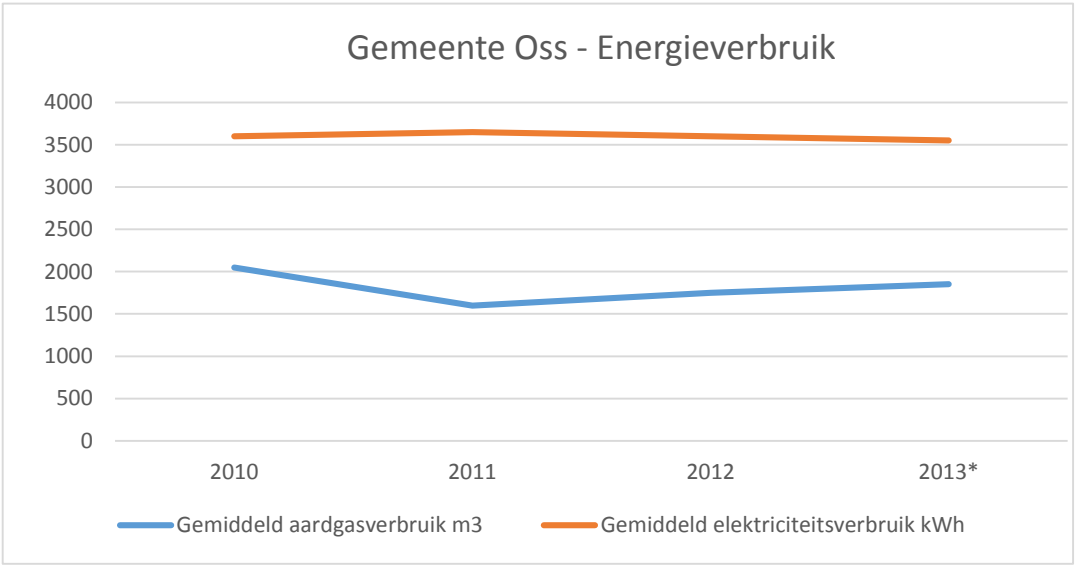
Eisen:
- Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit.
- Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt.

Resultaten

De voorraad energie laat zowel positieve als negatieve resultaten zien. In Oss wordt relatief gezien een acceptabele hoeveelheid aan zonnestroom opwekt. Verder is het gasverbruik van huishoudens in Oss relatief laag. Dat geldt echter niet voor het elektriciteitsverbruik dat juist relatief erg hoog is. Verder wordt er geen windenergie opgewekt en geeft de indicator energielabels, als maat voor de energiezuinighuid van woningen, aan dat op dit punt nog behoorlijke winst te boeken is..

Het relatief hoge elektriciteitsverbruik in de gemeente Oss is tamelijk constant in de tijd, zoals te zien is in onderstaand figuur. Voor aardgasverbruik geldt dat er in eerste instantie sprake is van een lichte daling. Een ontwikkeling die zich echter niet doorzet.

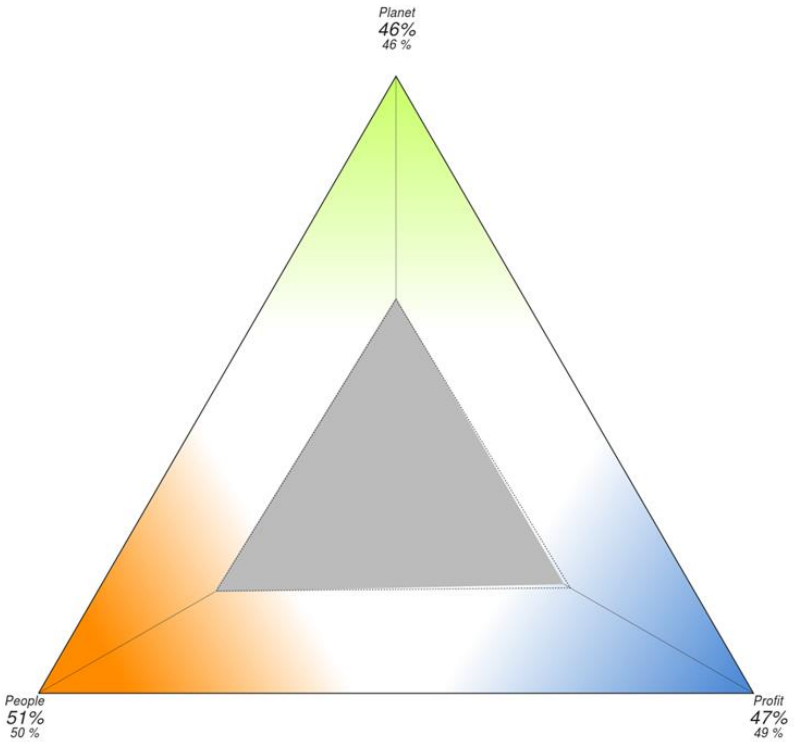

zonnestroom
elektriciteitsverbruik huishoudens
windenergie
gasverbruik huishoudens
energielabels woningen

Gemeente Oss - Energieverbruik
4000
3500
3000
2500
2000
1500
1000
500
0
2010
2011
2012
2013*
Gemiddeld aardgasverbruik m3
Gemiddeld elektriciteitsverbruik kWh

6 Tussenbalans

In de vorige hoofdstukken is een beeld geschetst hoe Oss er op het niveau van de individuele voorraden voorstaat. Daaruit kan een gedetailleerd beeld gemaakt worden van de sterke en zwakke kanten van de gemeente vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling. De onderstaande duurzaamheidsdriehoek vat het geheel samen. Hierin zijn de afzonderlijke voorraadscores geaggregeerd tot kapitaalscores.

Figuur 6.1 **Duurzaamheidsdriehoek Oss**

De duurzaamheiddriehoek laat verschillende dingen zien:

a) De kapitaalscores tonen dat Oss op zich nog een eindje verwijderd is van het realiseren van de onderliggende duurzaamheidsdoelen. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat dit voor een deel te maken heeft met het gehanteerde (hoge) ambitieniveau. Hoe ambitieuzer de lange termijn duurzaamheidsdoelen, hoe moeilijker het is deze te realiseren. Maar daarnaast heeft het ook te maken met het feitelijk presteren van Oss.

b) Er is sprake van een enigszins onevenwichtige (niet in balans zijnde) ontwikkeling. Het sociaal culturele kapitaal (people) scoort beter dan het economische (profit) en duidelijk beter dan het ecologische kapitaal (planet).

Zoals in de inleiding van dit rapport al aangegeven kan de duurzaamheidsbalans ook gezien worden als een instrument om de sterke en zwakke kanten van de gemeente in kaart te brengen. In onderstaande tabel worden de belangrijkste sterkten (gouden kaarten) en zwakten (rode kaarten) van Oss nog eens puntsgewijs op een rij gezet. Tevens worden de indicatoren vermeld (cursief) waar Oss goed scoort, maar net geen gouden kaart, of zwak scoort maar net geen rode kaart.

Tabel 6.1 Samenvattend overzicht van de sterke en zwakke kanten van Oss

Sterk	Zwak
Sociaal cultureel kapitaal	
Onveiligheidsgevoel	Opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen
Tevredenheid woonomgeving	Langdurige werkloosheid
Voortijdig schoolverlaters	Geweldsdelicten
	Vermogensdelicten
Mantelzorg	*Arme huishoudens*
Verkeersveiligheid	*Rijksmonumenten*
Jeugdcriminaliteit	*Onvoldoende beweging*
	Tevredenheid winkels
	Jeugdwerkloosheid
	Opleidingsniveau beroepsbevolking
Economisch Kapitaal	
High- en mediumtech werkgelegenheid	Werkloosheid
Voorraad bedrijventerreinen	
	Ontgroening en vergrijzing
	Arbeidsongeschiktheid
	Werkgelegenheidsfunctie
	Leegstand winkels
	Aandeel hoogopgeleiden
	Aandeel snelgroeiende bedrijven
	Creatieve industrie

Ecologisch kapitaal	
Bodemsanering	Vermesting stikstof
Concentratie NMVOS	Chemische toestand water
Aardbevingen	Ecologische toestand water
Overstromingen	Geurhinder
	Risicocontour
	Windenergie
	Elektriciteitsverbruik huishoudens
	Vermesting fosfaat
	Emissie fijnstof
	Emissie NMVOS
	Geluidsbelasting
	Aandeel bos- en natuur

Kijkend naar bovenstaand overzicht van sterke en zwakke punten van Oss wordt duidelijk dat er minder uitgesproken sterke dan zwakke punten zijn. Er zijn een tweetal samenhangende probleemvelden te identificeren. De eerste ligt op het terrein van werken en niet werken. Oss kent een hoge werkloosheid met veel langdurig werklozen, heeft veel arme huishoudens, een relatief hoge jeugdwerkloosheid, relatief laag opleidingsniveau van de beroepsbevolking, nog steeds veel arbeidsongeschikten en een tekortschietende werkgelegenheidsfunctie.
Het tweede probleemveld concentreert zich binnen het ecologisch kapitaal en heeft te maken met de kwaliteit van bodem en water: sterke vermesting van de bodem met stikstof en fosfaat en deels daarmee samenhangend problemen met de chemische en ecologische toestand van het water.

7 Oss in vergelijkend perspectief

7.1 Inleiding

De gemeente Oss heeft aangegeven haar duurzaamheidsprestaties graag te willen vergelijken (benchmarken) met die van andere Brabantse gemeenten. De Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2015 van Telos biedt daartoe alle mogelijkheden. Je zou dat vergelijken in zijn meest simpele vorm kunnen doen door een ranglijst op te stellen met aan de top de best scorende gemeente en aan de staart de slechts scorende gemeente. In onze ogen is een dergelijke vergelijking niet zo zinvol omdat deze al te gemakkelijk voorbij gaat aan de eigenheid van de gemeente. Eigenheid die samenhangt met zaken als historische ontwikkeling, ligging (centraal in het land of perifeer), bevolkingssamenstelling en -ontwikkeling, samenstelling van de economische structuur, positie van de gemeente in het regionale netwerk etc. De algemene duurzaamheidscore van gemeenten wint aan waarde en inhoud wanneer de deels daaruit voortvloeiende gemeentelijke ontwikkelkansen en -opgaven, gekoppeld wordt aan die eigenheid van de gemeente. Om daaraan recht te doen maar tegelijkertijd niet te verzanden in stapeling van louter specifieke kenmerken van een gemeente maken we gebruik van typologieën. Deze zijn om drie redenen van belang en bruikbaar. Ten eerste geeft de typologie een indruk van de gemeente-eigen samenhang van duurzaamheidskenmerken, zodat deze meer inzichtelijk en begrijpelijk wordt. Op de tweede plaats brengt de typologie gemeentelijke duurzaamheidkenmerken in verband met bredere kenmerken van specifieke gemeenten, zoals de positie in de regio, de economisch-historische achtergrond en de aard van het grondgebruik. Er ontstaat een beeld van de context-specifieke eigenheid van duurzaamheidkenmerken. Ten slotte biedt de typologie de mogelijkheid om de gemeentelijke ontwikkeling te 'benchmarken' met ***vergelijkbare*** andere gemeenten, om zo tot een nog scherper beeld te komen van de eigen ontwikkelingsgang. Samen draagt dit bij tot een beter begrip van de eigen (regionale) gemeentelijke positie en de bijbehorende duurzame ontwikkelkansen en -opgaven: een handelingsperspectief 'voorbij de lijstjes'.

Bij het ontwikkelen van de typologieen zijn twee invalshoeken gehanteerd. De eerste vertrekt vanuit de gemeentegrootte in termen van inwoneraantal, de tweede vanuit een aantal meer kwalitatieve kenmerken van gemeenten. In de

volgende twee paragrafen werken we een en ander wat verder uit en maken op basis daarvan een selectie van gemeenten met wie Oss vergeleken gaat worden.

7.2 Typologie op basis van inwoneraantal

Bij de indeling van de gemeenten naar grootte zijn drie typen onderscheiden: kleine, middelgrote en grote gemeenten. De kleine gemeente is gedefinieerd als een gemeente met minder dan 50.000 inwoners, de middelgrote gemeenten heeft een inwoneraantal tussen de 50.000 en 100.000 inwoners en de grote gemeente telt 100.000 inwoners of meer. De gemeente Oss is met haar ruim 88.000 inwoners in 2015 de vijfde gemeente van Brabant en valt onder de tweede categorie: de middelgrote gemeente. Om die reden vergelijken we de gemeente Oss met de overige middelgrote gemeenten in Brabant Helmond, Bergen op Zoom, Oosterhout en Roosendaal. Wanneer strikt aan het grootte criterium zou worden vastgehouden behoren Uden, Veghel en Waalwijk niet tot de middelgrote Brabantse gemeenten. In een recente verkenning van Brabant Kennis en Ruimtevolk[2] naar de toekomst van de middelgrote Brabantse gemeenten zijn deze laatste drie gemeenten echter wel meegenomen. Om aansluiting te houden bij de studie hebben we besloten om deze drie toe te voegen. In onderstaande tabel wordt aangegeven met welke middelgrote Brabantse gemeenten Oss wordt vergeleken.

Middelgrote gemeenten	Gemeentegrootte
Bergen op Zoom	66320
Helmond	89718
Oosterhout	53793
Oss	***89799***
Roosendaal	76874
Uden	41089
Veghel	37754
Waalwijk	46713

7.3 Typologie op basis van kwalitatieve kenmerken

Bouwstenen voor een kwalitatieve typologie van gemeenten[3]

Naast het inwonertal zijn er andere, meer gedetailleerde, kwalitatieve kenmerken die inzicht kunnen geven in de specifieke aspecten en uitdagingen van gemeenten op duurzaamheidsgebied. Ze geven een verdere verdieping aan de

[2] *Brabant Kennis & Ruimtevolk, Magazine Midsize Brabant – Verkenning van de toekomst voor Brabantse middelgrote gemeenten, april 2015.*

[3] Zie Telos, Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2015, augustus 2015, hoofdstuk 5.

hiervoor gegeven kwantitatieve typologie. Op basis van de literatuur zijn een aantal kwalitatieve aspecten geselecteerd:

- aard van het bodemgebruik
- aard van de woningvoorraad
- aard werkgelegenheidsfunctie
- bevolkingsontwikkeling
- positie gemeente in regionaal verband
- economische geschiedenis.

Deze kenmerken kunnen soms worden uitgedrukt in tegenover elkaar staande typen, bijvoorbeeld een gemeente met een nieuwe woningvoorraad en een gemeente met een oude woningvoorraad; of een gemeente met bevolkingsgroei en een gemeente met bevolkingskrimp.

Algemene kenmerken van de kwalitatieve typologie

Tabel 7.1 laat zien welke kwalitatieve aspecten zijn opgenomen in de Nationale monitor duurzame gemeenten. Daarnaast is de definitie van het desbetreffende type vermeld.

Tabel 7.1 Kenmerken van de gebruikte kwalitatieve typologieën

Kenmerk	Typologie	Definitie
Bevolkings-ontwikkeling	Groeigemeente	Groei aantal inwoners in 2005-2015 >5%
	Krimpgemeente	Krimp aantal inwoners >2% in 2005-2015
Woning-voorraad	New Town	>40% woningen is gebouwd na 1985
	Historische gemeente	Woningvoorraad voor 1905 >8% + 1 of meerdere monumentale stadsgezichten
Werkge-legenheid	Werkgemeente	Werkgelegenheidsfunctie >100 + aantal banen >14.000
	Woongemeente	Werkgelegenheidsfunctie <60
Bodem-gebruik	Groene gemeente	Aandeel bos en natuurlijk terrein >30%
	Agrarische gemeente	Aandeel agrarische grond >75%
Overige	Centrum gemeente	Gemeente bevat meer dan 15% van de inwoners van een COROP gebied + een score van >50 op voorzieningenniveau
	Voormalige Industrie gemeente	Meer dan 53% van de beroepsbevolking werkte volgens de volkstelling van 1960 in de industrie
	Toeristische gemeente	Meer dan 11% van de bedrijfsvestigingen is gericht op toerisme of meer dan 25% van de beroepsbevolking werkt in het toerisme

Het is goed op te merken dat gemeenten niet te reduceren zijn tot één type. Een gemeente kan tegelijkertijd een groeigemeente, een werkgemeente, een centrumgemeente en een voormalige industriegemeente zijn. Juist dit samenstel van karakteristieken bepaalt wat zowel de ontwikkelingskansen als de –opgaven zijn.

Wanneer de bovenstaande typologieën op Oss worden toegepast behoort Oss tot twee typen: groeigemeente en voormalige industriegemeente. In dit rapport vergelijken we de gemeente Oss met de Brabantse gemeenten die ook onder deze typologie vallen. In onderstaande tabel wordt aangegeven om welke Brabantse gemeenten het gaat.

Groeigemeenten	Oude industrie	
Aalburg	Bergeijk	Loon op Zand
Boekel	Best	Nuenen, Gerwen en Nederwetten
Breda	Bladel	Oisterwijk
Eindhoven	Cranendonck	Oosterhout
Etten-Leur	Dongen	Reusel-De Mierden
Gemert-Bakel	Eindhoven	Rucphen
's-Hertogenbosch	Geertruidenberg	Schijndel
Sint-Oedenrode	Geldrop-Mierlo	Tilburg
Son en Breugel	Goirle	Valkenswaard
Tilburg	Helmond	Veldhoven
	Heusden	Waalre
	Laarbeek	Waalwijk

7.4 Duurzaamheids- en kapitaalscores gemeente Oss in vergelijking met Brabantse benchmarkgemeenten.

In de onderstaande tabellen zijn de verschillen in duurzaamheidsscores van de gemeente Oss en de benchmarkgemeenten samengevat, evenals de scores voor de drie kapitalen, steeds in volgorde van aflopende scores.

Tabel 7.2 Duurzaamheids- en kapitaalscores van de gemeente Oss vergeleken met de Brabantse groeigemeenten

Groeigemeenten	Ecologie	Economie	Sociaal	Totaalscore
Son en Breugel	54,1	50,9	51,9	52,3
Boekel	53,8	49,2	52,3	51,7
Etten-Leur	52,8	54,5	46,9	51,4
Eindhoven	53,0	57,5	43,2	51,2
Gemert-Bakel	54,9	47,9	49,7	50,8
Breda	49,2	52,2	48,3	49,9
's-Hertogenbosch	47,5	54,2	47,4	49,7
Tilburg	50,3	51,7	42,9	48,3
Oss	46,3	46,9	51,1	48,1
Aalburg	47,1	41,4	54,0	47,5
Sint-Oedenrode	47,2	40,0	54,8	47,3

Tabel 7.3 Duurzaamheids- en kapitaalscores van de gemeente Oss vergeleken met de Brabantse middelgrote gemeenten

Middelgrote gemeenten	Ecologie	Economie	Sociaal	Totaalscore
Bergen op Zoom	55,0	46,4	47,0	49,5
Uden	53,4	42,5	49,5	48,5
Veghel	45,3	46,6	52,8	48,2
Oss	46,3	46,9	51,1	48,1
Oosterhout	49,8	42,2	48,4	46,8
Roosendaal	49,6	45,7	44,8	46,7
Waalwijk	49,3	43,3	47,0	46,5
Helmond	53,6	42,7	39,7	45,3

Tabel 7.4 Duurzaamheids- en kapitaalscores van de gemeente Oss vergeleken met de Brabantse voormalige industriegemeenten

Voormalige industrie gemeenten	Ecologie	Economie	Sociaal	Totaalscore
Waalre	56,9	47,6	58,0	54,2
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	51,7	54,5	54,8	53,7
Best	48,5	55,2	53,4	52,4
Bladel	48,1	52,5	54,7	51,8
Laarbeek	51,7	49,8	53,8	51,8
Eindhoven	53,0	57,5	43,2	51,2
Cranendonck	54,0	50,1	49,0	51,0
Schijndel	54,2	43,9	54,6	50,9
Veldhoven	53,1	46,7	52,7	50,8
Reusel-De Mierden	47,5	50,9	52,6	50,4
Heusden	49,8	48,4	51,1	49,8
Oisterwijk	51,3	46,4	51,5	49,7
Goirle	52,8	39,2	56,7	49,6
Bergeijk	49,6	43,9	53,3	48,9
Geldrop-Mierlo	52,7	47,2	46,6	48,8
Dongen	48,4	44,1	53,8	48,8
Tilburg	50,3	51,7	42,9	48,3
Oss	46,3	46,9	51,1	48,1
Valkenswaard	55,5	42,6	45,5	47,9
Loon op Zand	57,0	39,3	46,2	47,5
Geertruidenberg	48,9	42,7	49,7	47,1
Oosterhout	49,8	42,2	48,4	46,8
Waalwijk	49,3	43,3	47,0	46,5
Helmond	53,6	42,7	39,7	45,3
Rucphen	51,1	42,7	41,7	45,1

De gemeente Oss neemt in het duurzaamheidonderzoek van 2015 onder de 393 Nederlandse gemeenten de 285ste plaats in. Wanneer de gemeente Oss, zoals getoond in tabel 7.2, 7.3 en 7.4 wordt vergeleken met de (Brabantse) benchmarkgemeenten neemt het met een totaalscore op duurzaamheid van 48,1% de 9de plaats in van de 11 groeigemeenten, de 18de plaats van de 25 voormalige industrie gemeenten en de 4e plaats van de in totaal 8 middelgrote gemeenten.

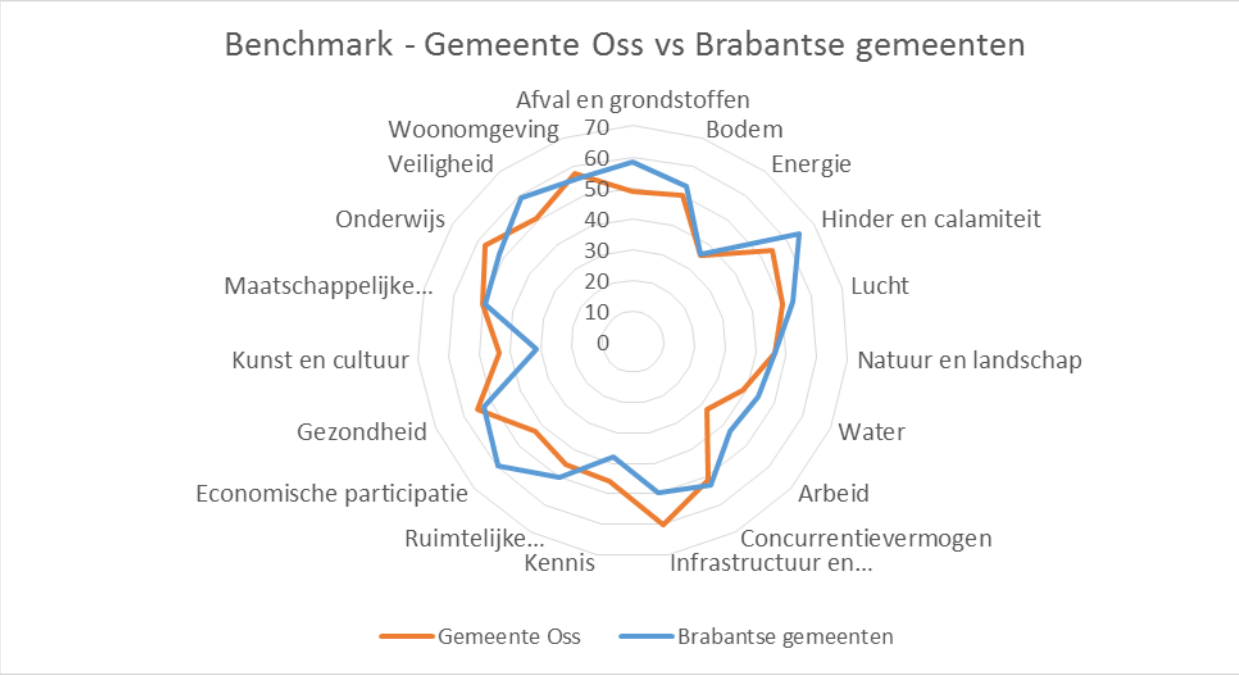
Een blik op de kapitaalscores laat zien dat Oss met een score van 46,3% op het ecologisch kapitaal en een 332ste plaats bij dit kapitaal het wat minder doet. Daar staat echter tegenover dat de score van 51,1% op het sociaal-cultureel kapitaal redelijk te noemen is (199ste plaats), terwijl het economisch kapitaal in Oss met 46,9% het weer wat minder doet (225ste plaats).
Het bovenstaande globale beeld geeft aan dat voor de duurzame ontwikkeling van de gemeente Oss zowel het ecologisch kapitaal alsook het economisch kapitaal verdere verbetering behoeft.

7.5 Scores van de duurzaamheidvoorraden van de gemeente Oss

In het voorgaande is op hoofdlijnen, in Telos termen op kapitaalniveau, gekeken naar het presteren van Oss. In deze paragraaf wordt wat meer in detail ingegaan op de verschillen tussen Oss en de verschillende typen gemeenten waarmee Oss zich wil vergelijken. Achtereenvolgens vergelijken we Oss met alle Brabantse gemeenten, de middelgrote gemeenten, de groeigemeenten en de voormalige industriegemeenten. De vergelijking vindt plaats op voorraadniveau aan de hand van een spinfiguur.

Vergelijking met alle Brabantse gemeenten
Figuur 7.1 laat de duurzaamheidsscores van de verschillende voorraden zien voor de gemeente Oss in vergelijking met de gemiddelde duurzaamheidsscores van alle Brabantse gemeenten. Het overall beeld, zoals al eerder vastgesteld, is dat Oss het gemiddeld iets minder goed doet dan de Brabantse gemeenten, met uitzondering van de voorraden onderwijs, kennis, kunst en cultuur en infrastructuur en bereikbaarheid. Mindere scores haalt Oss op de voorraden afvalstoffen, hinder & calamiteiten, water, arbeid en daarmee samenhangend economische participatie en veiligheid.

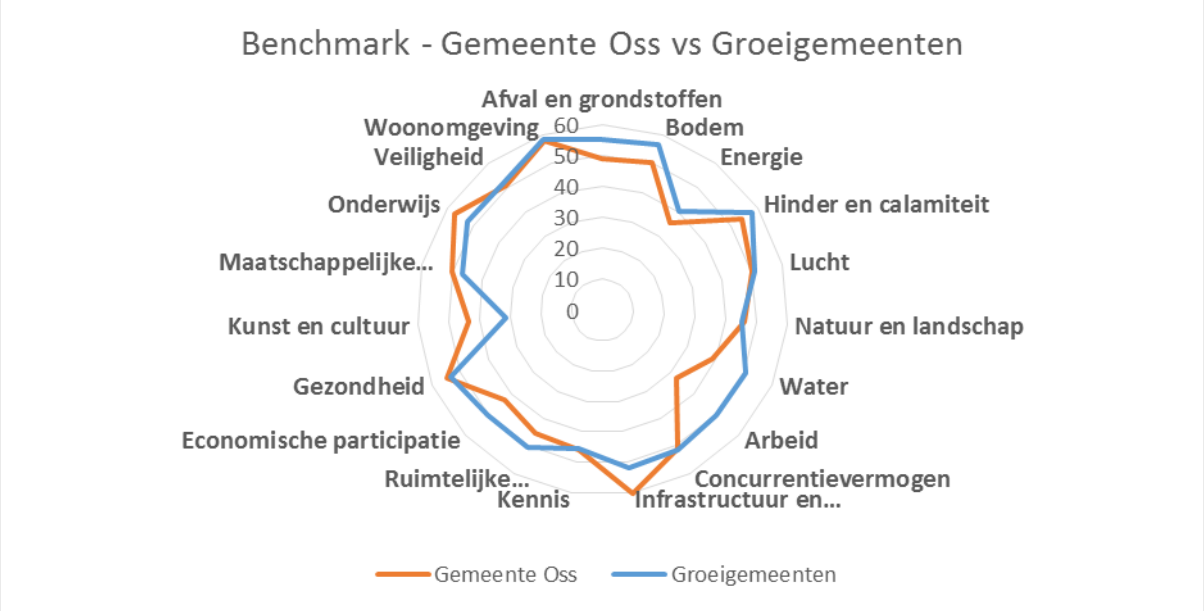
Figuur 7.1 Scores voorraden gemeente Oss ten opzichte van gemiddelde scores van alle Brabantse gemeenten

Vergelijking met de Brabantse groeigemeenten

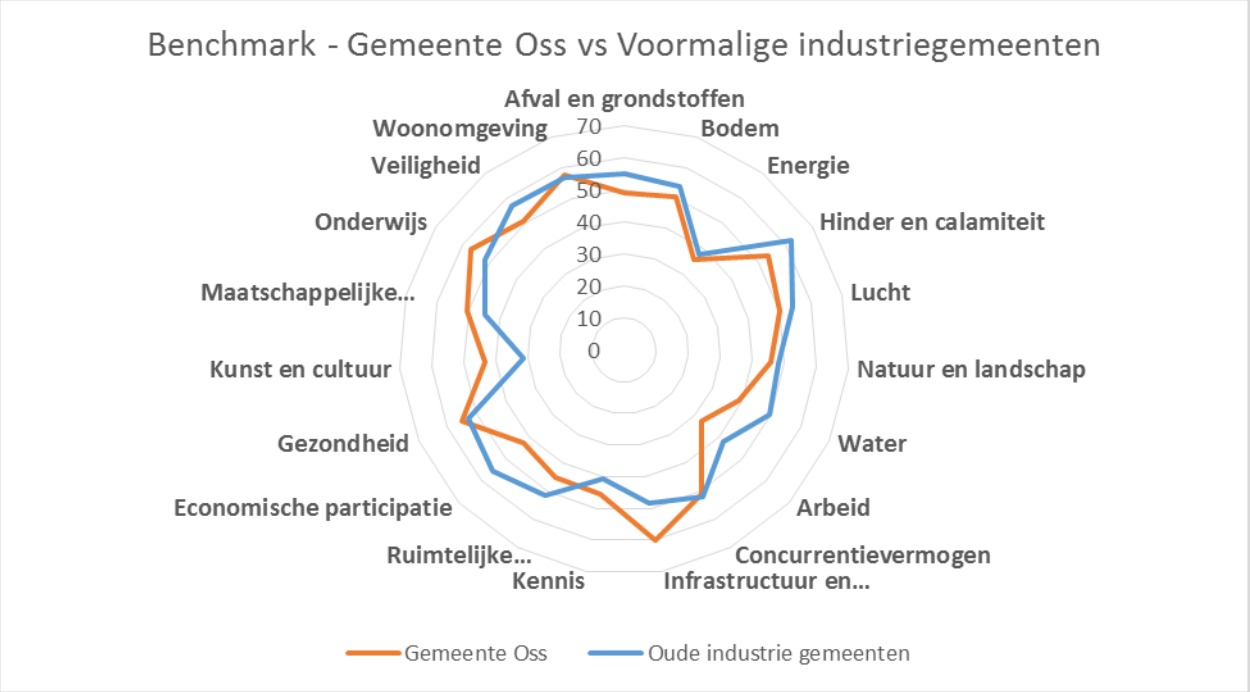
In vergelijking met de Brabantse groeigemeenten laat Oss betere scores zien op de voorraden infrastructuur en bereikbaarheid, kunst en cultuur, maatschappelijke participatie en onderwijs. Mindere scores ten aanzien van afval, water, arbeid (heel sterk), economische participatie, energie (in geringe mate) en ruimtelijke vestigingsvoorwaarden.

Figuur 7.2 Scores voorraden Oss ten opzichte van gemiddelde scores groeigemeenten

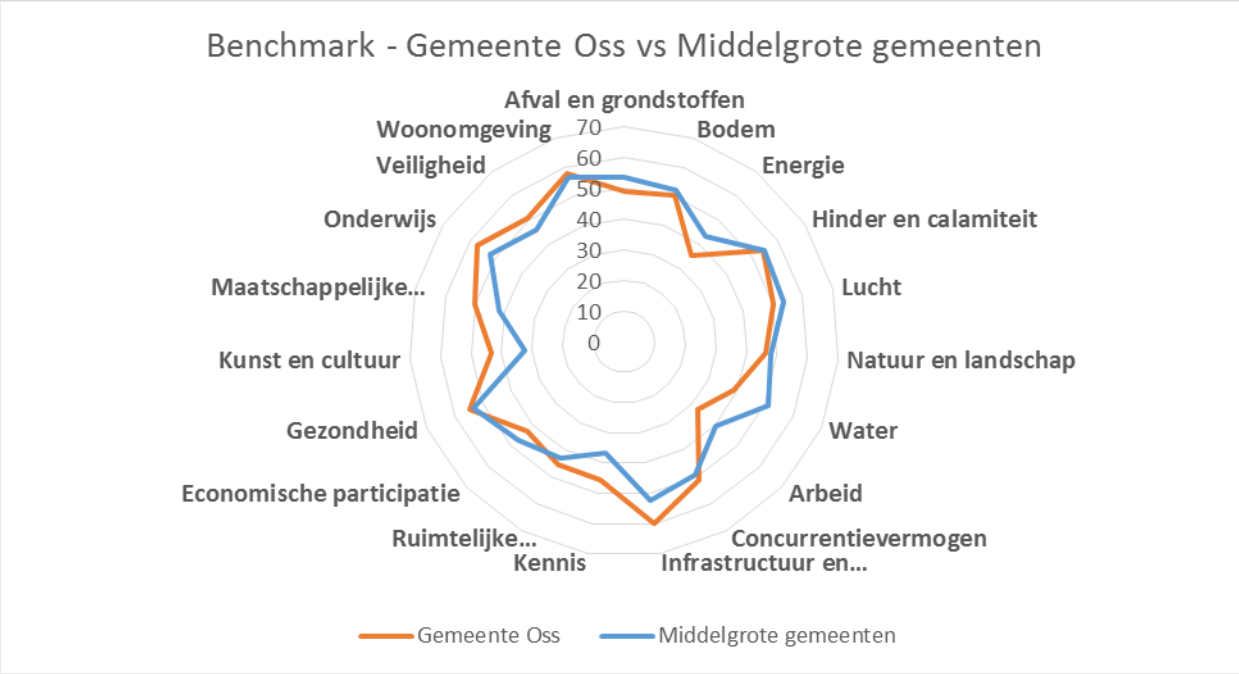
Vergelijking met de voormalige industriegemeenten
Brabant heeft een groot aantal voormalige industriegemeenten, waaronder Oss. Kijkend naar de resultaten heeft Oss betere resultaten voor de voorraden infrastructuur en bereikbaarheid, kennis, kunst en cultuur, maatschappelijke participatie en onderwijs. Minder zijn de prestaties voor de voorraden afval, hinder & calamiteiten, water, arbeid, economische participatie en veiligheid.

Figuur 7.3 Scores voorraden gemeente Oss ten opzichte van gemiddelde scores voormalige industriegemeenten

Vergelijking met de middelgrote Brabantse gemeenten
De vergelijking van Oss met de middelgrote Brabantse gemeenten laat in grote lijnen dezelfde resultaten zien als de voorgaande vergelijkingen. Betere scores voor de voorraden infrastructuur en bereikbaarheid, kennis, kunst & cultuur en onderwijs, maar relatief ook betere resultaten voor onderwijs en veiligheid. Mindere scores worden gehaald voor de voorraden afval, arbeid en economische participatie (waarbij voor deze voorraden de verschillen minder groot zijn), water en enigszins verrassend (omdat die in geen enkele andere vergelijking verschillen liet zien) energie.

Figuur 7.4 Scores voorraden gemeente Oss ten opzichte van gemiddelde scores middelgrote gemeenten

7.6 Resume

De gemeente Oss scoort vergelijkenderwijs gemiddeld gezien minder goed dan de voormalige industriegemeenten en de groeigemeenten. Dat geldt echter niet wanneer Oss wordt vergeleken met de middelgrote Brabantse gemeenten. Hier laat de gemeente Oss gemiddeld een iets beter resultaat zien.

In onderstaande tabel wordt een samenvattend meer gedetailleerd overzicht gegeven van de duurzaamheidsprestaties van Oss vergeleken met de verschillende typen gemeenten. De tabel moet als volgt worden gelezen. Een + wil zeggen dat Oss beter presteert (indicatorscore tussen de 0 en 5% beter), een ++ veel beter presteert (indicatorscore meer dan 5% beter). Een – wil zeggen dat Oss slechter presteert (indicatorscore tussen de 0 en 5% slechter), een – wil zeggen dat Oss veel slechter presteert (indicatorscore meer dan 5% slechter).

Wat opvalt in de tabel is dat Oss in het ecologisch kapitaal voor alle voorraden veel slechter scoort in vergelijking met de verschillende soorten benchmarkgemeenten. In het sociale domein is het beeld aanzienlijk positiever. Oss scoort vergelijkenderwijs (veel) beter t.o.v. alle soorten gemeenten voor de voorraden kunst & cultuur, maatschappelijke participatie, onderwijs, gezondheid en woonomgeving (met uitzondering van groeigemeenten). Veel slechtere scores worden over de gehele linie behaald voor de voorraden economische participatie en veiligheid (m.u.v. middelgrote steden waar Oss een veel betere score heeft). In het economisch kapitaal scoort Oss t.o.v. alle soorten vergelijkingsgemeenten beter voor de voorraden kennis en infrastructuur en bereikbaarheid en (veel)

slechter voor de voorraden arbeid, ruimtelijke vestigingsvoorwaarden (m.u.v. de middelgrote steden) en concurrentievermogen (wederom m.u.v. de middelgrote steden).

Tabel 7.5 Samenvattend overzicht van de verschillen in presteren tussen Oss en de Brabantse gemeenten, groeigemeenten, voormalige industriegemeenten en middelgrote gemeenten

Voorraad	Brabantse gemeenten	Groeige meenten	Voormalige industrie-gemeenten	Middelgrote gemeenten
Afval en grondstoffen	--	--	--	--
Bodem	--	--	--	-
Energie	-	--	--	--
Hinder en calamiteit	--	--	--	-
Lucht	--	-	--	--
Natuur en landschap	-	+	-	-
Water	--	--	--	--
Arbeid	--	--	--	--
Concurrentiever-mogen	-	-	-	+
Infrastructuur en bereikbaarheid	++	++	++	++
Kennis	++	+	++	++
Ruimtelijke vestigingsvoorwaard en	--	--	--	++
Economische participatie	--	--	--	--
Gezondheid	+	+	+	+
Kunst en cultuur	++	++	++	++
Maatschappelijke Participatie	+	++	++	++
Onderwijs	++	++	++	++
Veiligheid	--	-	--	++
Woonomgeving	+	-	+	+

8 Conclusie

In dit onderzoek staat het presteren van Oss centraal bekeken door de bril van duurzame ontwikkeling. Daarbij is de Telos bril gebruikt om het presteren van Oss te beoordelen. Twee invalshoeken zijn gehanteerd. Met behulp van de gegevens die ten grondslag liggen aan de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2015 van Telos is eerst een gedetailleerd duurzaamheidsprofiel van Oss opgesteld. Vervolgens zijn die gegevens ook gebruikt om het presteren van Oss te vergelijken met een drietal typen Brabantse gemeenten: groeigemeenten, voormalige industriegemeenten en middelgrote gemeenten.

Het Duurzaamheidsprofiel
Op basis van het gedetailleerde duurzaamheidsprofiel kan in algemene zin vastgesteld worden dat op het niveau van ieder van de drie P's – People, Planet en Profit - Oss op zich nog een eindje verwijderd is van het realiseren van de onderliggende duurzaamheidsdoelen. Voor een deel heeft dit te maken met het gehanteerde (hoge) ambitieniveau. Hoe ambitieuzer de lange termijn duurzaamheidsdoelen, hoe moeilijker het is deze te realiseren. Maar daarnaast heeft het ook te maken met het feitelijk presteren van Oss. De ontwikkeling van de 3 P's is enigszins onevenwichtige (niet in balans zijnde). Het sociaal culturele kapitaal (people) scoort beter dan het economische (profit) en duidelijk beter dan het ecologische kapitaal (planet).
Het duurzaamheidsprofiel biedt ook de mogelijkheid om meer in detail de sterke en zwakke kanten van Oss vanuit duurzaamheidsperspectief in beeld te brengen. Het onderstaande overzicht maakt duidelijk dat er minder uitgesproken sterke dan zwakke punten zijn. Het laat ook zien dat er een tweetal samenhangende probleemvelden te identificeren zijn. De eerste ligt op het terrein van werken en niet werken. Oss kent een hoge werkloosheid met veel langdurig werklozen, heeft veel arme huishoudens, een relatief hoge jeugdwerkloosheid, relatief laag opleidingsniveau van de beroepsbevolking, nog steeds veel arbeidsongeschikten en een tekortschietende werkgelegenheidsfunctie.
Het tweede probleemveld concentreert zich binnen het ecologisch kapitaal en heeft te maken met de kwaliteit van bodem en water: sterke vermesting van de bodem met stikstof en fosfaat en deels daarmee samenhangend problemen met de chemische en ecologische toestand van het water.

Samenvattend overzicht van de sterke en zwakke kanten van Oss

Sterk	Zwak
Sociaal cultureel kapitaal	
Onveiligheidsgevoel	Opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen
Tevredenheid woonomgeving	Langdurige werkloosheid
Voortijdig schoolverlaters	Geweldsdelicten
	Vermogensdelicten
Mantelzorg	*Arme huishoudens*
Verkeersveiligheid	*Rijksmonumenten*
Jeugdcriminaliteit	*Onvoldoende beweging*
	Tevredenheid winkels
	Jeugdwerkloosheid
	Opleidingsniveau beroepsbevolking
Economisch Kapitaal	
High- en mediumtech werkgelegenheid	Werkloosheid
Voorraad bedrijventerreinen	
	Ontgroening en vergrijzing
	Arbeidsongeschiktheid
	Werkgelegenheidsfunctie
	Leegstand winkels
	Aandeel hoogopgeleiden
	Aandeel snelgroeiende bedrijven
	Creatieve industrie
Ecologisch kapitaal	
Bodemsanering	Vermesting stikstof
Concentratie NMVOS	Chemische toestand water
Aardbevingen	Ecologische toestand water
Overstromingen	Geurhinder
	Risicocontour
	Windenergie
	Elektriciteitsverbruik huishoudens
	Vermesting fosfaat
	Emissie fijnstof
	Emissie NMVOS
	Geluidsbelasting
	Aandeel bos- en natuur

Het vergelijkingsperspectief

Het presteren van Oss is niet alleen op zichzelf staand bekeken, maar is ook vergeleken met dat van alle Brabantse gemeenten en met drie soorten gemeenten waarmee Oss een aantal kenmerken gemeen heeft: middelgrote gemeenten, groeigemeenten en voormalige industriegemeenten. Dit levert een vorm van fair benchmarking op. Je vergelijkt appels met appels en peren met peren. Kijkend naar de totaalscore doet Oss het vergelijkenderwijs slechter dan

het gemiddelde van alle Brabantse gemeenten, de groeigemeenten en de voormalige industriegemeenten, maar gemiddeld beter dan de middelgrote Brabantse gemeenten. Het onderstaand overzicht biedt een gedetailleerder inzicht in de verschillen in presteren van Oss met haar soorten vergelijkingsgemeenten.

Samenvattend overzicht van de verschillen in presteren tussen Oss en de Brabantse gemeenten, groeigemeenten, voormalige industriegemeenten en middelgrote gemeenten

Voorraad	Brabantse gemeenten	Groeigemeenten	Voormalige industrie-gemeenten	Middelgrote gemeenten
Afval en grondstoffen	--	--	--	--
Bodem	--	--	--	-
Energie	-	--	--	--
Hinder en calamiteit	--	--	--	-
Lucht	--	-	--	--
Natuur en landschap	-	+	-	-
Water	--	--	--	--
Arbeid	--	--	--	--
Concurrentiever-mogen	-	-	-	+
Infrastructuur en bereikbaarheid	++	++	++	++
Kennis	++	+	++	++
Ruimtelijke vestigingsvoorwaar den	--	--	--	++
Economische participatie	--	--	--	--
Gezondheid	+	+	+	+
Kunst en cultuur	++	++	++	++
Maatschappelijke Participatie	+	++	++	++
Onderwijs	++	++	++	++
Veiligheid	--	-	--	++
Woonomgeving	+	-	+	+

Toelichting:
+ = Oss presteert beter: indicatorscore tussen de 0 en 5% beter
++ = Oss presteert veel beter: indicatorscore meer dan 5% beter
- = Oss presteert slechter indicatorscore tussen de 0 en 5% slechter
-- = Oss presteert veel slechter: indicatorscore meer dan 5% slechter.

De vergelijkingsanalyse onderstreept de eerder op basis van het duurzaamheidsprofiel getrokken conclusie dat Oss te kampen heeft met twee met elkaar samenhangende probleemvelden. Een op het terrein van werken en niet werken (grofweg arbeid en economische participatie) en een binnen het ecologisch kapitaal rondom de kwaliteit van bodem en water.

Tot slot

In haar coalitieakkoord “Durven door doen” spreekt de gemeente Oss de ambitie uit (pag. 10) om met Oss in de top 3 van de meest duurzame Brabantse gemeenten terecht te komen. Voorwaar een hoge ambitie als we de uitkomsten van de Telos duurzaamheidsbenchmark als referentie nemen om deze ambitie te toetsen. De vraag is wellicht niet zozeer of de geformuleerde ambitie reëel is (immers zonder ambities geen vooruitgang), maar of een beweging/ontwikkeling in gang gezet kan worden in de gewenste richting. Anders geformuleerd: niet zozeer de absolute positie op de ranglijstjes is van belang als wel de positieve ontwikkeling die Oss in de tijd doormaakt op het pad van duurzame ontwikkeling gegeven de specifieke kenmerken die Oss heeft.

Bijlage 1: Factsheets Duurzaamheidbenchmnark Gemeente Oss

1 People

1.1 Maatschappelijke participatie

Indicator	1	**sociale cohesie**
People		Maatschappelijke participatie
Eis		De sociale samenhang van de samenleving is gewaarborgd.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Een rapportcijfer dat de sociale cohesie binnen een regio beoordeelt.

Relatie eis
Sociale cohesie is een breed begrip dat gaat over de samenhang tussen mensen. Het is de mate waarin mensen in hun gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving. Het is een kenmerk van een groep of gemeenschap. Sociale cohesie wordt gemeten op het niveau van de politieregio.

Eenheid	schaal
(Des)aggregatie	Politieregio
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 6
Norm Oranje	6 - 6.5
Norm Groen	6.5 - 7
Norm Goud	> 7
Data bronnen	CBS, 2011
Waarde	6.6

Benchmark

Indicator	2	**vrijwilligers**
People		Maatschappelijke participatie
Eis		Burgers zijn betrokken bij de samenleving.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage mensen van 18 jaar en ouder die vrijwilligerswerk doen ten opzichte van de totale bevolking van 18 jaar en ouder.

Relatie eis
Het percentage burgers dat vrijwilligerswerk doet zegt iets over de mate waarin de sociale cohesie van de samenleving is gewaarborgd. Er ontbreekt data van vijf (kleine) gemeenten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 20%
Norm Oranje	20% - 25%
Norm Groen	25% - 30%
Norm Goud	> 30%
Data bronnen	CBS, 2005-2009
Waarde	25.35

Benchmark

Indicator	3	**mantelzorg**
People		Maatschappelijke participatie
Eis		Burgers zijn betrokken bij de samenleving.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage van de bevolking dat mantelzorg verleend.

Relatie eis
Mantelzorg is de zorg die men geeft aan een bekende uit de eigen omgeving, zoals partners, ouders, kinderen, buren of vrienden, als deze persoon voor langere tijd ziek, hulpbehoevend of gehandicapt is. Deze zorg kan bestaan uit het huishouden doen, wassen en aankleden, gezelschap houden, vervoer, geldzaken regelen, enzovoorts. Mantelzorg wordt niet betaald. De data is niet voor elke gemeente afzonderlijk beschikbaar. In dat geval is de data op een groter regionaal schaalniveau ingevuld zoals door de betreffende GGD-regio bepaald. Dit kan gaan om data op het niveau van de GGD-regio of op een tussenniveau tussen de GGD-regio en de gemeente in.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 10%
Norm Oranje	10% - 12.5%
Norm Groen	12.5% - 15%
Norm Goud	> 15%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	14

Benchmark

Indicator	4	**opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen**
People		Maatschappelijke participatie
Eis		Elke burger heeft zeggenschap in politieke besluitvorming die hem of haar en de samenleving en haar toekomst aangaat en maakt daar ook gebruik van.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Gemiddeld opkomstpercentage van de verkiezingen van de gemeenten bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014.

Relatie eis
Burgers zijn betrokken bij het openbaar bestuur en beantwoorden aan de (morele) plicht gebruik te maken van hun stemrecht. Voor de volledigheid is deze indicator opgenomen naast de indicator opkomstpercentage landelijke verkiezingen, waarbij beide indicatoren een halve weging krijgen. Opmerking bij deze indicator: In totaal hebben 22 gemeenten door herindelingen op een ander moment verkiezingen gehad. In sommige gemeenten was de opkomst hierdoor erg laag.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 45%
Norm Oranje	45% - 60%
Norm Groen	60% - 75%
Norm Goud	> 75%
Data bronnen	Kiesraad, 2014
Waarde	40.94

Benchmark

Indicator	5	**opkomstpercentage landelijke verkiezingen**
People		Maatschappelijke participatie
Eis		Elke burger heeft zeggenschap in politieke besluitvorming die hem of haar en de samenleving en haar toekomst aangaat en maakt daar ook gebruik van.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Gemiddeld opkomstpercentage in de gemeente bij de landelijke verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2012.

Relatie eis
Burgers zijn betrokken bij het openbaar bestuur en beantwoorden aan de (morele) plicht gebruik te maken van hun stemrecht. Het opkomstpercentage zegt iets over de mate waarin burgers gebruik maken van hun stemrecht, zowel landelijk als op gemeentelijk schaalniveau.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 60%
Norm Oranje	60% - 70%
Norm Groen	70% - 80%
Norm Goud	> 80%
Data bronnen	Kiesraad, 2012
Waarde	72.81

Benchmark

1.2 Economische participatie

Indicator	1	**langdurige werkloosheid**
People		Economische participatie
Eis		Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden.
Kleurcode		Rood

Omschrijving indicator
Met langdurige werkloosheid wordt bedoeld het aandeel niet-werkende werkzoekenden op de gehele beroepsbevolking dat langer dan 36 maanden werkzoekend is.

Relatie eis
Langdurige werkloosheid is zowel vanuit economisch als sociaal oogpunt onwenselijk. Binnen de voorraad Participatie is deze langdurige werkloosheid om twee redenen als indicator opgenomen. Allereerst geeft het een indicatie over hoe solidair de samenleving is. In een solidaire samenleving mag langdurige werkloosheid niet voorkomen. Daarnaast gaat langdurige werkloosheid ook hand in hand met een aantal andere maatschappelijk onacceptabele problemen, zoals armoede en sociale uitsluiting. Naarmate de werkloosheid langer duurt, wordt het risico om sociaal geïsoleerd te raken groter. De indicator langdurige werkloosheid weerspiegelt niet alleen de mate van solidariteit van een samenleving. De indicator wordt sterk bepaald door conjuncturele schommelingen en dient daarom geïnterpreteerd te worden in het licht van andere werkloosheid- en werkgelegenheidscijfers. De data van deze indicator is niet beschikbaar voor vijf kleine gemeenten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 2%
Norm Oranje	1.5% - 2%
Norm Groen	1% - 1.5%
Norm Goud	< 1%

Data bronnen	UWV, CBS, 2014
Waarde	2.46

Benchmark

Indicator	2	**bijstand**
People		Economische participatie
Eis		Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Aantal bijstandsuitkeringen 15-65 jaar maal het percentage dat langer dan 36 maanden loopt gedeeld door de totale bevolking.

Relatie eis
Net als langdurige werkloosheid is veel bijstand onwenselijk. Dit is bepaald door het percentage mensen in de bevolking die een bijstanduitkering heeft

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 0.9%
Norm Oranje	0.6% - 0.9%
Norm Groen	0.3% - 0.6%
Norm Goud	< 0.3%
Data bronnen	CBS, 2014
Waarde	0.59

Benchmark

Indicator	3	**besteedbaar inkomen**
People		Economische participatie
Eis		Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden.
Kleurcode		Groen

Omschrijving indicator
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden

Relatie eis
De ontwikkeling van het gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner in de gemeente is een indicator voor de groei van de welvaart van een regio en daarmee ook voor de mate waarin burgers zich economisch staande kunnen houden

Eenheid	euro
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 30.8
Norm Oranje	30.8 - 34.3
Norm Groen	34.3 - 37.7
Norm Goud	> 37.7
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	35.13

Benchmark

Indicator	4	**vermogen huishoudens**
People		Economische participatie
Eis		Er is armoede noch uitsluiting.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage huishoudens met een vermogen van 5000 euro of meer (excl. eigen woning(schuld)).

Relatie eis
Armoede is een situatie waarin men door een veelheid van oorzaken terecht kan komen (bijv. door ziekte, werkloosheid, overlijden partner). De mate waarin men een buffer opbouwt, geeft aan hoe snel mensen in een armoede situatie terecht komen. De mate waarin een gemeenschap in staat is het aantal huishoudens met een buffer te vergroten is een indicatie van de solidariteit van die samenleving met sociaal zwakkeren.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 60%
Norm Oranje	60% - 70%
Norm Groen	70% - 80%
Norm Goud	> 80%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	68.47

Benchmark

Indicator	5	**arme huishoudens**
People		Economische participatie
Eis		Er is armoede noch uitsluiting.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage huishoudens met inkomen onder 105% van het sociale minimum ten opzichte van het totaal aantal huishoudens.

Relatie eis
Armoede is een situatie waarin men door een veelheid van oorzaken terecht kan komen (bijv. door ziekte, werkloosheid, overlijden partner). De mate waarin een gemeenschap in staat is het aantal huishoudens dat onder een sociaal aanvaardbaar minimum zit, beperkt te houden is een indicatie van de solidariteit van die samenleving met sociaal zwakkeren

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 10%
Norm Oranje	8% - 10%
Norm Groen	6% - 8%
Norm Goud	< 6%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	9.14

Benchmark

1.3 Kunst en cultuur

Indicator	1	**podiumkunsten**
People		Kunst en cultuur
Eis		Iedereen kan actief of passief deelnemen aan culturele uitingen en activiteiten.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Aantal podiumkunsten binnen een straal van 20 km

Relatie eis
Deze indicator geeft de omvang van het aanbod van cultuur in de vorm van podiumkunsten in de omgeving aan. Onder podiumkunsten wordt verstaan: kunstvormen die worden uitgevoerd door acteurs en actrices voor een levend publiek. Dit vindt plaats op locaties als schouwburgen en concertgebouwen, maar ook in buurtcentra en op poppodia. Festivals en locaties met podiumkunsten als nevenactiviteit worden hierbij niet opgenomen.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 5
Norm Oranje	5 - 10
Norm Groen	10 - 25
Norm Goud	> 25
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	11.13

Benchmark

Indicator	2	**rijksmonumenten**
People		Kunst en cultuur
Eis		Het culturele aanbod is groot evenals de diversiteit.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Aantal rijksmonumenten per 1.000 inwoners

Relatie eis
Deze indicator geeft inzicht in de hoeveelheid monumenten in een gemeente die een beschermde status hebben.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 2
Norm Oranje	2 - 4
Norm Groen	4 - 6
Norm Goud	> 6
Data bronnen	Erfgoed databank, 2013
Waarde	2.67

Benchmark

Indicator	3	**musea**
People		Kunst en cultuur
Eis		Het culturele aanbod is groot evenals de diversiteit.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Gemiddelde afstand over de weg tot het dichtstbijzijnde museum

Relatie eis
Deze indicator geeft de beschikbaarheid van musea in de omgeving aan, wat een onderdeel is van de culturele aanbod van een gemeente

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 6
Norm Oranje	4 - 6
Norm Groen	2 - 4
Norm Goud	< 2
Data bronnen	CBS, 2011
Waarde	3.01

Benchmark

Indicator	4	**gemeentemonumenten**
People		Kunst en cultuur
Eis		Het culturele aanbod is groot evenals de diversiteit.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Aantal gemeentemonumenten per 1000 inwoners

Relatie eis
Deze indicator geeft inzicht in het culturele erfgoed van een gemeente in de vorm van monumenten.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 2
Norm Oranje	2 - 4
Norm Groen	4 - 6
Norm Goud	> 6
Data bronnen	Erfgoed databank, 2013
Waarde	3.01

Benchmark

Indicator	5	**beschermde stads- en dorpsgezichten**
People		Kunst en cultuur
Eis		Het cultureel erfgoed wordt beschermd en versterkt.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Aantal beschermde stads- en dorpsgezichten per gemeente

Relatie eis
Deze indicator geeft de grootte van het culturele erfgoed van een gemeente weer in de vorm van beschermde stads- en dorpsgezichten.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 1
Norm Oranje	1 - 3
Norm Groen	3 - 5
Norm Goud	> 5
Data bronnen	Erfgoed databank, 2013
Waarde	2

Benchmark

1.4 Gezondheid

Indicator	1	**chronisch zieken**
People		Gezondheid
Eis		De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage burgers dat minimaal te maken heeft met één of meer langdurige aandoeningen.

Relatie eis
Langdurige aandoeningen kunnen leiden tot belemmeringen in het dagelijks leven en daardoor de kwaliteit van leven negatief beïnvloeden. Het percentage chronisch zieken in een samenleving geeft een beeld van de algehele fysieke gezondheidstoestand. De indicator geeft informatie over de eis of de bevolking lichamelijk en geestelijk gezond is.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	-
Norm Rood	> 65%
Norm Oranje	60% - 65%
Norm Groen	55% - 60%
Norm Goud	< 55%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	59.2

Benchmark

Indicator	2	**beoordeling eigen gezondheid**
People		Gezondheid
Eis		De bevolking voelt zich gezond.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage van de bevolking dat zijn of haar gezondheid als goed beoordeelt.

Relatie eis
Om de eis te toetsen of de bevolking zich gezond voelt moeten we afgaan op de subjectieve perceptie van de gezondheid. Het gaat hier om de subjectieve ervaring van de eigen gezondheidstoestand. De bevolking dient niet alleen gezond te zijn, maar zich ook gezond te voelen. In theorie zou dus de gezondheid van de bevolking toe kunnen nemen, terwijl de bevolking zich tegelijkertijd minder gezond voelt. We hebben gekozen om de cijfers van de sociale monitor te gebruiken, omdat deze cijfers in vergelijking met andere provincies en in de tijd mogelijk maken, waardoor een reële norm gesteld kan worden.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	+
Norm Rood	< 70%
Norm Oranje	70% - 75%
Norm Groen	75% - 80%
Norm Goud	> 80%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	75.31

Benchmark

Indicator	3	**levensverwachting**
People		Gezondheid
Eis		De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
De gemiddelde levensverwachting bij de geboorte in een regio.

Relatie eis
De levensverwachting is een uitkomst van allerlei gezondheidsfactoren, zoals: leefstijl, zorg, omgeving en preventie.

Eenheid	jaren
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	+
Norm Rood	< 79.5
Norm Oranje	79.5 - 80.5
Norm Groen	80.5 - 81.5
Norm Goud	> 81.5
Data bronnen	Nationale zorgatlas, 2009-2012
Waarde	81.17

Benchmark

Indicator	4	**riskant gedrag**
People		Gezondheid
Eis		Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage van de mensen dat riskant gedrag vertoond dat schadelijk is voor de gezondheid. Onder riskant gedrag wordt verstaan: zwaar roken, excessief drinken en sterk overgewicht (obesitas). Som van mensen dat zwaar rookt, drinkt of overgewicht heeft. Hier kan overlap in zitten. Iemand die en zwaar rookt en overmatig drinkt, wordt in dit geval dubbel geteld.

Relatie eis
Net als de indicator sportbeoefening zegt de indicator ‘riskant gedrag’ iets over hoe mensen invulling geven aan de eis “Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl”. De indicator riskant gedrag is opgebouwd uit drie onderliggende indicatoren te weten: • Zware rokers Personen die enkel sigaar en/of pijp roken zijn meegeteld als roker met 0 sigaretten per dag. Het cijfer betreft het percentage personen in de bevolking van 12 jaar of ouder die per dag 20 of meer sigaretten roken. • (Zeer) excessieve drinkers Het cijfer betreft het percentage personen in de bevolking van 12 jaar of ouder die minstens één keer per week 6 of meer glazen op één dag drinken EN/OF die gemiddeld per dag (mannen: 3 of meer) (vrouwen: 2 of meer) glazen alcohol drinken. • Overgewicht Personen met een BMI van 25,0 kg/m² en hoger. Cijfers betreffen personen van 20 jaar of ouder.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	-
Norm Rood	> 31%
Norm Oranje	27% - 31%
Norm Groen	23% - 27%

Norm Goud	< 23%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	27.06

Benchmark

Indicator	5	**onvoldoende bewegen**
People		Gezondheid
Eis		Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Omschrijving indicator Percentage inwoners tussen 19 en 65 jaar dat niet voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB).

Relatie eis
Preventie tegen ziekten en het bewaken van een goede gezondheid is niet alleen een kwestie van beschikbaarheid en toegankelijkheid van goede zorgvoorzieningen maar is ook een persoonlijke verantwoordelijkheid van iedere burger. Dit wordt uitgedrukt met de eis “Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl”. Bewegen is daarbij voor ieder mens een belangrijk criterium. De indicator onvoldoende bewegen geeft inzicht in de mate waarin burgers uitdrukking geven aan deze gezonde leefwijze.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	-
Norm Rood	> 40%
Norm Oranje	35% - 40%
Norm Groen	30% - 35%
Norm Goud	< 30%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	38.7

Benchmark

Indicator	6	**huisartsen**
People		Gezondheid
Eis		De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen; inclusief preventie en nazorg.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Het aantal huisartsenpraktijken binnen 3 kilometer afstand.

Relatie eis
Het aantal huisartsen zegt iets over de dichtheid en bereikbaarheid van de gezondheidszorg in de diverse gemeenten.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	+
Norm Rood	< 1.5
Norm Oranje	1.5 - 5
Norm Groen	5 - 10
Norm Goud	> 10
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	5.58

Benchmark

Indicator	7	**afstand ziekenhuis**
People		Gezondheid
Eis		De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen; inclusief preventie en nazorg.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde ziekenhuis (excl. polikliniek).

Relatie eis
Deze indicator zegt iets over de kwaliteit en toegankelijkheid van de (gezondheids)zorg. Bij veel wachtenden is de toegankelijkheid nog niet optimaal geregeld.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	-
Norm Rood	> 15
Norm Oranje	9 - 15
Norm Groen	3 - 9
Norm Goud	< 3
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	4.25

Benchmark

Indicator	8	**kwaliteit ziekenhuizen**
People		Gezondheid
Eis		De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen; inclusief preventie en nazorg.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Gemiddelde kwaliteit ziekenhuizen binnen de gemeente.

Relatie eis
Om te kunnen toetsen of de gezondheidszorg van goede kwaliteit is in de gemeente wordt, naast het aantal huisartsen, tevens gekeken naar de kwaliteit van ziekenhuizen in de gemeente. Gemeenten zonder een ziekenhuis krijgen de gemiddelde score van de kwaliteit van de ziekenhuizen op het betreffende GGD-regio niveau.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	+
Norm Rood	< 1.5
Norm Oranje	1.5 - 2.5
Norm Groen	2.5 - 3.5
Norm Goud	> 3.5
Data bronnen	Elsevier, 2014
Waarde	2.55

Benchmark

Indicator	9	**verwarde personen**
People		Gezondheid
Eis		De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Aantal verwarde personen per 1000 inwoners

Relatie eis
Deze indicator geeft het overlast met psychisch ongezonde personen zoals geregistreerd door de politie weer.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.111
Richting	-
Norm Rood	> 6
Norm Oranje	3 - 6
Norm Groen	1 - 3
Norm Goud	< 1
Data bronnen	BVI stuurkubus, 2014
Waarde	1.77

Benchmark

1.5 Veiligheid

Indicator	1	**vandalisme**
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Het aantal aangehouden verdachten van vernielingen en verstoring van de openbare orde per 10.000 inwoners

Relatie eis
De maatschappelijke impact van vandalisme is groot. Het kan onder andere leiden tot verpaupering van openbaar gebied, aantasting van het leefgenot van burgers en het herstel van de schade brengt enorme kosten met zich mee. De gevolgen van vernielingen aan gebouwen en straatmeubilair zijn voor iedereen direct waarneembaar. Vandalisme als een zichtbaar delict, leidt tot gevoelens van onveiligheid, normvervaging en trekt vaak meer vandalisme aan. Om incidentele uitschieters te dempen is een driejaargemiddelde genomen.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 30
Norm Oranje	20 - 30
Norm Groen	10 - 20
Norm Goud	< 10
Data bronnen	CBS, 2011-2013
Waarde	21.32

Benchmark

Indicator	2	**geweldsdelicten**
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Het aantal aangehouden verdachten van geweldsdelicten per 10.000 inwoners

Relatie eis
Slachtofferschap van gewelddelicten komt relatief weinig voor, maar de impact van gewelddelicten op zowel het slachtoffer als op de samenleving is vele malen groter dan de impact van zogenaamde vermogenscriminaliteit.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 35
Norm Oranje	25 - 35
Norm Groen	15 - 25
Norm Goud	< 15
Data bronnen	CBS, 2011-2013
Waarde	37.93

Benchmark

Indicator	3	**onveiligheidsgevoel**
People		Veiligheid
Eis		Iedereen voelt zich veilig
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Percentage inwoners dat zich ‘wel eens’ onveilig voelt.

Relatie eis
Veiligheid wordt deels beleefd. Mensen kunnen in bepaalde situaties gevoelens van onveiligheid ervaren, ook als deze objectief niet aanwezig zijn.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 30%
Norm Oranje	25% - 30%
Norm Groen	20% - 25%
Norm Goud	< 20%
Data bronnen	CBS, 2011
Waarde	18

Benchmark

Indicator	4	**jeugdcriminaliteit**
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage 12-21 jarigen dat voor de rechter is verschenen voor een delict.

Relatie eis
Jeugdcriminaliteit is een veelbesproken thema in de politiek en de media. Meestal gaat het om kleine eenmalige delicten, zoals vechtpartijen, winkeldiefstal en vandalisme. Deze jongeren leren van hun fouten en kunnen weer normaal participeren in de samenleving. Aan de andere kant is er een kleine groep jongeren die regelmatig in aanraking komt met justitie, ook voor grotere delicten. Zij vormen een groter probleem omdat het waarschijnlijk is dat ze in het verdere leven vaker met justitie in aanraking zullen komen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 3.5%
Norm Oranje	2.5% - 3.5%
Norm Groen	1.5% - 2.5%
Norm Goud	< 1.5%
Data bronnen	Kinderen in tel, VerweyJonker instituut, 2012
Waarde	1.89

Benchmark

Indicator	5	**verkeersonveiligheid**
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Aantal ernstige verkeersslachtoffers (doden of zwaargewonden) per 1000 inwoners.

Relatie eis
Slachtofferschap binnen het verkeer is een risico waar de samenleving mee om moet gaan. Het aantal verkeersongevallen met gewonden is een objectieve maat van de aanwezigheid van veiligheidscondities in de leefomgeving en van het (verkeers)gedrag van mensen.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 8
Norm Oranje	6 - 8
Norm Groen	4 - 6
Norm Goud	< 4
Data bronnen	KING, 2012
Waarde	4.73

Benchmark

Indicator	6	**vermogensdelicten**
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Het aantal aangehouden verdachten van vermogensdelicten per 10.000 inwoners.

Relatie eis
Vermogensdelicten komen veel vaker voor dan geweldscriminaliteit, maar de impact op zowel het slachtoffer als ook de samenleving is geringer dan bij geweldscriminaliteit. De kans om slachtoffer te worden van een vermogensdelict is vele malen groter dan de kans om slachtoffer te worden van een geweldsdelict. Maar gelet op de impact zal de doorwerking op het gevoel van onveiligheid (hoewel dit van persoon tot persoon zal verschillen) geringer zijn dan bij geweldscriminaliteit. Om incidentele uitschieters te dempen is een driejaargemiddelde genomen.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 35
Norm Oranje	25 - 35
Norm Groen	15 - 25
Norm Goud	< 15
Data bronnen	CBS, 2011-2013
Waarde	42.78

Benchmark

1.6 Woonomgeving

Indicator	1	**tevredenheid woonomgeving**
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen is tevreden met de woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond.
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Percentage van de bevolking, dat ‘tevreden’ of ‘zeer tevreden’ is over de woonomgeving.

Relatie eis
Deze indicator geeft het subjectieve gevoel over de (on)tevredenheid van de woonomgeving aan.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 80%
Norm Oranje	80% - 85%
Norm Groen	85% - 90%
Norm Goud	> 90%
Data bronnen	WoonOnderzoek, 2012
Waarde	92.56

Benchmark

Indicator	2	**tevredenheid winkels**
People		Woonomgeving
Eis		Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is met de winkels in de omgeving

Relatie eis
Deze indicator geeft aan in hoeverre de inwoners van een gemeente tevreden zijn over het voorzieningen niveau in de buurt. Naast de indicator ‘afstand voorzieningen’, die de kwantitatieve beschikbaarheid aangeeft, geeft deze indicator de subjectief ervaren kwaliteit van de voorzieningen in de buurt.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 75%
Norm Oranje	75% - 80%
Norm Groen	80% - 85%
Norm Goud	> 85%
Data bronnen	WoonOnderzoek, 2012
Waarde	76.96

Benchmark

Indicator	3	**WOZ waarde**
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen is tevreden met de woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond.
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente.

Relatie eis
De WOZ-waarde is een waardering van woningen ten behoeve van belastingheffing, en daarom een goede indicatie van de waarde van die woningen. De waarde van woningen wordt door vele factoren beïnvloed. Naast economische factoren en de staat van de woning hebben factoren uit de woonomgeving invloed op de waarde van een woning. De WOZ-waarde is dus een resultaatvariabele die iets zegt over de gehele aantrekkelijkheid van de woonomgeving.

Eenheid	euro
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 100
Norm Oranje	100 - 150
Norm Groen	150 - 200
Norm Goud	> 200
Data bronnen	CBS, 2014
Waarde	217.85

Benchmark

Indicator	4	**afstand supermarkt**
People		Woonomgeving
Eis		Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Gemiddelde afstand tot een grote supermarkt.

Relatie eis
In een goede woonomgeving dienen publieke en dagelijkse voorzieningen toegankelijk en bereikbaar te zijn Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen basisvoorzieningen en andere voorzieningen.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 1.5
Norm Oranje	1 - 1.5
Norm Groen	0.5 - 1
Norm Goud	< 0.5
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	1

Benchmark

Indicator	5	**woningtekort**
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen heeft toegang tot een betaalbare woning van goede kwaliteit.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Aantal gereedgekomen woningen per 10.000 inwoners

Relatie eis
Voor de indicator woningtekort wordt gekeken naar het aantal nieuwe woningen dat gereed is gemaakt. Om te corrigeren voor de grootte van de gemeente is gekeken naar het aantal gereedgekomen woningen per 10.000 inwoners

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 20
Norm Oranje	20 - 40
Norm Groen	40 - 60
Norm Goud	> 60
Data bronnen	CBS, 2012-2014
Waarde	39.5

Benchmark

Indicator	6	**bevolkingsontwikkeling**
People		Woonomgeving
Eis		Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Levendgeborenen - overledenen per 1000 inwoners.

Relatie eis
De bevolkingsontwikkeling geeft aan in hoeverre de gemeente te maken gaat krijgen met bevolkingskrimp in de toekomst. Krimp van de bevolking zet druk op het voorzieningenniveau. Om incidentele uitschieters te dempen is een vierjaargemiddelde genomen.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< -5
Norm Oranje	-5 - 0
Norm Groen	0 - 5
Norm Goud	> 5
Data bronnen	CBS, 2010-2013
Waarde	1.87

Benchmark

Indicator	7	**verhuissaldo**
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen is tevreden met de woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond.
Kleurcode		Groen

Omschrijving indicator
Percentage gevestigd in de gemeente - vertrokken uit de gemeente

Relatie eis
Het verhuissaldo is het resultaat van de in- en uitstroom van inwoners in de gemeente, en zegt daarom iets over de aantrekkelijkheid van de gemeente als woonomgeving. Immers, als het verhuissaldo positief en groot is, willen veel mensen in de gemeente wonen en is er ook voldoende nieuwe woonruimte beschikbaar. Om incidentele uitschieters te dempen is een vierjaargemiddelde genomen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< -5%
Norm Oranje	-5% - 0%
Norm Groen	0% - 5%
Norm Goud	> 5%
Data bronnen	CBS, 2010-2013
Waarde	0.61

Benchmark

1.7 Onderwijs

Indicator	1	**jeugdwerkloosheid**
People		Onderwijs
Eis		Het onderwijs sluit aan op de maatschappelijke behoefte.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Het aandeel niet-werkende werkzoekenden (15-25 jaar) op de beroepsbevolking (15-25 jaar).

Relatie eis
Om te toetsen of het onderwijs aansluit op de maatschappelijke behoefte is deze behoefte onder andere vertaald naar de economische behoefte op de arbeidsmarkt. Aan de hand van de indicator jeugdwerkloosheid wordt zicht verkregen op de mate waarop het onderwijs aansluit op de arbeidsmarkt. De data voor de niet-werkende werkzoekenden is afkomstig van het UWV. Zij tellen veel minder jeugdwerklozen dan het CBS. Het CBS biedt echter niet de mogelijkheid om de jeugdwerkloosheid op een decentraal niveau in kaart te brengen. De discrepantie tussen deze twee gegevensstromen leiden tot forse verschillen in eindpercentages. Om die reden hebben wij ervoor gekozen om het percentage dat wij hanteren voor de normeringen op een laag niveau te zetten, omdat dit recht doet aan de daadwerkelijke situatie m.b.t. jeugdwerkloosheid in de diverse gemeenten in ons land.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 4%
Norm Oranje	2,5% - 4%
Norm Groen	1% - 2,5%
Norm Goud	< 1%
Data bronnen	UWV, CBS, 2014
Waarde	3.37

Benchmark

Indicator	2	**aanbod basisscholen**
People		Onderwijs
Eis		Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Het aantal basisscholen binnen 3 kilometer.

Relatie eis
Voor de jeugd is het belangrijk dat onderwijs dicht in de buurt is, zodat ze van het onderwijs kunnen genieten zonder een lange reistijd

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 2.5
Norm Oranje	2.5 - 7.5
Norm Groen	7.5 - 12.5
Norm Goud	> 12.5
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	9.19

Benchmark

Indicator	3	**voortijdig schoolverlaters**
People		Onderwijs
Eis		Iedereen heeft de plicht er voor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften.
Kleurcode		Goud

Omschrijving indicator
Percentage leerlingen (jonger dan 23) dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat.

Relatie eis
Een van de eisen die aan de voorraad onderwijs is gesteld zegt dat iedereen toegang dient te hebben tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten (ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst en achtergrond). In het geval veel leerlingen voortijdig de schoolloopbaan beëindigen kan gesteld worden dat aan deze eis niet is voldaan.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 1.25%
Norm Oranje	1% - 1.25%
Norm Groen	0.75% - 1%
Norm Goud	< 0.75%
Data bronnen	DUO, 2013
Waarde	0.61

Benchmark

Indicator	4	**aanbod voortgezet onderwijs**
People		Onderwijs
Eis		Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Het aantal middelbare scholen binnen 5 kilometer.

Relatie eis
Voor de jeugd is het belangrijk dat onderwijs dicht in de buurt is, zodat ze van het onderwijs kunnen genieten zonder een lange reistijd.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 1
Norm Oranje	1 - 5
Norm Groen	5 - 9
Norm Goud	> 9
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	4.79

Benchmark

Indicator	5	**onvertraagd naar diploma**
People		Onderwijs
Eis		Het onderwijs is van hoge kwaliteit.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Het percentage leerlingen dat het voortgezet onderwijs doorloopt zonder in één van de (bovenbouw) klassen te blijven zitten.

Relatie eis
Deze indicator meet de doorlooptijd van de opleiding door leerlingen. Naast dat er goede cijfers worden gehaald, is het rendement van een opleiding ook een factor die de kwaliteit van het onderwijs aangeeft. Gemeenten met minder dan 50 examenkandidaten of geen school krijgen score op COROP niveau.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 70%
Norm Oranje	70% - 75%
Norm Groen	75% - 80%
Norm Goud	> 80%
Data bronnen	Inspectie voor het Onderwijs, 2013-2014
Waarde	78.3

Benchmark

Indicator	6	**eindexamencijfer**
People		Onderwijs
Eis		Het onderwijs is van hoge kwaliteit.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Het gemiddeld eindexamencijfer.

Relatie eis
De kwaliteit van het voortgezet onderwijs is een belangrijke variabele voor de totale kwaliteit van het onderwijs. Dit is een tweede indicator die de kwaliteit van het onderwijs meet. Gemeenten met minder dan 50 examenkandidaten of geen school krijgen score op COROP niveau.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 6.3
Norm Oranje	6.3 - 6.4
Norm Groen	6.4 - 6.5
Norm Goud	> 6.5
Data bronnen	DUO, 2013-2014
Waarde	6.37

Benchmark

Indicator	7	**opleidingsniveau bevolking**
People		Onderwijs
Eis		Iedereen heeft de plicht er voor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage laagopgeleiden naar hoogst behaald opleidingsniveau ten opzichte van de totale bevolking van 18 jaar en ouder, exclusief studenten.

Relatie eis
Het opleidingsniveau van de bevolking is het resultaat na het genieten van onderwijs totdat de scholingsplicht afgelopen is bij het 18de levensjaar. Echter, ook na het 18de levensjaar kunnen volwassenen blijven investeren in zichzelf om de eigen professionele expertise en competenties, de kennis, vaardigheden en attitudes te verbeteren.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 40%
Norm Oranje	35% - 40%
Norm Groen	30% - 35%
Norm Goud	< 30%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	37.05

Benchmark

2 Planet

2.1 Bodem

Indicator	1	**bodemsanering**
Planet		Bodem
Eis		De bodem is schoon.
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Aantal humane spoedlocaties

Relatie eis
De overheid streeft naar sanering van humane spoedlocaties voor eind 2017. Daarnaast dienen de locaties waarbij spoedeisende saneringen nodig is in verband met ecologische en verspreidingsrisico's minimaal in beeld te zijn en zoveel mogelijk beheerst zijn. Spoedeisende gevallen zijn die gevallen van bodemverontreiniging waarbij onacceptabel risico bestaat voor mens en/of milieu. De indicator is gebaseerd op het aantal humane spoedlocaties ten tijde van oktober 2014. Er is gebruik gemaakt van een categorie-indeling op basis van het uitlezen van de kaart met het aantal spoedlocaties in gemeenten van het compendium voor de leefomgeving. Grondslag normering: georgrafische vergelijking.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.333
Richting	-
Norm Rood	> 5
Norm Oranje	2 - 5
Norm Groen	0.01 - 2
Norm Goud	< 0.01
Data bronnen	CBS, PBL, Wageningen UR (2015). Aantal (spoed)locaties bodemverontreiniging, inventarisatie oktober 2014 (indicator

	0258, versie 16, 9 januari 2015). www.compendiumvoordeleefomgeving.nl. CBS, Den Haag; Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag/Bilthoven
Waarde	0

Benchmark

Indicator	2	**vermesting - stikstof**
Planet		Bodem
Eis		De bodem is schoon.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Stikstof gebruik op landbouwbedrijven in kilogram per hectare.

Relatie eis
De kwaliteit van de bodem heeft betrekking op de bovenste grondlaag waarin zich menselijke en biologische processen plaatsvinden. Door verontreinigingen van deze grondlaag kunnen deze processen verstoord raken. Daarnaast kunnen de verontreinigingen uitspoelen naar het oppervlaktewater of het diepere grondwater. Als zodanig biedt de kwaliteit van de bodem inzicht in de eventuele latere verontreiniging van het oppervlakte- of grondwater. Als indicator is gebruik gemaakt van het de hoeveelheid mest die in de vorm van stikstof op landbouwbedrijven wordt toegepast. Een deel van deze mest zal door gewassen worden opgenomen, een ander deel zal uitspoelen. Grondslag normering: Gevoeligheidsklassen Wet Ammoniak en Veehouderij (34 kg N/ha is de grens voor ongevoelig).

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.333
Richting	-
Norm Rood	> 34
Norm Oranje	10 - 34
Norm Groen	5 - 10
Norm Goud	< 5
Data bronnen	CBS, Dierlijke mest en mineralen; productie, transport en gebruik per regio: Stikstofgebruik op landbouwbedrijven, 2013. Registratie. Beschikbaarheid: jaarlijks
Waarde	131.42

Benchmark

Indicator	3	**vermesting - fosfaat**
Planet		Bodem
Eis		De bodem is schoon.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Stikstof gebruik op landbouwbedrijven in kilogram per hectare.

Relatie eis
De kwaliteit van de bodem heeft betrekking op de bovenste grondlaag waarin zich menselijke en biologische processen plaatsvinden. Door verontreinigingen van deze grondlaag kunnen deze processen verstoord raken. Daarnaast kunnen de verontreinigingen uitspoelen naar het oppervlaktewater of het diepere grondwater. Als zodanig biedt de kwaliteit van de bodem inzicht in de eventuele latere verontreiniging van het oppervlakte- of grondwater. Als indicator is gebruik gemaakt van het de hoeveelheid mest die in de vorm van stikstof op landbouwbedrijven wordt toegepast. Een deel van deze mest zal door gewassen worden opgenomen, een ander deel zal uitspoelen. Grondslag normering: Gevoeligheidsklassen Wet Ammoniak en Veehouderij (34 kg N/ha is de grens voor ongevoelig).

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.333
Richting	-
Norm Rood	> 14
Norm Oranje	5 - 14
Norm Groen	1 - 5
Norm Goud	< 1
Data bronnen	CBS, Dierlijke mest en mineralen; productie, transport en gebruik per regio: Stikstofgebruik op landbouwbedrijven, 2013. Registratie. Beschikbaarheid: jaarlijks
Waarde	43.53

Benchmark

2.2 Lucht

Indicator	1	**emissie CO2**
Planet		Lucht
Eis		De Gemeente is klimaatneutraal.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Index emissie van koolstofdioxide ten opzichte van 1990.

Relatie eis
Koolstofdioxide is het gas dat de grootste bijdrage levert aan de toename van het broeikaseffect. Door de versterking van het broeikaseffect blijft de ingestraalde warmte van de zon meer aan het aardoppervlak, waardoor het warmer wordt. Dit heeft diverse effecten zoals extremere weersomstandigheden (langere drogere perioden en zwaardere buien) en stijging van de zeespiegel. Op basis van internationale afspraken dient Nederland in 2020 20% minder uitstoot van broeikasgassen te hebben dan in 1990. Dit zal onder andere bereikt worden via energiebesparing en inzet van duurzame energie. In het Energieakkoord hebben overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties afspraken gemaakt hoe dit doel te bereiken. De normering is bepaald op basis van de beleidsdoelstelling van 20% besparing in 2020 en een voormalig beleidsvoornemen van 30%.

Eenheid	index
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 100
Norm Oranje	80 - 100
Norm Groen	70 - 80
Norm Goud	< 70
Data bronnen	Emissieregistratie, 2012. Registratie, enquête en berekening (specifieke methode is afhankelijk van emissiebron: grote

	bedrijven registreren terwijl diffuse bronnen worden berekend). Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	83.64

Benchmark

Indicator	2	**emissie stikstofoxiden**
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Index emissie stikstofdioxiden en opzichte van 2005.

Relatie eis

Eenheid	index
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 100
Norm Oranje	70 - 100
Norm Groen	55 - 70
Norm Goud	< 55
Data bronnen	Emissieregistratie, 2012. Registratie, enquête en berekening (specifieke methode is afhankelijk van emissiebron: grote bedrijven registreren terwijl diffuse bronnen worden berekend). Beschikbaarheid: jaarlijks
Waarde	67.64

Benchmark

Indicator	3	**emissie fijn stof**
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Index emissie fijn stof (PM10) ten opzichte van 2010.

Relatie eis
Fijn stof zijn kleine in de lucht zwevende deeltjes. De deeltjes kunnen worden ingedeeld naar grootte, oorsprong en chemische samenstelling. De meest gebruikte indeling is naar grootte, waarbij deeltjes kleiner dan 10 micrometer het vaakst als grens voor fijn stof wordt gebruikt (deze deeltjes worden aangeduid met PM10). Fijn stof kan afkomstig zijn van menselijke activiteiten, maar ook een natuurlijke oorsprong hebben. Doordat fijn stof uit kleine deeltjes bestaat kan het makkelijk ingeademd worden. Eenmaal ingeademd kunnen deeltjes schade aanrichten in het ademhalingsstelsel. De zeer kleine deeltjes (ultrafijn stof en elementair koolstof) kunnen zelfs in het bloed worden opgenomen, waarna ze andere weefsels kunnen aantasten. De exacte werking hiervan in het lichaam is niet bekend, maar uit epidemiologische studies blijkt wel dat er aanzienlijke gezondheidschade kan ontstaan. In het kader van Europese afspraken dient Nederland de emissie van PM2.5 (kleinere deeltjes) in 2020 met 37% te hebben teruggebracht ten opzichte van 2005. Grondslag normering: Europese emissieplafonds.

Eenheid	index
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 100
Norm Oranje	85 - 100
Norm Groen	75 - 85
Norm Goud	< 75

Data bronnen	Emissieregistratie, 2012. Registratie, enquête en berekening (specifieke methode is afhankelijk van emissiebron: grote bedrijven registreren terwijl diffuse bronnen worden berekend). Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	97.9

Benchmark

Indicator	4	**emissie NMVOS**
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Index emissie vluchtige organische stoffen (exclusief methaan) ten opzichte van 2005.

Relatie eis
Vluchtige organische stoffen zijn stoffen die snel verdampen en zodoende in de atmosfeer terecht komen. Hier dragen ze bij aan de vorming van ozon als belangrijkste component van zomersmog. Vluchtige organische stoffen komen vrij bij het gebruik van oplosmiddelen en motorbrandstoffen. Voor de indicator is op basis van de emissie een index berekend ten opzichte van 2005. Hierin is methaan niet meegenomen omdat deze stof geen bijdrage levert aan de bovenstaande effecten. Volgens Europese afspraken dient Nederland in 2020 ten opzichte van 2005 8% minder vluchtige organische stoffen uit te stoten. Grondslag normering: Europese emissieplafonds.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 100
Norm Oranje	95 - 100
Norm Groen	92 - 95
Norm Goud	< 92
Data bronnen	Emissieregistratie, 2012. Registratie, enquête en berekening (specifieke methode is afhankelijk van emissiebron: grote bedrijven registreren terwijl diffuse bronnen worden berekend). Beschikbaarheid: jaarlijks.

Waarde	99.88

Benchmark

Indicator	5	**GCN O3**
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon.
Kleurcode		Goud

Omschrijving indicator
Gemiddelde jaarlijkse achtergrondconcentratie ozon in µg/m3

Relatie eis
Ozon is de belangrijkste component van zomersmog. Smog ontstaat door de uitstoot van onder andere koolwaterstoffen en stikstofoxiden onder invloed van zonlicht. Door chemische reacties in de lucht ontstaat dan het giftige ozon. In de Grootschalige Concentratiekaarten Nederland wordt op basis van modellen de luchtkwaliteit op iedere plek in Nederland berekend. De modelberekeningen zijn gevalideerd op basis van metingen die bij verschillende meetstations in het land zijn gedaan. Grondslag normering: waarschuwingsdrempels.

Eenheid	µg/m3
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 240
Norm Oranje	180 - 240
Norm Groen	120 - 180
Norm Goud	< 120
Data bronnen	Grootschalige Concentratiekaarten Nederland (RIVM, 2013), bewerking Telos.
Waarde	43.88

Benchmark

Indicator	6	**GCN fijn stof**
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon.
Kleurcode		Oranje

Omschrijving indicator
Gemiddelde jaarlijkse achtergrondconcentratie fijn stof (PM10) in µg/m3

Relatie eis
Fijn stof zijn kleine in de lucht zwevende deeltjes. De deeltjes kunnen worden ingedeeld naar grootte, oorsprong en chemische samenstelling. De meest gebruikte indeling is naar grootte, waarbij deeltjes kleiner dan 10 micrometer het vaakst als grens voor fijn stof wordt gebruikt (deze deeltjes worden aangeduid met PM10). Fijn stof kan afkomstig zijn van menselijke activiteiten, maar ook een natuurlijke oorsprong hebben. Doordat fijn stof uit kleine deeltjes bestaat kan het makkelijk ingeademd worden. Eenmaal ingeademd kunnen deeltjes schade aanrichten in het ademhalingsstelsel. De zeer kleine deeltjes (ultrafijn stof en elementair koolstof) kunnen zelfs in het bloed worden opgenomen, waarna ze andere weefsels kunnen aantasten. De exacte werking hiervan in het lichaam is niet bekend, maar uit epidemiologische studies blijkt wel dat er aanzienlijke gezondheidschade kan ontstaan. Door de veronderstelde werking van ultrafijn stof zal er de komende jaren meer aandacht zijn voor de monitoring van deze fractie van het fijn stof. In Europese richtlijnen is de norm gesteld dat een daggemiddelde concentratie van fijn stof (PM10) van 50 µg/m3 (exclusief zeezout) maximaal 35 dagen per jaar mag worden overschreden. In de Grootschalige Concentratiekaarten Nederland wordt op basis van modellen de luchtkwaliteit op iedere plek in Nederland berekend. De modelberekeningen zijn gevalideerd op basis van metingen die bij verschillende meetstations in het land zijn gedaan. Op plekken waar veel emissiebronnen samenkomen dient bij de concentratie uit de GCN nog een lokale bijdrage te worden opgeteld. Deze is in de indicator niet meegenomen, maar de lokale bijdrage is relatief beperkt ten opzichte van de achtergrondconcentratie. Grondslag normering: wettelijke norm en advies WHO

Eenheid	µg/m3
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29

Richting	-
Norm Rood	> 40
Norm Oranje	20 - 40
Norm Groen	10 - 20
Norm Goud	< 10
Data bronnen	Grootschalige Concentratiekaarten Nederland (RIVM, 2013), bewerking Telos.
Waarde	22.24

Benchmark

Indicator	7	**GCN stikstofdoxiden**
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon.
Kleurcode		Groen

Omschrijving indicator
Gemiddelde jaarlijkse achtergrondconcentratie stikstofoxiden (NOx) in µg/m3.

Relatie eis
Stokstofdioxide (NO2) komt veelal vrij bij verbrandingsprocessen en is daarmee een belangrijke indicator voor vervuiling veroorzaakt door gemotoriseerd verkeer. Stikstofoxiden dragen bij aan verschillende milieuproblemen: de ongewenste vorming van troposferisch ozon maar ook de depositie van stikstofoxiden en atmosferische volgproducten, zoals aerosolen die een aandeel leveren in de verzuring en vermesting van bodem en oppervlaktewater. Europese richtlijnen schrijven voor dat de jaargemiddelde concentratie van stikstofoxiden 40 µg/m3 niet mag worden overschreden. In de Grootschalige Concentratiekaarten Nederland wordt op basis van modellen de luchtkwaliteit op iedere plek in Nederland berekend. De modelberekeningen zijn gevalideerd op basis van metingen die bij verschillende meetstations in het land zijn gedaan. Op plekken waar veel emissiebronnen samenkomen dient bij de concentratie uit de GCN nog een lokale bijdrage te worden opgeteld. Deze is in de indicator niet meegenomen, maar de lokale bijdrage is relatief beperkt ten opzichte van de achtergrondconcentratie. Grondslag normering: wettelijke norm.

Eenheid	µg/m3
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 40
Norm Oranje	25 - 40
Norm Groen	10 - 25
Norm Goud	< 10

Data bronnen	Grootschalige Concentratiekaarten Nederland (RIVM, 2013), bewerking Telos.
Waarde	19.09

Benchmark

2.3 Hinder en calamiteiten

Indicator	1	**Geluidhinder**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		Er is geen door de mens veroorzaakte overlast van geur, licht en geluid.
Kleurcode		Groen

Omschrijving indicator

Relatie eis
De overlast die mensen ervaren ten aanzien van geluid heeft een negatieve invloed op het gedrag en de gezondheid van mensen. Naast een hinderlijke ervaring kan geluidoverlast leiden tot gezondheidseffecten zoals slaapverstoring, hoge bloeddruk en hart- en vaatziekten. Deze indicator komt de beleving van geluidhinder tot uiting. Bronnen van geluidoverlast zijn weg-, rail- en vliegverkeer en industrie, maar bijvoorbeeld ook burenlawaai. De indicator is afkomstig uit het WoonOnderzoek Nederland. De waarde is bepaald als het percentage respondenten dat ‘vaak’ antwoord op de vraag: “In welke mate ondervindt u in deze buurt vormen van geluidsoverlast?”. Grondslag normering: expert judgement.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 35%
Norm Oranje	30% - 35%
Norm Groen	25% - 30%
Norm Goud	< 25%
Data bronnen	WoonOnderzoek Nederland 2012. Enquête. Beschikbaarheid: driejaarljks.
Waarde	27.95

Benchmark

Indicator	2	**Aardbevingen**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal
Kleurcode		Goud

Omschrijving indicator
Driejarig gemiddelde aantal aardbevingen.

Relatie eis
Aardbevingen kunnen aanzienlijke schade opleveren aan gebouwen en in het ergste geval leiden tot slachtoffers. Dit is afhankelijk van diverse factoren waaronder de kracht van de aardbeving. De meeste aardbevingen in Nederland worden veroorzaakt door menselijke ingrepen in de ondergrond (vooral olie- en gaswinning). Een klein deel wordt veroorzaakt door natuurlijke bewegingen van grondlagen. Voor de indicator is het driejarige gemiddelde aantal aardbevingen in de gemeente op basis van de registratie van het KNMI. In de indicator zijn alle aardbevingen meegenomen onafhankelijk van de kracht ervan. Grondslag normering: expert judgement.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 1
Norm Oranje	0.3 - 1
Norm Groen	0.1 - 0.3
Norm Goud	< 0.1
Data bronnen	KNMI, lijst met geinduceerde en tectonische aardbevingen in Nederland (verkregen op 6-5-2015). Bewerking: Telos. Beschikbaarheid: actueel.
Waarde	0

Benchmark

Indicator	3	**Geurhinder**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		Er is geen door de mens veroorzaakte overlast van geur, licht en geluid.
Kleurcode		Rood

Omschrijving indicator
Het percentage mensen dat aangeeft vaak last te hebben van stank, stof en/of vuil.

Relatie eis
Geurhinder kan leiden tot lichamelijke klachten zoals hoofdpijn en ademhalingsklachten. Bronnen van geurhinder zijn de industrie, de agrarische bedrijvigheid en het wegverkeer. In opkomst is de geuroverlast door open haarden en allesbranders. Middels vergunningverlening en handhaving wordt de geurhinder van bedrijven beheerst. De indicator is afkomstig uit het WoonOnderzoek Nederland. De waarde is bepaald als het percentage respondenten dat ‘vaak’ antwoord op de vraag: “In welke mate ondervindt u in deze buurt overlast van stank, stof en/of vuil?”. Grondslag normering: expert judgement.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 10%
Norm Oranje	5% - 10%
Norm Groen	1% - 5%
Norm Goud	< 1%
Data bronnen	Woononderzoek Nederland 2012. Enquête. Beschikbaarheid: driejaarljks
Waarde	21.83

Benchmark

Indicator	4	**Lichtbelasting**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		Er is geen door de mens veroorzaakte overlast van geur, licht en geluid.
Kleurcode		Goud

Omschrijving indicator
Gemiddelde emissie van licht.

Relatie eis
Verlichting biedt mogelijkheden om 's avonds en 's nachts activiteiten uit te voeren die normaal niet in het donker gedaan kunnen worden. Verlichting wordt onder ander gebruikt voor verkeersveiligheid, in werkomgevingen en in de glastuinbouw. Deze verlichting heeft echter ook als effect dan nachten minder donker worden. Fysiologische processen van mensen, dieren en planten zijn ingericht op de verschillen in licht en donker gedurende de dag en nacht. Teveel licht in de nacht kan het dag en nacht ritme verstoren. Lichtvervuiling wordt veroorzaakt door het nachtelijke gebruik van kunstlicht. Bronnen van lichtvervuiling zijn o.a. wegverlichting, verlichting van (kantoor)gebouwen en terreinen en belichting in de glastuinbouw. Lichtvervuiling leidt bij de mens tot hinder en mogelijke gezondheidseffecten. Ook verstoort het planten en dieren. Bovendien gaat lichtvervuiling vaak gepaard met energieverspilling. De gegevens voor deze indicator zijn bepaald aan de hand van satelliet waarnemingen op dagen zonder maanlicht. De waarnemingen zijn gecorrigeerd voor bewolking, maar niet voor open vuur en ruis. De metingen hebben plaatsgevonden in de periode 18-26 april 2012 en 11-23 oktober 2012 tussen 1 en 3 uur 's nachts. Met behulp van de waarnemingsgegevens in een GIS kaart zijn de gemiddelde waarden voor het totale oppervlak van het Waddengebied bepaald. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	µW/m/sr
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 20

Norm Oranje	12 - 20
Norm Groen	6 - 12
Norm Goud	< 6
Data bronnen	Earth Observation Group, NOAA National Geophysical Data Center, 2012. Satelliet metingen op beperkt aantal dagen. bewerking Telos.
Waarde	3.66

Benchmark

Indicator	5	**Geluidbelasting**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		Er is geen door de mens veroorzaakte overlast van geur, licht en geluid.
Kleurcode		Oranje

Omschrijving indicator
Landoppervlakte belast met een geluidsniveau boven 55 dB.

Relatie eis
Het voorkomen van (onnatuurlijke) geluiden in de omgeving zorgt voor verstoring. Geluid heeft een signaalfunctie van mogelijk gevaar voor zowel mensen als dieren. Effecten die door geluidhinder kunnen optreden zijn verminderde concentratie en verstoring van slaap. Bij dieren kan verstoring door geluid leiden tot verandering van het voedsel en rustgedrag. Bij hoge geluidsniveaus kan gehoorschade optreden. De indicator is opgesteld aan de hand van de cumulatieve geluidkaart. De cumulatieve kaart geeft een indicatief beeld van de geluidbelasting van weg-, rail- en vliegverkeer, windturbines en industrie. De hoeveelheid geluid wordt uitgedrukt in decibellen (dB Lden). De toevoeging Lden staat voor het geluidniveau gedurende de dag en nacht. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 25%
Norm Oranje	20% - 25%
Norm Groen	15% - 20%
Norm Goud	< 15%
Data bronnen	RIVM, Cumulatieve geluidkaart, 2012 (bewerking Telos). Berekening op basis van emissiebronnen. Beschikbaarheid: onbekend.

Waarde	23.63

Benchmark

Indicator	6	**risico transport**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Aantal kilometer weg en buisleiding met overschrijding van de risicocontour per hectare

Relatie eis
Transport van gevaarlijke stoffen vindt plaats over de weg, het spoor, het water en door buisleidingen. Tijdens het transport kunnen dingen misgaan waardoor de gevaarlijke lading kan ontbranden of exploderen of waardoor er bijvoorbeeld giftige gassen ontsnappen via een lek of breuk. In het algemeen geldt dat die wegen op de risicokaart vermeld staan waarvan er bekend is dat er een overschrijding van de wettelijke norm is. Deze norm is het plaatsgebonden risico 10-6. Voor deze indicator is het aantal kilometers weg en buisleiding dat niet voldoet aan de voor die weg bepaalde risicocontour van 10-6 per jaar. Om de grootte van de gemeente niet teveel mee te laten wegen is dit aantal kilometer gedeeld door de oppervlakte van de gemeente. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 7.5
Norm Oranje	5 - 7.5
Norm Groen	2.5 - 5
Norm Goud	< 2.5
Data bronnen	Risicokaart.nl, risico's transport over weg en door buisleidingen. Verkregen op 30-4-2015. Bewerking: Telos.
Waarde	4.33

Benchmark

Indicator	7	**risico contour**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal
Kleurcode		Rood

Omschrijving indicator
Aandeel landoppervlakte dat onder een 10-6 risicocontour valt.

Relatie eis
Een risicocontour (ofwel plaatsgebonden risico) geeft aan hoe groot in de omgeving de overlijdenskans is door een ongeval met een risicobron: binnen de contour is het risico groter, buiten de contour is het risico kleiner. Het plaatsgebonden risico is de berekende kans per jaar, dat een persoon overlijdt als rechtsreeks gevolg van een ongeval bij een risicobron, aangenomen dat hij op die plaats permanent en onbeschermd verblijft. Het plaatsgebonden risico wordt gebruikt bij de toetsing of een risicovolle activiteit op een bepaalde plek mag plaatsvinden en wat in de directe omgeving ervan gebouwd mag worden. De geldende regels zijn vastgelegd in het Besluit milieukwaliteitseisen Externe veiligheid inrichtingen en in de nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen. In het plaatsgebonden risico zijn in het kort twee verschillende kansen verwerkt: De kans dat er daadwerkelijk een zwaar ongeval of ramp, zoals het ontsnappen van een gevaarlijke stof, plaatsvindt. De kans dat een persoon daadwerkelijk overlijdt als gevolg van dit zwaar ongeval of ramp. Bij een plaatsgebonden risico van 10-6 is de kans dat er daadwerkelijk een zwaar ongeval plaatsvindt 1 op de miljoen. Een PR van 10-6 wordt in de regels voor ruimtelijke ordening en externe veiligheid echter als een relatief hoog risico beschouwd. PR 10-6. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 0.4%
Norm Oranje	0.3% - 0.4%
Norm Groen	0.1% - 0.3%

Norm Goud	< 0.1%
Data bronnen	Risicokaart.nl, Veiligheidsafstanden, risicocontour 10-6/jr. Verkregen op 30-4-2015. Bewerking: Telos.
Waarde	0.56

Benchmark

Indicator	8	**overstromingen**
Planet		Hinder en calamiteiten
Eis		De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Aantal getroffen inwoners per km2 bij een overstroming met middelgrote kans.

Relatie eis
Een groot deel van Nederland bevindt zich onder zeeniveau is daarom gevoelig voor overstromingen. Ook gebieden langs de grote rivieren kunnen overstroomd raken. Op basis van modelberekeningen is bepaald welke gebieden er in Nederland kunnen overstromen als gevolg van het doorbreken van waterkeringen. Voor deze indicator zijn die gebieden beschouwd met een overstromingsrisico van hooguit eenmaal in een mensenleven kunnen gebeuren (kans orde 1/100 per jaar). Om te komen tot het potentieel aantal getroffen personen is deze kaart samengevoegd met de bevolkingsdichtheid per hectare. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gridcel 100 x 100 m
Weging	12.5
Richting	-
Norm Rood	> 60
Norm Oranje	10 - 60
Norm Groen	1 - 10
Norm Goud	< 1
Data bronnen	Risicokaart.nl, Omvang van overstroming met middelgrote kans (versie augustus 2014). CBS, Bevolkingsdichtheid in vierkanten 100x100m (versie 26-9-2014). Bewerking: Telos.
Waarde	0.9

Benchmark

2.4 Water

Indicator	1	**chemische toestand**
Planet		Water
Eis		Het oppervlaktewater is schoon.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Het percentage van alle waterlichamen dat voldoet aan de eisen van de Kader Richtlijn Water voor chemische prioritaire stoffen.

Relatie eis
Het oppervlaktewater wordt door de mens gebruikt in de landbouw en voor recreatie. Daarnaast biedt het oppervlaktewater plaats aan ecosystemen. Door verontreinigingen in het oppervlaktewater kunnen ecosystemen en de volksgezondheid worden bedreigd. In het kader van de kaderrichtlijn water wordt de kwaliteit van het oppervlaktewater beoordeeld. Dit gebeurd op verschillende kwaliteitsaspecten. De chemische kwaliteit wordt beoordeeld door de concentratie van prioritaire stoffen (zoals zware metalen en bestrijdingsmiddelen) in het water. Het totaaloordeel wordt gegeven als “voldoet” of “voldoet niet”. Grondslag normering: expert judgement.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 50%
Norm Oranje	50% - 80%
Norm Groen	80% - 95%
Norm Goud	> 95%
Data bronnen	Informatiehuis water, 2014 (bewerking Telos). Meting en deskundigheidsoordeel. Beschikbaarheid: vijfjaarlijks.
Waarde	39.67

Benchmark

Indicator	2	**ecologische toestand**
Planet		Water
Eis		Het oppervlaktewater is schoon.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Het percentage van alle waterlichamen (die geheel of gedeeltelijk in Brabant liggen) dat als “goed” of “matig” wordt beoordeeld op de eisen van de Kader Richtlijn Water voor de ecologische toestand.

Relatie eis
Het oppervlaktewater wordt door de mens gebruikt in de landbouw en voor recreatie. Daarnaast biedt het oppervlaktewater plaats aan ecosystemen. Door verontreinigingen in het oppervlaktewater kunnen ecosystemen en de volksgezondheid worden bedreigd. In het kader van de kaderrichtlijn water wordt de kwaliteit van het oppervlaktewater beoordeeld. Dit gebeurd op verschillende kwaliteitsaspecten. De indicator ecologische kwaliteit wordt bepaald aan de hand van het voorkomen van organismen in het water en de fysisch-chemische kwaliteit van het water. Het totaaloordeel wordt gegeven in vier categorieën, namelijk “goed”, “matig”, “ontoereikend” en “slecht”. Grondslag normering: expert judgement.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 50
Norm Oranje	50 - 80
Norm Groen	80 - 95
Norm Goud	> 95
Data bronnen	Informatiehuis water, 2014 (bewerking Telos). Meting en deskundigheidsoordeel. Beschikbaarheid: vijfjaarlijks.
Waarde	22.34

Benchmark

Indicator	3	**emissies oppervlaktewater - N**
Planet		Water
Eis		Het oppervlaktewater is schoon.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Emissie stikstof op het oppervlaktewater per inwoner.

Relatie eis
Stikstof is in het water nodig als voedingsbron, maar kan bij toe hoge concentraties leiden tot sterke groei van algen leiden en de vermindering van het zuurstofgehalte in het water. Uiteindelijk kunnen hierdoor vissen en andere organismen dood gaan. Als gevolg van rottingsbacteriën kan dit water gaan stinken. Stikstof kan in het water terecht komen door de lozing van afvalstoffen. Een deel van de stikstof wordt verwijderd in rioolwaterzuiveringen. Voor de indicator is gebruik gemaakt van de emissies van stikstof op het oppervlaktewater. Deze gegevens worden per afwateringseenheid gegeven en zijn met behulp van GIS omgerekend naar gemeenten door weging op basis van oppervlakte. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 10
Norm Oranje	5 - 10
Norm Groen	2.5 - 5
Norm Goud	< 2.5
Data bronnen	Emissieregistratie, 2013 (bewerking: Telos). Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	3.78

Benchmark

Indicator	4	**emissies oppervlaktewater - P**
Planet		Water
Eis		Het oppervlaktewater is schoon.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Emissie fosfor op het oppervlaktewater per inwoner.

Relatie eis
Fosfor is in het water nodig als voedingsbron, maar kan bij toe hoge concentraties leiden tot sterke groei van algen leiden en de vermindering van het zuurstofgehalte in het water. Uiteindelijk kunnen hierdoor vissen en andere organismen dood gaan. Als gevolg van rottingsbacteriën kan dit water gaan stinken. Fosfor kan in het water terecht komen door de lozing van afvalstoffen. Een deel van de fosfor wordt verwijderd in rioolwaterzuiveringen. Voor de indicator is gebruik gemaakt van de emissies van fosfor op het oppervlaktewater. Deze gegevens worden per afwateringseenheid gegeven en zijn met behulp van GIS omgerekend naar gemeenten door weging op basis van oppervlakte. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 0.65%
Norm Oranje	0.4% - 0.65%
Norm Groen	0.2% - 0.4%
Norm Goud	< 0.2%
Data bronnen	Emissieregistratie, 2013 (Bewerking: Telos). Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	0.41

Benchmark

Indicator	5	**gemengde riolering**
Planet		Water
Eis		Het oppervlaktewater is schoon.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage gemengde riolering.

Relatie eis
Regen dat op verharde oppervlakte valt wordt afgevoerd via het riool. In een gemengd riool stromen afval- en hemelwater samen in één buis naar de rioolwaterzuivering. Gescheiden systemen voeren afval- en hemelwater in twee aparte buizen af: één voor afvalwater (droogweerafvoer) en één voor hemelwaterhemelwaterafvoer). Door gescheiden rioolsystemen is het mogelijk hemelwater op een meer natuurlijke manier af te voeren, waardoor het water ook beter vastgehouden zou kunnen worden. Voor de indicator is gebruik gemaakt van gegevens uit de rapportage Riolering in Beeld van Rioned. In deze rapportage wordt het percentage gemende riolering per gemeente weergegeven in zes klassen. Deze klassen liggen ook ten grondslag aan de normering. Voor de berekening van de indicatorscore is de gemiddelde waarde in de klasse genomen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 90%
Norm Oranje	60% - 90%
Norm Groen	30% - 60%
Norm Goud	< 30%
Data bronnen	Stichting Rioned, Riolering in beeld: benchmark rioleringszorg 2013 (figuur A2.7, pagina 24). Bewerking: Telos
Waarde	35.4

Benchmark

Indicator	6	**drinkwaterkwaliteit**
Planet		Water
Eis		Het oppervlaktewater is schoon.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Score drinkwaterkwaliteit aan de hand van kwaliteitsnormen en meetgegevens

Relatie eis
Drinkwater in Nederland is van goede kwaliteit. Door verontreinigingen in het oppervlakte- en grondwater bestaat er echter ook de kans dat verontreinigingen terechtkomen in het drinkwater. Hierdoor zijn extra zuiveringsstappen nodig of ontstaan er in het ergste geval risico's voor de volksgezondheid. Voor de indicator is gebruik gemaakt van metingen van het RIVM aan de kwaliteit van drinkwater in Nederland. Deze metingen worden gedaan bij de drinkwaterpompstations. De metingen worden gedaan voor een grote hoeveelheid aan stoffen. Deze stoffen zijn ingedeeld op basis van de effecten die ze hebben. De effecten die worden onderscheiden zijn: 1. acuut gezondheidsgevaar 2. gezondheidsgevaar bij langdurige blootstelling 3. bedrijfstechnisch (indicatie voor het zuiveringsproces) 4. klantgericht (kan bijvoorbeeld vervuiling opleveren bij wassen) Voor de berekening is allereerst de verhouding bepaald tussen de norm voor een stof en de gemeten waarde (voor een aantal stoffen is de norm 0, hierbij is de absolute meetwaarde overgenomen). Vervolgens is per effectcategorie het gemiddelde van de overschrijdingsfactor van alle gemeten stoffen berekend. Hieruit is getrapt een score per drinkwaterpompstation bepaald door: 1. Indien de score bij acuut gezondheidsgevaar groter is dan dan het gemiddelde van de andere score bij de ander effecten dan is de score voor acuut gezondheidsgevaar genomen. 2. Indien de score bij het lange termijn gezondheidsgevaar groter is dan het gemiddelde van de scores het lange termijn gezondheidsgevaar, bedrijfstechnisch en klantgericht dan is de score voor het lange termijn gezondheidsgevaar genomen. 3. In alle andere gevallen is de gemiddelde score van de scores van het lange termijn gezondheidsgevaar, bedrijfstechnisch en klantgericht genomen. Per definitie betekend een score van boven de 1 dat er overschrijdingen van de norm zijn geweest. Dit is verwerkt in de normering.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente

Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 1
Norm Oranje	0.2 - 1
Norm Groen	0.1 - 0.2
Norm Goud	< 0.1
Data bronnen	RIVM, Kwaliteit van drinkwater in Nederland (2012). Meting. Bewerking: Telos.
Waarde	0.18

Benchmark

2.5 Natuur en landschap

Indicator	1	**tevredenheid groen in de buurt**
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuur is bereikbaar.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Het percentage inwoners dat ‘tevreden’ of ‘zeer tevreden’ is met het aanbod van natuur in de buurt.

Relatie eis
De tevredenheid groen in de buurt geeft aan in hoeverre het natuurlijk netwerk in de directe omgeving aan de wensen van de bevolking voldoet. De indicator is afkomstig uit het WoonOnderzoek Nederland. De waarde is bepaald als het percentage respondenten dat ‘tevreden’ of 'zeer tevreden antwoord op de vraag: “Hoe tevreden bent u over het groen bij u in de buurt?”. Voor 32 kleine gemeenten waren te weinig enquetes in het Woononderzoek aanwezig om een betrouwbare meting te hebben over de situatie binnen de gemeente. Voor deze gemeenten is deze indicator niet meegenomen. Grondslag normering: expert judgement.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 70%
Norm Oranje	70% - 80%
Norm Groen	80% - 90%
Norm Goud	> 90%
Data bronnen	WoonOnderzoek Nederland 2012. Enquête. Beschikbaarheid: driejaarljks.
Waarde	83.28

Benchmark

Indicator	2	**aandeel bos en natuurlijk terrein**
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Aandeel van het oppervlakte dat bestaat uit bos of ander natuurlijk terrein

Relatie eis
Natuur biedt zowel plaats aan ecosystemen als mogelijkheden voor recreatie. Als indicator hiervoor wordt het aandeel bos en natuurlijk terrein van het CBS genomen. Grondslag normering: Wetenschappelijk inzicht m.b.t. beleving landschap (BelevingsGIS 2.0, Alterra, 2005).

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 5%
Norm Oranje	5% - 10%
Norm Groen	10% - 50%
Norm Goud	> 50%
Data bronnen	Bodemgebruik, CBS Statline (2010). Berekening a.d.h.v. kaarten en luchtfoto’s. Beschikbaarheid: twee- tot driejaarlijks.
Waarde	5.41

Benchmark

Indicator	3	**afstand tot openbaar groen**
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuur is bereikbaar.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Gemiddelde afstand tot openbaar groen

Relatie eis
Een groene omgeving heeft een belangrijke recreatieve waarde. Om voor recreatie gebruikt te kunnen worden dient deze omgeving wel toegankelijk en op een niet al te grote afstand te liggen. De indicator afstand tot openbaar groen geeft de gemiddelde afstand van een inwoner van een gemeente tot alle vormen van toegankelijk groen in de omgeving. Dit kan natuurlijk terrein zijn, maar ook andere recreatieve voorzieningen zoals plantsoenen of parken. Grondslag normering: Geografische vergelijking.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	-
Norm Rood	> 0.7
Norm Oranje	0.5 - 0.7
Norm Groen	0.3 - 0.5
Norm Goud	< 0.3
Data bronnen	CBS, Afstand tot openbaar groen totaal, 2008. Berekening. Beschikbaarheid: onregelmatig.
Waarde	0.6

Benchmark

Indicator	4	**aandeel recreatief water**
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage van het oppervlak dat gericht is op recreatief water

Relatie eis
Water in de omgeving heeft een belangrijke recreatieve en landschappelijke waarde. Om gebruikt te kunnen worden voor recreatie dient het water wel toegankelijk en veilig te zijn. In deze indicator wordt het percentage recreatief binnenwater in verhouding tot de totale oppervlakte van de gemeente gegeven. Grondslag normering: Geografische vergelijking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 0.05%
Norm Oranje	0.05% - 0.1%
Norm Groen	0.1% - 0.5%
Norm Goud	> 0.5%
Data bronnen	Bodemgebruik, CBS Statline (2010). Berekening a.d.h.v. kaarten en luchtfoto's. Beschikbaarheid: twee- tot driejaarlijks.
Waarde	0.22

Benchmark

Indicator	5	**soortenrijkdom totaal**
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Gemiddeld aantal soorten waargenomen in de gemeente in de periode 2004-2014.

Relatie eis
Biodiversiteit is een begrip voor de graad van verscheidenheid aan levensvormen (soorten) binnen een gegeven ecosysteem. In deze indicator wordt de biodiversiteit aangegeven met het totaal aantal soorten in de gemeente. Dit aantal soorten is bepaald aan de hand van de soortendiversiteitskaart van het natuurloket. Op de kaart wordt voor heel Nederland de geschatte soortendiversiteit per kilometerhok in klassen weergegeven op basis van gegevens van de laatste 10 jaar uit de Nationale Databank Flora en Fauna. De acht belangrijkste en best onderzochte soortgroepen zijn hierin samengenomen. In de kaart is gecorrigeerd voor het effect dat er niet op elke locatie even intensief wordt waargenomen. De soortendiversiteit op de kaart wordt weergegeven in klassen. Het gemiddelde per gemeenten is bepaald aan de hand van het gewogen aantal kilometerhokken per klasse. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	kilometerhok
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 250
Norm Oranje	250 - 375
Norm Groen	375 - 500
Norm Goud	> 500
Data bronnen	Natuurloket, Soortendiversiteit in Nederland, 2015. Bewerking: Telos. Tellingen en berekening. Bschikbaarheid: onregelmatig.

Waarde	358.84

Benchmark

Indicator	6	**soortenrijkdom rode lijst**
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Gemiddeld aantal rode lijst soorten waargenomen in de gemeente in de periode 2004-2014.

Relatie eis
Biodiversiteit is een begrip voor de graad van verscheidenheid aan levensvormen (soorten) binnen een gegeven ecosysteem. In deze indicator wordt de biodiversiteit aangegeven met het totaal aantal bedreigde soorten in de gemeente. Dit aantal soorten is bepaald aan de hand van de soortendiversiteitskaart van het natuurloket. Op de kaart wordt voor heel Nederland de geschatte soortendiversiteit op basis van Rode-Lijstsoorten per kilometerhok in klassen weergegeven op basis van gegevens van de laatste 10 jaar uit de Nationale Databank Flora en Fauna. De acht belangrijkste en best onderzochte soortgroepen zijn hierin samengenomen. In de kaart is gecorrigeerd voor het effect dat er niet op elke locatie even intensief wordt waargenomen. De soortendiversiteit op de kaart wordt weergegeven in klassen. Het gemiddelde per gemeenten is bepaald aan de hand van het gewogen aantal kilometerhokken per klasse. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	kilometerhok
Weging	16.667
Richting	+
Norm Rood	< 25
Norm Oranje	25 - 35
Norm Groen	35 - 40
Norm Goud	> 40

Data bronnen	Natuurloket, Soortendiversiteit in Nederland op basis van Rode-Lijstsoorten, 2015. Bewerking: Telos. Tellingen en berekening. Bschikbaarheid: onregelmatig.
Waarde	34.83

Benchmark

2.6 Energie

Indicator	1	**zonnestroom**
Planet		Energie
Eis		Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Hoeveelheid geproduceerde elektriciteit uit zonne-energie per vierkante kilometer

Relatie eis
Duurzame energie is een van de mogelijkheden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en onafhankelijker te worden van fossiele energiebronnen. Bij zonne-energie wordt het licht van de zon direct omgezet in warmte (zonnecollectoren) of elektriciteit (photovoltaische panelen). Potentieel is zonne-energie de grootste duurzame energiebron. In scenario's en het energieakkoord voor het behalen van de Nederlandse doelstelling van 16% duurzame energie in 2020 is de geraamde hoeveelheid zonne-energie 14,5 PJ. Voor de indicator is uitgegaan van het totaal aan omgezette zonne-energie in elektriciteit. Grondslag normering: Beleidsdoelstelling Nationaal Energieakkoord 17PJ voor zonnestroom en -warmte, aangenomen voor 50% bestaand uit zonnestroom komt overeen met 0.24 TJ/km2.

Eenheid	Kwh
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 0.03
Norm Oranje	0.03 - 0.05
Norm Groen	0.05 - 0.24
Norm Goud	> 0.24
Data bronnen	RWS Klimaatmonitor, Hernieuwbare Energie 2013 [TJ]. Modelmatige verdeling Nederlands totaal.

Waarde	0.05

Benchmark

Indicator	2	**windenergie**
Planet		Energie
Eis		Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Hoeveelheid geproduceerde elektriciteit m.b.v. windturbines per vierkante kilometer.

Relatie eis
Duurzame energie is een van de mogelijkheden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en onafhankelijker te worden van fossiele energiebronnen. Windenergie is een vorm van duurzame energie waarbij windkracht door middel van windturbines wordt opgezet in elektriciteit. Windturbines kunnen zowel op land, op zee als (op kleine schaal) in de bebouwde omgeving worden geplaatst. In het Nederlandse beleid om de doelstelling voor duurzame energie in 2020 te behalen speelt windenergie een belangrijke rol. Hierbij wordt in eerste instantie ingezet op plaatsing van windturbines op land en later op zee. Voor de indicator is alleen windenergie op land in beschouwing genomen. Grondslag normering: Beleidsdoelstelling Nationaal Energieakkoord 54PJ komt overeen met 1.54 TJ/km2.

Eenheid	MW
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 0.29
Norm Oranje	0.29 - 0.48
Norm Groen	0.48 - 1.54
Norm Goud	> 1.54
Data bronnen	RWS Klimaatmonitor, Hernieuwbare Energie 2013 [TJ]. Modelmatige verdeling Nederlands totaal.
Waarde	0

Benchmark

Indicator	3	**elektriciteitsverbruik huishoudens**
Planet		Energie
Eis		Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Elektriciteitsverbruik huishoudens in kWh

Relatie eis
Naast aardgas voor verwarming wordt er in woningen elektriciteit verbruikt voor het laten functioneren van apparaten en verlichting. Veel van de elektriciteit in Nederland wordt nog opgewekt in energiecentrales uit fossiele brandstoffen. Deze opwekking leidt tot de uitstoot van schadelijke stoffen en de uitputting van niet hernieuwbare energiebronnen. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	Kwh
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 3500
Norm Oranje	3200 - 3500
Norm Groen	2500 - 3200
Norm Goud	< 2500
Data bronnen	Klimaatmonitor, RWS Leefomgeving (gem. elektriciteitsgebruik alle woningtypes [kWh]), 2013. Berekening. Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	3685

Benchmark

Indicator	4	**gasverbruik huishoudens**
Planet		Energie
Eis		Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Gasverbruik huishoudens in m3 aardgasequivalenten per jaar gecorrigeerd voor graaddagen.

Relatie eis
Ongeveer 16% van het energiegebruik in Nederland vindt plaats in woningen van particuliere huishoudens. Voor een groot deel wordt deze energie gebruikt in de vorm van aardgas. Dit gebruik van energie veroorzaakt onder andere emissies van koolstofdioxide en daarmee de versterking van het broeikaseffect. In het Energieakkoord is door overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties afgesproken om tot 2023 een besparing te realiseren van 1,5% per jaar. Deze besparing geldt over het totale energiegebruik in Nederland. Specifieke energiedoelstellingen voor de woningbouw zijn niet afgesproken. Wel zijn er afspraken gemaakt over het verbeteren van de woningvoorraad op energiegebied. De indicator is gebaseerd op het standaardjaargebruik. Dit wil zeggen dat er op het geregistreerde jaargebruik een correctie is toegepast voor het temperatuurverloop in een jaar. Door de correctie fluctueert de indicator minder als gevolg van weersinvloeden. In de klimaatmonitor wordt het gemiddelde gasgebruik gegeven voor alle woningen, inclusief de woningen op stadsverwarming. Voor de indicator in de duurzaamheidbalans is het warmtegebruik (in aardgasequivalenten) van deze woningen opgeteld bij het gemiddelde gasgebruik. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	m3
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 3000
Norm Oranje	2000 - 3000

Norm Groen	1000 - 2000
Norm Goud	< 1000
Data bronnen	Klimaatmonitor, RWS Leefomgeving (diverse velden, 2013). Registratie afkomstig van energiebedrijven. Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	1765

Benchmark

Indicator	5	**energielabels woningen**
Planet		Energie
Eis		Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Gemiddelde energie-index van de woningen met een gecertificeerd energielabel.

Relatie eis
De energie-index geeft inzicht in de energiezuinigheid van woningen en wordt gebruikt om het energielabel van een woning af te leiden. Energielabels zijn verplicht bij het verkopen van een woning en is bedoeld om energiebesparende maatregelen te stimuleren. In het Nationaal energieakkoord is afgesproken dat in 2030 alle woningen gemiddeld een energielabel A hebben, dit komt overeen met een gemiddelde energie-index van 1,05 of kleiner. Grondslag normering: Beleidsdoelstelling en energielabels.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 2.4
Norm Oranje	1.6 - 2.4
Norm Groen	1.05 - 1.6
Norm Goud	< 1.05
Data bronnen	Klimaatmonitor, RWS Leefomgeving (Energielabels (geregistreerd) [%]), 2014. Registratie. Beschikbaarheid: jaarljks.
Waarde	1.62

Benchmark

2.7 Afval en grondstoffen

Indicator	1	**huishoudelijk restafval**
Planet		Afval en grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Kilogram huishoudelijk restafval per inwoner.

Relatie eis
Gemeenten zamelen afval in bij huishoudens. In toenemende mate wordt afval gescheiden ingezameld. Een deel van het afval wordt niet gescheiden ingezameld en wordt als restafval afgevoerd. In sommige gevallen kan het restafval nog nagescheiden worden, maar meestal wordt dit restafval verbrand. Door het verbranden van dit afval kunnen de materialen niet meer nuttig worden hergebruikt en zijn dus nieuwe grondstoffen nodig. Wel kan nog een deel van energie aanwezig in het afval worden teruggewonnen. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 275
Norm Oranje	225 - 275
Norm Groen	175 - 225
Norm Goud	< 175
Data bronnen	Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner, CBS Statline, 2012. Registratie via enquete onder alle Nederlandse gemeenten. Beschikbaarheid: jaarlijks
Waarde	200.04

Benchmark

Indicator	2	**GFT afval**
Planet		Afval en grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Kilogram gescheiden ingezameld GFT afval per inwoner.

Relatie eis
Ongeveer 40% van het afval dat vrij komt bij huishoudens is groente-, fruit- en tuinafval. Dit afval kan nuttig worden hergebruikt in de vorm van compost of worden omgezet in biogas en gebruikt voor energieopwekking. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 50
Norm Oranje	50 - 100
Norm Groen	100 - 150
Norm Goud	> 150
Data bronnen	Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner, CBS Statline, 2012. Registratie verzameld via enquete onder alle Nederlandse gemeenten. Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	97.89

Benchmark

Indicator	3	**oud papier en karton**
Planet		Afval en grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Kilogram gescheiden ingezameld oud papier en karton per inwoner.

Relatie eis
Oud papier en karton maakt ongeveer een kwart uit van het afval dat bij huishoudens wordt opgehaald. Dit papier kan worden bij de productie van papier. Hierdoor kan worden bespaard op het gebruik van primaire grondstoffen uit hout en hoeft minder energie gebruikt te worden in de productie van papier. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 40
Norm Oranje	40 - 70
Norm Groen	70 - 100
Norm Goud	> 100
Data bronnen	Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner, CBS Statline, 2012. Registratie verzameld via enquete onder alle Nederlandse gemeenten. Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	64.11

Benchmark

Indicator	4	**verpakkingsglas**
Planet		Afval en grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Kilogram gescheiden ingezameld verpakkingsglas per inwoner.

Relatie eis
Verpakkingsglas dat vrijkomt bij huishoudens kan opnieuw worden ingezet bij de productie van glazen verpakkingen. Hierdoor kan niet alleen op grondstoffen worden bespaard, maar wordt ook aanzienlijk minder energie gebruikt in de productie van glas. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 15
Norm Oranje	15 - 20
Norm Groen	20 - 25
Norm Goud	> 25
Data bronnen	Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner, CBS Statline, 2012. Registratie verzameld via enquete onder alle Nederlandse gemeenten. Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	19.46

Benchmark

Indicator	5	**kunststof**
Planet		Afval en grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Kilogram gescheiden ingezameld kunststof verpakkingsmateriaal per inwoner.

Relatie eis
Kunststof verpakkingen worden pas sinds enkele jaren structureel gescheiden ingezameld. Het gescheiden ingezameld kunststof kan (gedeeltelijk) worden hergebruikt in nieuwe kunststof producten. Hierdoor wordt bespaard op de inzet van nieuwe kunststoffen uit aardolie. Grondslag normering: geografische vergelijking.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 5
Norm Oranje	5 - 10
Norm Groen	10 - 20
Norm Goud	> 20
Data bronnen	Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner, CBS Statline, 2012. Registratie verzameld via enquete onder alle Nederlandse gemeenten. Beschikbaarheid: jaarlijks.
Waarde	8.4

Benchmark

3 Profit

3.1 Arbeid

Indicator	1	**werkgelegenheidsfunctie**
Profit		Arbeid
Eis		De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Verhouding tussen aantal banen en de totale beroepsbevolking.

Relatie eis
Bij de werkgelegenheid gaat het om arbeid in een bepaalde gemeente en dit betreft zowel mensen die in die gemeente zelf wonen als mensen die van elders komen (‘pendelen’). Bij de beroepsbevolking gaat het om mensen die in een gemeente wonen en deze kunnen zowel binnen als buiten die gemeente emplooi vinden. De verhouding tussen aanwezige werkgelegenheid en beroepsbevolking geeft aan of een gemeente per saldo arbeid ‘importeert’ om de banen in de gemeente te vervullen of juist arbeid ‘exporteert’ om aan de vraag in omliggende regio’s te voldoen. De verhouding tussen beide grootheden wordt aangeduid met de term werkgelegenheidsfunctie en is een maat voor de kwantitatieve vraag/aanbod verhouding.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 80%
Norm Oranje	80% - 100%
Norm Groen	100% - 120%
Norm Goud	> 120%

Data bronnen	LISA, CBS, 2014
Waarde	82.83

Benchmark

Indicator	2	**werkloosheid**
Profit		Arbeid
Eis		De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief.
Kleurcode		rood

Omschrijving indicator
Percentage van de beroepsbevolking die niet werkend werkzoekende is, ten opzichte van de totale beroepsbevolking.

Relatie eis
Het werkloosheidpercentage zegt iets over het functioneren van de arbeidsmarkt. Een hoog werkloosheidpercentage duidt er op dat de arbeidsmarkt slecht functioneert, dat zowel het gevolg kan zijn van het in kwantitatief opzicht niet op elkaar aansluiten van vraag en aanbod, maar het kan ook betrekking hebben op het in kwalitatief opzicht niet goed op elkaar aansluiten van vraag en aanbod.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 8.5%
Norm Oranje	6% - 8.5%
Norm Groen	3.5% - 6%
Norm Goud	< 3.5%
Data bronnen	UWV, CBS, 2014
Waarde	10.07

Benchmark

Indicator	3	**ontgroening en vergrijzing**
Profit		Arbeid
Eis		De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Het aandeel van 15-25 en 45-75 jarigen in de beroepsbevolking ten opzichte van het nationale gemiddelde.

Relatie eis
De leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking zegt iets over de toekomstige verhouding tussen de beroepsbevolking en de totale bevolking en daarmee iets over de toekomstbestendigheid van de arbeidsmarkt. Een relatief oudere beroepsbevolking kan een probleem opleveren voor de toekomst doordat de verhouding werkenden/niet werkenden af zal nemen; dit is de zogenaamde afhankelijkheidsratio. Naarmate er minder sprake is van ontgroening en/of vergrijzing is een regionale arbeidsmarkt beter toegerust voor de toekomst

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< -3
Norm Oranje	-3 - 0
Norm Groen	0 - 3
Norm Goud	> 3
Data bronnen	CBS, 2014
Waarde	-2.1

Benchmark

Indicator	4	**benutting arbeidspotentieel**
Profit		Arbeid
Eis		Het arbeidspotentieel van de totale potentiële beroepsbevolking wordt benut.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Aandeel van de totale werkzame beroepsbevolking in de potentiele beroepsbevolking

Relatie eis
Deze indicator heeft aan in hoeverre het potentieel van de beroepsbevolking benut wordt.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 60%
Norm Oranje	60% - 65%
Norm Groen	65% - 70%
Norm Goud	> 70%
Data bronnen	CBS, 2014
Waarde	64.94

Benchmark

Indicator	5	**arbeidsongeschiktheid**
Profit		Arbeid
Eis		Werk is gezond: langdurig ziekteverzuim en uitstroom t.g.v. arbeidsongeschiktheid worden voorkomen.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage inwoners met een WAO uitkering ten opzichte van de potentiele beroepsbevolking

Relatie eis
Mensen kunnen beroep doen op verschillende wettelijke regelingen waar het gaat om arbeidsongeschiktheid. Onderscheid wordt gemaakt tussen de WAO (Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering), de Wajong (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten) en de WAZ (Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen). De gebruikte indicator: het aandeel WAO-ers in de potentiele beroepsbevolking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 5%
Norm Oranje	3.5% - 5%
Norm Groen	2% - 3.5%
Norm Goud	< 2%
Data bronnen	CBS, 2014
Waarde	4.81

Benchmark

3.2 Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden

Indicator	1	**voorraad bedrijventerreinen**
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		Er is voldoende ruimte (terreinen, bedrijfspanden) beschikbaar voor bedrijvigheid.
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Totale aanbod uitgeefbaar bedrijventerrein.

Relatie eis
Voor de ontwikkeling van de bedrijvigheid, in het bijzonder voor nieuw aan te trekken bedrijven van buiten de gemeente en voor bedrijven die op hun huidige locatie te krap in hun ruimtelijke jasje zitten, is het van belang dat er voldoende ruimte beschikbaar is voor bedrijventerreinen. Als indicator is daarom gebruik gemaakt van het aanbod uitgeefbaar bedrijventerrein. Hierbij wordt zowel het gemeentelijk aanbod als het particuliere aanbod meegerekend.

Eenheid	hectare
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 10
Norm Oranje	10 - 40
Norm Groen	40 - 100
Norm Goud	> 100
Data bronnen	IBIS, 2013
Waarde	102.14

Benchmark

Indicator	2	**netto-bruto verhouding bedrijventerreinen**
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Verhouding bedrijfsvloeroppervlak t.o.v. het uitgegeven grondoppervlak van het bedrijventerrein.

Relatie eis
Deze indicator is opgenomen in de studie om een maat van zuinig ruimtegebruik te kunnen aanduiden met behulp van een kwantitatieve methode. De netto/bruto verhouding is de verhouding tussen het aantal uitgeefbare hectares bedrijventerrein en de totale oppervlakte van het bedrijventerrein. Naarmate de verhouding netto/bruto hoger is, gaat de hoeveelheid uitgeefbare ruimte gepaard met minder bruto ruimtebeslag. Omdat, zeker in Nederland, ruimte schaars is speelt de netto/bruto verhouding een belangrijke rol in de voorraad Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 65%
Norm Oranje	65% - 75%
Norm Groen	75% - 85%
Norm Goud	> 85%
Data bronnen	IBIS, 2013
Waarde	73.46

Benchmark

Indicator	3	**leegstand kantoren**
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage leegstaande kantoren op het totale kantorenaanbod.

Relatie eis
Een groot aanbod van kantoorruimte heeft een keerzijde als de vraag het aanbod niet volgt: leegstand. Een kleine hoeveelheid kantoorruimte die leeg staat is niet slecht, die zorgt voor flexibiliteit op de markt van kantoorruimte. De vraag naar kantoorruimte daalt niet alleen door de slechte economische omstandigheden, ook ‘het nieuwe werken’ zorgt ervoor dat er minder kantoorruimte nodig is. Leegstaande kantoren kunnen verloederen en een negatief effect hebben op de kantoren in de omgeving en de buurt.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 15%
Norm Oranje	10% - 15%
Norm Groen	5% - 10%
Norm Goud	< 5%
Data bronnen	Compendium voor de Leefomgeving, 2013
Waarde	12.77

Benchmark

Indicator	4	**leegstand winkels**
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Het percentage leegstaande verkooppunten in de regio.

Relatie eis
Naast de beschikbare ruimte voor bedrijven in de vorm van kantoren en bedrijventerreinen is ook de retail van groot belang. De opkomst van internetbedrijven in combinatie met de economische crisis heeft geleid tot een fors aantal leegstaande verkooppunten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 9%
Norm Oranje	6% - 9%
Norm Groen	3% - 6%
Norm Goud	< 3%
Data bronnen	Locatus, 2014
Waarde	8.9

Benchmark

Indicator	5	**veroudering bedrijventerreinen**
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage oppervlakte bruto voorraad bedrijventerreinen van totaal dat verouderd is.

Relatie eis
Voor gemeenten en provincies is het vaak (financieel) aantrekkelijker om een nieuw bedrijventerrein aan te leggen dan een bestaand bedrijventerrein op te knappen. Dit kan ervoor zorgen dat bestaande bedrijventerreinen op termijn verloederen, wat voor de bedrijven gevestigd op het verouderde bedrijventerrein kan leiden tot omzetverlies en imagoschade. Eventueel zijn de bedrijven gedwongen te verhuizen met potentieel negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid in een gemeente. Daarnaast zorgt het overaanbod van ruimte op bedrijventerreinen voor lage grondprijzen, verspilling van ruimte en landschapsvervuiling.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 50%
Norm Oranje	25% - 50%
Norm Groen	15% - 25%
Norm Goud	< 15%
Data bronnen	IBIS, 2013
Waarde	31.6

Benchmark

3.3 Concurrentievermogen

Indicator	1	**aandeel starters**
Profit		Concurrentievermogen
Eis		De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw in Brabant vestigende ondernemingen.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage starters ten opzichte van het totaal aantal bedrijven

Relatie eis
Nieuwe bedrijven hebben een positieve invloed op de werkgelegenheid. Ook hebben nieuwe startende bedrijven een positieve invloed op de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. Dit zit hem niet zozeer in de eigen initiële arbeidsproductiviteit (deze is immers bij de start laag), maar vooral in hun positieve invloed op de structurele ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. Dit komt enerzijds doordat bestaande bedrijven hun gedrag aanpassen en anderzijds doordat startende ondernemingen in de tijd een snelle groei van de arbeidsproductiviteit laten zien. Nieuwe startende ondernemingen hebben vaak prikkelende en vernieuwende inzichten en dwingen daarmee bestaande bedrijven scherp te blijven, zich aan te passen aan de zich wijzigende concurrentieverhoudingen op hun markten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 4%
Norm Oranje	4% - 6%
Norm Groen	6% - 10%
Norm Goud	> 10%
Data bronnen	KVK, CBS, 2014

Waarde	6.71

Benchmark

Indicator	2	**aandeel topsectoren**
Profit		Concurrentievermogen
Eis		De economie is concurrerend, zowel nationaal als internationaal.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Het aandeel van banen in de topsectoren ten opzichte van het totaal aantal banen.

Relatie eis
De overheid heeft in 2011 negen sectoren aangewezen als topsectoren. In deze sectoren staat Nederland sterk, heeft het een goede internationale concurrentiepositie en deze sectoren kenmerken zich door een hoge kennisintensiteit. De relatieve aanwezigheid van de topsectoren in een regio geeft dus deels de concurrentiekracht van de regio aan.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 20%
Norm Oranje	20% - 30%
Norm Groen	30% - 40%
Norm Goud	> 40%
Data bronnen	LISA, 2014
Waarde	34.05

Benchmark

Indicator	3	**opheffingen**
Profit		Concurrentievermogen
Eis		De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw in Brabant vestigende ondernemingen.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Percentage opheffingen op het totaal aantal bedrijven.

Relatie eis
Er is sprake van opheffing van een bedrijf als de activiteiten niet door een ander bedrijf worden voortgezet. Daarmee meet deze indicator het aantal bedrijven dat ophoudt te bestaan door faillissement en het beëindigen van de bedrijfsvoering, en niet door fusies en overnames

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 9%
Norm Oranje	8% - 9%
Norm Groen	7% - 8%
Norm Goud	< 7%
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	7.6

Benchmark

Indicator	4	**snelgroeiende bedrijven**
Profit		Concurrentievermogen
Eis		De economie is concurrerend, zowel nationaal als internationaal.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage van de MKB bedrijven waarbij het aandeel werknemers met meer dan 20% stijgt

Relatie eis
percentage snelgroeiende bedrijven is een indicatie van de expansieruimte voor bedrijven. Het niveau van de data is op COROP niveau, omdat de data op gemeenteniveau niet volledig beschikbaar is.

Eenheid	euro
(Des)aggregatie	COROP
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 6.5
Norm Oranje	6.5 - 8.5
Norm Groen	8.5 - 10.5
Norm Goud	> 10.5
Data bronnen	CBS, 2012
Waarde	7

Benchmark

Indicator	5	**BRP per hoofd van de bevolking**
Profit		Concurrentievermogen
Eis		De economie is concurrerend, zowel nationaal als internationaal.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Het bruto regionaal product (BRP) betreft de waarde van de totale regionale productie minus de waarde van het intermediaire verbruik. Bij dit laatste gaat het om goederen en diensten die in het productieproces worden verbruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten zoals ingekochte grondstoffen, halffabricaten en diensten van accountantskantoren. De term marktprijzen geeft aan dat er wordt gecorrigeerd voor belastingen en subsidies. De toevoeging per hoofd van de bevolking wijst erop dat het BRP wordt gerelateerd aan de bevolkingsomvang

Relatie eis
De ontwikkeling van het BRP is een indicator voor de economische groei van een regio en daarmee ook voor de concurrentiepositie van een regio. Om de regio's onderling te kunnen vergelijken en ook vergelijkingen in de tijd te kunnen maken wordt gebruik gemaakt van het BRP per hoofd van de bevolking. De data is op het niveau van de COROP regio.

Eenheid	euro
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 85
Norm Oranje	85 - 100
Norm Groen	100 - 115
Norm Goud	> 115
Data bronnen	CBS, 2013

Waarde	99.54

Benchmark

3.4 Infrastructuur en bereikbaarheid

Indicator	1	**ontsluiting treinstations**
Profit		Infrastructuur en bereikbaarheid
Eis		Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten zijn via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
De gemiddelde afstand tot een treinstation in kilometers.

Relatie eis
De ontsluiting van het openbaar vervoer is voor een gemeente een belangrijke indicator. Het wegennet wordt immers zwaar belast en zonder goede alternatieven voor de auto worden fileproblemen niet opgelost

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.333
Richting	-
Norm Rood	> 10
Norm Oranje	6 - 10
Norm Groen	2 - 6
Norm Goud	< 2
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	2.75

Benchmark

Indicator	2	**ontsluiting hoofdwegen**
Profit		Infrastructuur en bereikbaarheid
Eis		Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten zijn via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
De gemiddelde afstand tot een oprit van een hoofdverkeersweg in kilometers.

Relatie eis
Naast de ontsluiting van het openbaar vervoer is voor een gemeente tevens de ontsluiting van het wegennet een relevante indicator. De bereikbaarheid van wegen is voor zowel inwoners als bedrijven van vitaal belang.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.333
Richting	-
Norm Rood	> 2.5
Norm Oranje	2 - 2.5
Norm Groen	1.5 - 2
Norm Goud	< 1.5
Data bronnen	CBS, 2013
Waarde	2.03

Benchmark

Indicator	3	**duurzame mobiliteit**
Profit		Infrastructuur en bereikbaarheid
Eis		Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten zijn via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT.
Kleurcode		groen

Omschrijving indicator
Een score voor duurzame mobiliteit, gebaseerd op verscheidene indicatoren voor duurzame mobiliteit

Relatie eis
Bedrijven, voorzieningen en instellingen dienen goed berreikbaar te zijn, echter moet er ook rekening gehouden worden met de wijze waarom. De duurzame mobiliteitscore van CROW geeft aan in welke mate er gebruik wordt gemaakt van duurzame mobiliteit

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.333
Richting	+
Norm Rood	< 2
Norm Oranje	2 - 3
Norm Groen	3 - 4
Norm Goud	> 4
Data bronnen	CROW, 2013
Waarde	3.42

Benchmark

3.5 Kennis

Indicator	1	**aandeel hoogopgeleiden**
Profit		Kennis
Eis		De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage van de beroepsbevolking met minimaal een afgeronde HBO of WO opleiding.

Relatie eis
Een stijging van het opleidingsniveau van de (beroeps)bevolking is een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling. Het aandeel hoogopgeleide mensen in de beroepsbevolking geeft als het ware aan hoe kennisintensief de in de regio aanwezige productiefactor arbeid is. Een hoog opgeleide beroepsbevolking heeft als voordeel dat de factor arbeid in een regio beter in staat zal zijn aan de steeds hogere eisen van de werkgevers te voldoen in vergelijking met regio's met een laag geschoolde beroepsbevolking. Kennisintensieve arbeid levert over het algemeen een hogere arbeidsproductiviteit op.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 25%
Norm Oranje	25% - 35%
Norm Groen	35% - 45%
Norm Goud	> 45%
Data bronnen	CBS, 2014
Waarde	26.66

Benchmark

Indicator	2	**creatieve industrie**
Profit		Kennis
Eis		Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage banen in de creatieve industrie ten opzichte van het totaal aantal banen.

Relatie eis
De creatieve industrie (o.a. kunst en cultuur, media, entertainment, vormgeving, architectuur, gaming, mode, etc.) voegen waarde toe aan de economie, cultuur en de maatschappij. Goede culturele en creatieve voorzieningen dragen ook bij aan de aantrekkelijkheid van steden voor toeristen, bedrijven en bewoners, waarmee tevens de kennisinfrastructuur positief wordt beïnvloed.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 1.5%
Norm Oranje	1.5% - 3%
Norm Groen	3% - 4.5%
Norm Goud	> 4.5%
Data bronnen	LISA, 2014
Waarde	1.81

Benchmark

Indicator	3	**capaciteit WO en HBO**
Profit		Kennis
Eis		De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid.
Kleurcode		oranje

Omschrijving indicator
Percentage ingeschreven WO en HBO studenten van de populatie

Relatie eis
Deze indicator geeft de verspreiding van kennis weer. Voor ondernemingen zijn het opleidingsniveau en de vaardigheden van de beroepsbevolking zeer belangrijk. Voor een goed ontwikkeld bedrijfsleven is de toegang tot hoogwaardige kennis en gekwalificeerd personeel van groot belang. Een grote capaciteit van het WO/HBO in de omgeving zorgt voor voldoende nieuw, hoogopgeleid personeel voor ondernemingen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 2%
Norm Oranje	2% - 3%
Norm Groen	3% - 5%
Norm Goud	> 5%
Data bronnen	CBS, 2012-2013
Waarde	2.72

Benchmark

Indicator	4	**high- en medium tech werkgelenheid**
Profit		Kennis
Eis		Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt.
Kleurcode		goud

Omschrijving indicator
Percentage banen in de high- en medium tech industrie ten opzichte van het totaal aantal banen.

Relatie eis
De high- en medium tech industrie zijn afhankelijk van hoogopgeleid personeel. Er is een wisselwerking tussen de aanwezigheid van deze kennisintensieve industrieën en het opleidingsniveau van de bevolking Deze industrieën vestigen zich daar waar veel menselijk kapitaal aanwezig is, maar maakt de regio ook aantrekkelijk voor hoogopgeleiden als ze daar gevestigd is.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 1%
Norm Oranje	1% - 2.5%
Norm Groen	2.5% - 4%
Norm Goud	> 4%
Data bronnen	LISA, 2014
Waarde	9.83

Benchmark